

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קצ"ח | פרשת מטות מסעי | תשפ"ד

לונדון			ניו יורק			בני ברק			ירושלים			זמני כניסת ויציאת שבת קודש:
בגמ"ח	אית השעה	מסות השעה	בגמ"ח	אית השעה	מסות השעה	בגמ"ח	אית השעה	מסות השעה	בגמ"ח	אית השעה	מסות השעה	
21:58	21:45	20:31	21:20	20:58	19:51	20:49	20:16	19:14	20:51	20:14	18:59	

חשיפה: שטר של \$50 דולר של מרן הסטייפלר נמכר ב-\$32,000 עבור

תרומה ללומדי התורה... | עמ' ה'

סגולה: תפילה בציבור מסוגלת לפרנסה ולהיצל מכל נגע ומחלה | עמ' ב'

אקטואליה: הקדמת מעות לקעמפים - והאם יש הבדל בין קעמפ [מחנה עם

לינה] לדעי-קעמפ [מחנה יומי בעיר בלי לינה] | עמ' ט"ו

השבוע
בגליון:

פנינים חכמים
ואמרות נפלאות
על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

מדוע שינה הרה"ק האהבת ישראל ממנהגו ואמר 'תורה' בערי הנופש

וַיִּסְעוּ מֵאֵתָם וַיֵּשֶׁב עַל פִּי הַחִירָת אֲשֶׁר עַל פְּנֵי בְעַל צְפוֹן וַיַּחֲנוּ לְפָנָי מִגְדַּל (כו, טז-יז).

כששהה הרה"ק האהבת ישראל מויזניץ זי"ע להבראה בעיר דורנא, בא אליו להשתתף בעריכת שולחנו בסעודה שלישית של שבת פרשת מסעי רב אחד שהלך אחר יצרו והקדיח תבשילו בהשקפה, עד שדיבר בשבחם של המשכילים והציונים.

הגם שה'אהבת ישראל' לא היה נוהג לומר דברי תורה בהיותו בערי הנופש, בזו הפעם שינה ממנהגו ואמר לפרש את הפסוק (לג, ז) 'ויסעו מאיתם וישב על פי החירות אשר על פני בעל צפון ויחנו לפני מגדול', בהקדמת דברי חז"ל (שבת קד, א) 'שקר מקרבן מיליה - אמת מרחקן מיליה', [לפי פשוטו הכוונה: 'שקר מקרבן מיליה' - אותיות קרובות, שלשתן קרובות כסדרן של אלפא ביתא. 'אמת מרחקן מיליה' - זו בתחילת אל"ף ב"ת, וזו באמצע, וזו בסוף (רש"י)].

ואמר כי אפשר לפרש כך: אדם שאוחז בדרך האמת 'מרחקן מיליה' - המלים רחוקות מפיו, כלומר, הוא אינו יכול לומר כל דבר העולה על מחשבתו, שכן הוא מושועבד ומוכרח לומר רק דברים נכונים, אלו שיש בהם אמת. מה שאין כן 'שקר מקרבן מיליה', אדם האוחז בדרך השקר, אצלו קרובות המלים לפיו, כי אדם כזה מרשה לעצמו לדבר ככל העולה על רוחו מבלי שום מעצור.

לומר כל מה שירצה, אף דברי שקר. ומה סופו? על ידי כך הוא יכול להגיע 'על פני בעל צפון', שזהו עבודה זרה, דהיינו, שעוון אמירת שקר, יכול לדרדר את האדם לשאל תחתית ממש. קדוש ישראל - ח"ב (פרק כד)

על דרך זה, המשיך הרה"ק האהבת ישראל' ואמר, אפשר לפרש בדרך הרמז גם את הפסוק בפרשת השבוע 'ויסעו מאתם', 'את' הוא אותיות 'אמ'ת', להודיענו שמי שנוסע מהאמת ומתרחק ממנה, 'וישב על פי החירות', נמצא שיש לו חירות ושחרור בפיו והוא סבור שחופשי

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' כ"ה

פניני אביר יעקב עמ' ו'

ההבל שהאדם מוציא מפיו בעת דיבורו - הוא חלק מנשמתו

לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה (ל, ג).

כתב מרן החיד"א בספרו פתח עינים: מצאתי בספר לקוטים מהרב הקדוש מהר"ח (=מורינו הרב רבי חיים ויטאל) כ"י (=כתב יד) וזה לשונו: "האדם כשהוא מדבר מוציא ההבל מפיו, ואותו ההבל הוא חיותו, ראייה לזה שאחר שיצא הנשמה מהגוף לא נשאר בו לא הבל ולא דיבור, נמצא שאותו ההבל שיוצא מפיו בעת הדבור הוא חלק מנשמתו, ולכן נצטוונו שלא לדבר דברים בטלים שמפסיד בהם חלק מנשמתו. וכן שמעתי מהחכם הר' שמעון טורנו זלה"ה על פסוק לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה - אם טוב ואם רע, כי עושה ובורא סניגורין או קטיגורין עכ"ל.

ועפ"ז אפשר לפרש מה שאמרו בעירובין דף ג"ן אמר ליה שמואל לרב יהודה שינא, פתח פומך קרי, פתח פומך תני, כי היכי דתוריך חיי, ותתקיים בידך שנאמר פי חיים הם למצאיהם ולכל בשרו מרפא אל תקרי למוצאיהם אלא למוצאיהם בפה. ואפשר דיש הוי אמינא דמאחר דהדיבור וההבל הם חיותו של האדם וכשמדבר מפסיד חלק חיותו, א"כ הלא טוב שיעיין בתורה ולא יוציא הדברים מפיו, לזה אמר פתח פומך קרי פתח פומך תני ולא תחוש, שיערע חיותך דאדרבא, הדין הגי"ה להוי דתוריך חיי שנאמר כי חיים למוצאיהם בפה דדברי תורה אינם מפסידים חיותו אלא מאריכין ימיו.

ובזה יובן פ' כי מוצאי (המוצאים בפה) - מצא חיים.

פתח עינים - מסכת נדרים (כב, א)

לקח עשיר קמצן הוציא ממנו צדקה והחזיר לו את שלום ביתו

איש פי ידר נדר לה... לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה (ל, ג).

פעם הגיע אל הרה"ק רבי שלום מקאמינקא ז"ע עשיר קמצן וסיפר לו שהיה ומתקוטט הוא עם אשתו, על כן מבקש הוא שהרבי יקללה שתמות. נענה אליו הרה"ק שאסור לקלל אך יש לי עצה עבורך שבגמ' איתא בעוון נדרים מתה אשתו של אדם, ובעיר פלוגית צריכים למקוה שעולה הון רב, ועצתי שתדור לשלם הוצאות המקוה והרי אינך חושב לקיים, ועי"ז תגיע לחפצך. ונדר הלה שיתן המקוה, וחזר לביתו.

עבר זמן ושב העשיר אל הרה"ק והתאוון לפניו שעדיין אינו רואה ישועה, והכל על מקומו בשלום. נענה אליו הרה"ק הרי כתוב שאשתו מתה, והרי אתה אינך נוהג בה באשה, כי הרי מתקוטט הנך עמה כל היום, על כן תחיל להתנהג בה כראוי ואל תריב עמה, וכשתשלים עמה תוכל למות.

ועשה כן והשלום החל לשרור בביתו וחיו בטוב ובנעימים. עד שביום בהיר אחד חלתה האשה ונטתה למות, והגיע שוב אל הרה"ק ואמר לו רבי הרי עכשיו כבר טוב לי עמה, ושוב איני חפץ במיתתה, ויבקש נא הרבי שתשוב לאיתנה. נענה אליו הרה"ק אין לך עצה אחרת אלא לשלם נדרך ולבנות את המקוה שהבטחת, וכמובן שלא היתה לו ברירה, ושילם את נדרו, ובנו מקוה.

הרה"ק הדברי חיים מצאנז הפליג מאד את המעשה באומרו הנה עשה רבי שלום שני דברים

יחד, לקח עשיר קמצן הוציא ממנו מקוה והחזיר לו את שלום אשתו.

אוצרות צדיקי וגאוני הדורות - ברכת המזון (עמ' קמז)

האם אמירה לגבוה כמסירה להדיוט גם בשיעבוד הגוף?

בנו לכם ערים לטפכם וגדרת לצנאכם והיצא מפיקם תעשו (לב, כד). וברש"י תעשו לגבוה, שקיבלתם עליכם לעבוד למלחמה עד כיבוש וחילוק.

הקשה המהרש"ם מבערזאן זצ"ל על שיטת המהרי"ק (שורש קל"ג בד"ה ועוד יש) שהכלל 'אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט' נאמר רק לגבי הקנאת ממון, אבל לא לענין טרחת גופו, ולשיטתו איך התחייבו בני גד לקיים את הבטחתם לצאת חלוצים הנוגעת לטרחת גופם ולא לממונם. ולפי דברי רש"י הנ"ל שביאר שבני גד ובני ראובן היו חייבים לעשות כפי שקבלו על עצמם לגבוה, אף על פי שהיה זה באמירה בעלמא. נמצא ש"אמירה לגבוה" חלה גם בהתחייבות הגוף.

ומתרץ הג"ר מאיר אריק מטארנא זצ"ל שטעמו של המהרי"ק הוא משום שאדם מחשיב את גופו יותר מממונו, לכן אין גופו נקנה באמירה כמו ממונו. אבל בני גד ובני ראובן שאמרו חז"ל עליהם כי הקדימו "צאנם" ל"טפם" כיון שממונם חביב עליהם יותר מגופם, אם כן לשיטתם, גופם נקנה בקל כמו ממונם באמירה בעלמא, ולכן בדין אמר להם משה: "היוצא מפיקם תעשו".

במשנת רש"י - בפרשתנו

סגולת השבוע

תפילה בציבור מסוגלת לפרנסה ולהינצל מכל נגע ומחלה

ויסעו מחרדה ויחננו במקלה (ג, כה).

מסופר, הרה"ח רבי נתן יהושע ממלאווא סוחר אמיד היה, וטרדות מסחרו שטפוהו עד שהיה מתפלל ביחידות, לחסוך זמן. ביום מן הימים נהפך עליו הגלגל, ואיבד כל כספו. בא לפני רבו, הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זצ"ל, אמר לו הרבי: "יש בידי סגולה לפרנסה והיא תפילה בציבור". והסביר: "בתפילת עמידה אומרים אנו י"ט ברכות, וכן בחזרת התפילה, ואמרו חז"ל (ברכות נג:) שהעונה אמן גדול מן המברך, הרי עוד י"ט. ג' פעמים י"ט כמנין זון!"

קיבל עליו רבי נתן יהושע להתפלל במנין, לכוון בחזרת התפילה ולענות אמן על כל ברכה. שב לעירו, והנה לקראתו נכרי שרגיל היה לסחור עימו. שאלו: "מדוע אינך בא לסחור? יש לי בריכת דגים למכור". ענה רבי נתן יהושע שהוא בא מהדרך ואין עמו מעות. ענה הנכרי: איני דחוק במעות תשלם כאשר תמכור. מאותו עסק התחיל מסחרו משגשג מחדש, וכל ימיו הקפיד על תפילה במנין כדינה! (תפארת רבותינו מאלכסנדר עמוד נז).

בענין זה מפרש הרה"ק מסאטמאר בספרו ברך משה הפסוקים בפרשתנו ונצטט לשונו:

"במסורה הובא בבעל הטורים ויסעו מחרדה ויחננו במקלות, במקלות ברכו אלקים (תהלים סח, כז). וי"ל על פי המבואר בדברי חכמינו ז"ל גודל מעלת תפילה בציבור, אשר כוחה יפה לבטל מעל בני ישראל כל מיני פורענות ולהשפיע עליהם רחמים וחסדים וכל טוב, וכדאיתא בגמרא (ברכות ח.) רבי נתן אומר, מנין שאין הקב"ה מואס בתפילתן של רבים, שנאמר (איוב לו, ה) הן א-ל-כביר ולא ימאס.

ופוק חזי לשון קדשו של המאור ושמש (פ' משפטים) בפסוק ועבדתם את ה' אלקיכם ובירך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך, וקשה שהתחיל בלשון רבים וסיים בלשון יחיד, והענין כי תפילת הציבור מעלתה נשגבה, ובאם האדם מתפלל עם הציבור מובטח שפרנסתו תהיה מזומנת לו בכל יום בהרוחה, וברכה תהיה מצויה במעשי ידיו, ועל ידי תפילת הציבור יכולים לבטל כל גזירות קשות ורעות רח"ל, וזהו שאמר "ועבדתם את ה' אלקיכם" לשון רבים, ואיזהו עבודה שבלב זו תפילה, ואם תתפללו עם הציבור, ובירך את לחמך ואת מימך" שיהיה לך פרנסה טובה ורחבה, והסירותי מחלה מקרבך שהחולים יתרפאו והבריאים לא יחלו, עכ"ד.

ממשיך ה'ברך משה' ובוה יש לברא הכתוב שלפננו ויסעו מחרדה, כי באם יבקשו ישראל להנצל מפחד וחרדה מכל מיני גזירות קשות ורעות, אז "ויחננו במקלות", היינו להתקהל ולהתאסף יחד ולהתפלל עם הציבור, ועל זה נאמר במסורה "במקלות ברכו אלקים" רומז על תפילת הציבור במקלות עם רב, אשר סגולתה נשגבה לבטל כל מיני פחד וחרדה מעל בני ישראל, ובכוחה יוכלו להינצל מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה, ויושפע עליהם אך טוב וחסד כל הימים" עכ"ד הנפלאים.

החלש יאמר גבור אני:

סיפור שהתרחש כעת אחרי פסח תשפ"ד, תלמיד בכתה שהיה מהחלשים ביותר, התחיל להחזיר מבחנים עם ציונים גבוהים, מה גרם למהפך?!

לאחר מחשבה הסיק המלמד את המסקנא המתבקשת שהילד העתיק לעצמו תשובות מתלמיד אחר, המלמד החליט לבדוק הדבר, בשבוע הבא כאשר חילק את הבחינה הסתכל ובדק אחר התלמיד הלז, הוא ציפה לראות אותו כשהוא פונה לצדדים אך למרבה הפתעתו ראה את התלמיד יושב וכותב במרץ ובחשק בלא הפסקה, תוך זמן קצר קם הלה ממקומו והחזיר לו את הבחינה כשהוא כתובה במלואה, המלמד בדק את התשובות וראה אותן ברורות וטובות, משיב כהלכה, אילולא ראה בעצמו את הכותב היה משייך את התשובות לגאון שבחבורה.

הפליאה התעצמה מרגע לרגע, כיצד אירע המהפך הזה, ממש מן הקצה אל הקצה, מן החלוש שבכתה לחריף שבחבורה, כמה ימים הסתובב המלמד כשהפליאה מנקרת במוחו עד שהחליט לשאול את פי התלמיד בעצמו, בהזדמנות הראויה קרא המלמד את הילד לחדרו ונכנס עמו בדברים על דא ועל הא, לבסוף שאל לו את השאלה הבעורת: 'ראיתי לאחרונה שברוך ה' אתה מחזיר בחינות מלאות וטובות ותשובותיך מיוחדות במינך, גם בלימוד ניכר שיפור לטובה ואתה מגלה הבנה בהירה ועמוקה, אמור נא לי שמה אתה יודע כיצד אירע שינוי מופלג כזה, בזכות מה זכית לדבר זה?'

השיב התלמיד בתמימות: 'בטרם יצאנו לבין הזמנים של פסח דיבר המלמד על הענין של שמירת עינים, ואמר שאם האדם עומד בנסיון ושומר על עיניו אזי הוא חשוב מאוד בשמים ויכול לפעול בתפילתו מה שהוא רוצה, והנה נגד המקום שאני עומד ומחכה תמיד לבא (=אוטובוס) ישנו בית ספר של גויים, ולאחר ששמעתי את דברי המלמד התחלתי לשמור על עיני בכל עוז ולהשיג שלא להכשל אפילו בטעות, וכך בכך התפללתי אל ה' יתברך שיאיר את עיני בתורתו ויתן לי לב מבין להבין ולזכור את מה שאני לומד, ואכן מאז אני זוכה להבין את הגמרא בקלות ובמהירות וגם נחקקים הם על לוח לבי לזכרון תמיד ואני רואה סימן ברכה בלימודי...' ע"כ המעשה. (מפי הג"ר מאיר צוויבל שליט"א - גליון המאיר)

שח הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א: סיפר לי ידידי מעשה נפלא אשר בו יש ללמוד מוסר השכל בכמה ענינים חשובים, וכך היה מעשה: ידידי הלז משמש מזה שנים כמלמד באחד הכיתות הגבוהות בתלמוד תורה מסוים, כדרך העולם יש לו בכל שנה תלמידים מכל הסוגים, יש שזכו לראש חזק ובכשרונות ברוכים, ולעומתם ישנם את חלושי ההבנה שצריך לבאר להם כל דבר בהמחשות ובציורים, וביניהם ישנם את הבינונים.

והנה בתחלת שנת הלימודים בהאי שתא קיבל תלמיד מיוחד ביותר, הלה היה מבקש גדול, בעל מידות טובות ומתמיד עצום, אך כגודל התמדתו כך חולשת כשרונותיו, כמה שהתייגע ללמוד ולחזור הצליח בקושי להבין את דברי הגמרא, וגם זאת רק אחר שהמלמד הסביר לו במתינות כמה פעמים והמחיש לו בציורים ובאופנים שונים, אולם גם כשכבר זכה להבין את הגמרא לא נתקיים לימודו בידו, וכצל עובר פרחו מראשו כל ההסברים וכל הציורים. ובשעת הבחינה בכתב כאשר כולם השיבו בברירות, החזיר הוא את הבחינה כשהוא מלא למחצה לשליש ולרביע.

בכל שבוע נשנה המחזה הזאת, הילד יושב ולומד ומתאמץ ואינו מצליח לקצור את פירות עמלו, המלמד ניסה להתחשב בו ככל יכלתו אך עם כל הרצון הטוב לא הגיע לכדי מחצית מן התלמידים האחרים, במקום זאת חיזקו בדברים וחזר בפניו תמיד שבשמים אין מחשבים את הידיעות, אלא את העמל והיגיעה שהשקיעו בלימוד, ולפום צערא אגרא, וכו' וכו', אך גם הוא ייחל והתפלל תמיד שכבר יפתחו לו לתלמיד שערי בינה בתורה ויזכה לראות סימן ברכה בלימודו.

והנה כמה שבועות לאחר פסח כאשר בדק המלמד את הבחינות החדשות ראה לפליאתו שהבחינה של אותו תלמיד מלאה בתשובות, מה שלא קרה מתחילת השנה, בתחילה היה בטוח שמדובר בתשובות בעלמא אך כאשר בדק את התשובות נוכח לראות שהתשובות ברורות וטובות, כתובות בהירות דבר דבור על אפניו, הוא בדק פעם ופעמיים אם לא טעה ולקח בחינה של תלמיד אחר, אך לא, הבחינה היא של אותו תלמיד.

לאחר מחשבה הסיק המלמד את המסקנא המתבקשת שהילד העתיק לעצמו תשובות מתלמיד אחר, החליט לבדוק הדבר, בשבוע הבא כאשר חילק את הבחינה הסתכל ובדק אחר התלמיד הלז, הוא ציפה לראות אותו כשהוא פונה לצדדים אך למרבה הפתעתו ראה את התלמיד יושב וכותב במרץ ובחשק בלא הפסקה

מחבורים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

למען יארכון ימיה:

הבן שזכה ללמעלה מתשע שנות חיים בזכות מסירות נפש לכבד את אמו, היא צ' בימים אלו בד' מנחם אב, סיפור מרטיט ומאלף:

למרבה החסד, בערב חג הפסח שוחרר לביתו. לא מפתיע שלמרות ששוחרר כשהוא חלוש וכאוב, עם הגיעו לביתו החל להיערך רק לדבר אחד - לקיום ליל הסדר במחיצת אמו, כשהוא זה שיסדיר עבורה את מקום הישיבה, יגיש לה ויטרח סביבה... וכמה לא מפתיע לגלות, שלא ארכו הימים, וכנגד תחזיותיהם הקודרות של הרופאים - הרב החל לחזור לעצמו, וכמעט הבריא לחלוטין!

לימים התרגשה על העולם המגיפה הקשה, אשר הרחיקה הורים מילדיהם וקשישים מקרוביהם. עבור הרב ברונשטיין המשמעות היתה להמשיך לבקר מדי יום, כשהוא ניצב מתחת החלון ומשוחח עם אמו, תוך חרדה לבריאותה ובלי לוותר על המצוה. ואז שמעו את אמו אומרת פעם אחר פעם: 'אני חיה בזכות יענק'לה...' - בבקשה להסביר עד כמה כיבודה הוא שמאריך את ימיה...

לאחר תקופת מה התברר אחרת לגמרי: בעוד הרב ברונשטיין הלך והבריא, התחזק והחלים, אמו הלכה ונחלשה עד שנפטרה בשיבה טובה כשהיא בת 94 ביי"ט באייר תשפ"א. ימים ספורים קודם לכן נערכו לרב ברונשטיין בדיקות מקיפות, שגילו כי הוא בריא וחזק כארו. ולמרות זאת, חודשיים וחצי אחר כך, ביום ד' באב תשפ"א, נפטר הרב ברונשטיין זצ"ל...

אז גילו כולם, כי למעשה לא האם היא שחיה בזכות יענק'לה, אלא שיענק'לה הוא שחי בזכות אמו... העצה היא, שהביאה אותו להתמסר כל כך לכיבוד הורים, עמדה לו להאריך ימיו ושנותיו, כאשר למרות מחלותיו החוזרות ונשנות, ולמרות תחזיות הרופאים - הוא המשיך בחייו ולעתים הלך והתחזק, וכשזכות כיבוד אמו אבדה ממנו - חודשיים וחצי בלבד חלפו עד שנפטר גם הוא!

סיפור מפעים זה, אותו קיבלנו מהגב' ברויער תחי - בתו של הרב ברונשטיין - מעורר את הלבבות: הנה כי כן, כשהאדם מכבד את הוריו עשוי הוא להעלות בדעתו שהוא הנותן להם, הוא המכבד, הוא המעניק. גם אמו של הרב ברונשטיין סברה כך, ואף התבטאה שהיא חיה בזכותו. אולם לאמיתו של דבר - הוא שחי בזכותה, הזכות שלו לכבד את אמו היא שעמדה לו לצלוח את מחלות חייו ולהמשיך בחיים טובים, עד שהזכות הזו פסקה! אחים יקרים, הבה נפנים את המסר. מצוות כיבוד הורים היא מהמצוות שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה - בהשפעה ברוכה משמיים, באריכות ימים, בשובע שמחות. הבה נכבד את הורינו בכל עת, הבה נתמסר אליהם בכל לב, הבה נבקר אצלם, ננעים את זמנם, נדרוש בשלומם ונמלא בשמחה כל בקשה שלהם - ונזכה!

(פניני פרשת השבוע)

כמו בסיפורים, הבשורה הבאה ניתכה על משפחת ברונשטיין ביום בהיר אחד, ללא כל הכנה מוקדמת. בגופו של ראש המשפחה, הוא הר"ג רבי יעקב עקיבא ברונשטיין זצ"ל, התגלה ממצא מחשיד, שלאחר בדיקה התברר כגידול של ממש.

את המתח והחרדה לא ניתן לתאר, הרב היה בשיא ימיו וגם שימש כר"מ בישיבה והעמיד תלמידים הרבה, ולפתע בשורה שכזו... בני המשפחה העתירו בתפילות, אספו זכיות, ונערכו לניתוח מורכב - שבסייעתא דשמיא הצליח. הרב ברונשטיין חש שקיבל את חייו במתנה, אולם על שמחתו העיבה התחזית הקודרת של הרופאים, שממצאים מסוג זה עלולים להתגלות שוב ושוב, במקומות שונים בגוף, והוא חייב להיות תחת מעקב כי מי יודע...

לנוכח זאת, החיש את צעדיו למורו ורבו, הגאון רבי משה שפירא זצ"ל, ושאל בעצתו איזו קבלה יוכל לקבל על עצמו שתעמוד לו כהגנה מפני המחלה, לבל תשוב לקנן בגופו. רבי משה השיבו על אתר: 'יש לך אמא אלמנה, כבד אותה ככל יכולתך, תחטוף כל הזמנות לכבד אותה כראוי. זו תהיה הזכות שלך להאריך ימים!'

למותר לציין שהרב ברונשטיין הצטיין בכיבוד אמו גם קודם לקבלת עצה זו, אבל מאז שניתנה - ביתר שאת ועוז, בכפל כפליים. מדי בוקר התקשר לדרוש בשלומה ושוחח עמה בנעימות עד שבירכה אותו ביום טוב, ומדי ערב עלה לבקר בביתה. הוא ידע שאמו נהנית לשמוע אותו שר, ולפיכך נתן קולו בשירה, כשהוא לבדו, בבית אמו, לכבודה...

גם כשלא חש בטוב, או בזמן עמוס כשעת שמחה, ואפילו בתקופות לחץ כמו ערבי חגים - על כיבוד אמו לא ויתר. על כל השאר יכול היה לוותר בשמחה: על שעות שינה, על זמן פנאי, על סידורים דחופים, ואפילו על מנוחה כשלא חש בטוב. רק על כיבוד אמו לא ויתר, דבר יום ביומו!

תשע שנות חסד עברו בטוב ובנעימים, כשהרב ברונשטיין פועל לפי העצה שקיבל, מנצל עד תום את פוליסת 'ביטוח החיים' שלו, ומכבד את אמו בכבוד רב. מדי חג היתה מתארחת אצלו כשהוא מתמסר אליה בכל לב, ומדי שבת בא לשהות לצידה בסעודת שבת - כשהוא רוכש שולחן צר ומיוחד שיכול להיכנס לחדרה הקטן בתקופות בה רותקה למיטתה. אחת היא לו: כיבוד אמו, בכל מחיר ובכל מצב!

ואז שבה המחלה והתפרצה בשנית. הרב ברונשטיין פירש זאת כרמז להעצים את כיבוד אמו עוד, ולפיכך לא נתן לכאביו ולחולשתו להפריע לו במצוותו. ימים ספורים לפני ליל הסדר אושפז במחלקת טיפול נמרץ כשהוא סובל ממצוקת נשימה, ולכל מי שדרש בשלומה השיב בדאגה: 'אינני יודע מה יהיה עם אמא בלילה הסדר', כשהוא שוכח מעצמו לגמרי...

לימים התרגשה על העולם המגיפה הקשה, אשר הרחיקה הורים מילדיהם וקשישים מקרוביהם. עבור הרב ברונשטיין היתה להמשיך לבקר מדי יום, כשהוא ניצב מתחת החלון ומשוחח עם אמו, תוך חרדה לבריאותה ובלי לוותר על המצוה. ואז שמעו את אמו אומרת פעם אחר פעם: 'אני חיה בזכות יענק'לה...' - בבקשה להסביר עד כמה כיבודה הוא שמאריך את ימיה...

אלה מסעי:

הראש כולל שנסע להתרים עבור הכולל שלו, התרוצץ במשך שלוש שבועות ולא הצליח לכסות את הוצאות הנסיעה, ולבסוף איחר את המטוס ואז התרחשה הישועה המופלאה, הסכיתו ושמעו:

אלי לפגישה עם רב של קהילה מפורסמת הידוע כבעל קשרים במקומות רבים. בשם מר ... אני מבקשת להתנצל בפניך. אמו נפטרה הבוקר, ועקב ימי האבל הוא ביקש להודיע כי הוא לא יוכל להתלוות אליך.

במשך שלוש שבועות התרוצץ אותו יהודי בארצות הברית. מצאתי את עצמי רודף אחרי הרוח. אפילו את הוצאות הנסיעה לא הצלחתי לכסות. לכל מקום אליו הלכתי נתקלתי בקשיים ובמכשולים, ואך אכזבות ותסכולים היו מנת חלקי. המתנתי בקוצר רוח למועד שובי ארצה. מה לי הכא ומה לי התם, חשבתי לעצמי.

אבל גם לחזור לארץ לא הצלחתי. אני בן אדם מסודר שמדייק בזמנים. אבל משום מה, האמן לי, עד היום איני יודע כיצד איחרתי את מועד הטיסה. פקיד נרגן הוביל אותי לחלון משרדו, החווה בידו לעבר נקודה קטנה בשמים, שהלכה והתרחקה, בעודו אומר: הנה המטוס שלך. מצידי תנסה לתפוס אותו.

עמדתי על מקומי ודמעות זלגו מעיני. הטיסה הבאה אמורה לצאת רק בעוד שעות רבות, ואיני יכול לעלות עליה. שבת המלכה עומדת בפתח ואני עלול לחלל אותה אם אעלה על המטוס. לא היה לי להיכן ללכת. התביישתי להתקשר למארחי הנדיבים שבוודאי עסקו במרץ בסידור החדר בו התגוררתי, באזור המצעים, ובהחזרת הילדים למקומם.

בלית ברירה שלפתי את מחברתי. לאחר דפדוף קצר מצאתי מספר טלפון של חבר שלמד איתי בישיבה לפני שנים. שמעתי עליו רבות. הוא עדיין שוקד על תלמודו. עני ואביון שהפרוטה ממנו והלאה. דחקתי את הבושה והכלימה ויצרתי איתו קשר. הוא, יהודי בעל לב זהב, הגיע במהירות לבית הנתיבות ואסף אותי אל ביתו.

במהלך השבת פרקתי בפניו את תסכולי. ראה, לא רק שלא הצלחתי לעשות כאן מאומה, אפילו לצאת מכאן איני יכול. עם זאת השבת התיישב חברי ליד מכשיר הטלפון והחל לחייג ללא הפוגה.

נראה אמר, אולי נוכל לעשות משהוא למענך. נראה.

לא חלפו אלא מספר שעות, ובסלון ביתו של ידידי הדלפון התקבצו עשרות מכריז שהזעקו על ידו. הם התיישבו על כסאות פלסטיק, על כורסאות מרופטות ועל הספה הרעועה. הסלון היה מלא מפה לפה. הכל צפו בי, ואני - לשוני נעתקה. לא היה לי מה לומר.

אני מכבד את חברי הגאון רבי ... לומר מספר מילים, הכריזו חברי, ואני - אנה אני בא. נעמדתי על מקומי. סגרתי את החליפה, הדקתי את העניבה, סידרתי את הכובע, ועדיין לא מצאתי את המילים הנכונות לפתוח בהן את דברי.

לפתע, נזכרתי. יש לי רעיון. שלפתי את ארנקי, ולעינייהם המשתאות של הנוכחים הוצאתי ממנו שטר בן חמישים דולר ואמרתי להם: ידידי, שבוע טוב. אני מבין שאיני צריך להאריך בפניכם על חשיבות לימוד התורה ועל השכר הגדול המובטח לתומכים בלומדיה. אבל, אם ניתנה לי רשות הדיבור, ברצוני להראות לכם את השטר הזה שקיבלתי מהסטיילפער לפני צאתי לדרך. הוא נתן לי את חמישים הדולר הללו כפתיחה למסעי. כעת וודאי מבינים אתם, כי למען מטרה חשובה ונעלה ניצב אני לפניכם.

השארתי את השטר על השולחן והתיישבתי. לאחר לכעשה היו בכיסי \$32,000 במזומן. מכרז שנוהל ביד רמה על ידי חברי היקר, הביא לזוכה המאושר את השטר של הסטיילפער, ואת הישועה לכולל שבראשו עמדתי.

אתה יודע סיפר ראש הכולל. הסטיילפער היה עניו. כאשר שבתי ארצה שמח וטוב לב, מיהרתי למעונו כדי לספר לו את שהתרחש עימי. נו, נו, אמר הצדיק. אם זה מה שקיבלת עבור חמישים דולר, אתן לך חמישים דולר נוספים...

אם רק נתבונן קמעא במעשה זה, נבחין, כי כל צעדנו ומהלכנו מכוונים על ידי הקב"ה עד לפרט האחרון, סיים ראש הכולל. גם כאשר אדם חפץ לקבוע עיתים לתורה, אל לו לחשוש ממפריעים וממניעות שונים, אלא יתן את עיניו בתורה, והקב"ה - דרכים רבות לו לסייע לאוהביו.

(גליין מאורות הדף היומי)

"אם אי פעם מישוהו יאמר לך, כי הוא מיואש ואינו רואה כל אפשרות לישועה, ספר לו את הקורות אותי, וזה בוודאי יחזק אותו". כך הסתיימה שיחת טלפון עם יהודי תלמיד חכם, ראש כולל אברכים מבני ברק.

הנוסעים הדקו את תגורות הבטיחות, ההוראות האחרונות של הדיילים ניתנו, והמטוס המריא השמימה. על הנוסעים נמנה יהודי נכבד, בר אוריין, שיצא בשליחות כולל האברכים שבראשו עמד. זו תקופה ארוכה שהוא מנסה למצוא מקורות כספיים למתן התמיכה לאברכים, אך מקורותיו ייבשו לאחרונה. האחד פשט את הרגל, רעהו החליט לתמוך במוסד אחר, וכך נותר ראש הכולל נטול מקורות מימון.

מעודי לא נסעתי לחוץ לארץ, שח ראש הכולל, אך כאשר לא עמדה בפני הברירה, חשבתי לעצמי, שאם הכל נוסעים ומצליחים, מדוע יגרע חלקי? כך מצאתי את עצמי ממריא ליבשת אמריקה לנדוד על פתחי הנדיבים, שסייעו בידי לתמוך באברכים השקודים על התורה.

טרם יציאתי מן הארץ נכנסתי אל מעונו של הסטיילפער וצ"ל וביקשתי את ברכתו. כאשר הוא שמע כי אני נוסע מעבר לים כדי לאסוף ממון, הכניס את ידו לכיס מעילו, הוציא ממנו שטר בן חמישים דולר והניחו בכף ידו. מעודד יצאתי מביתו בדרכי לחו"ל.

כאמור, היתה זו הפעם הראשונה בה יצאתי את גבולות ארצנו הקדושה. בשבועות שקדמו לנסיעה שקדתי על תכנית הנסיעה שנוקמה בפורטורטו, עם חברים טובים ואחרים בעלי לב רחב שביקשו לסייע בידי. מחברת מסודרת היתה לי באמתחתי, בה נרשמו בדייקנות כתובות הנדיבים שעמם קבעתי להפגש, והזמנים המדויקים בהם עלי להתייצב בפתחי מעונותיהם.

היום, ממבט לאחור, אני מרשה לעצמי לחייך הוא מספר, אבל באותו רגע היה זה מבין ואפילו עצוב עד מאד. הנדיב הראשון שאיתו הייתי אמור להיפגש, התגורר במנהטן. קבעתי איתו פגישה לשעה בשבע בבוקר במשרדו המפואר. באותו בוקר, השכמתי קום, מרוגש, ממתין לפגישה עם הגביר הגדול.

לפתע, האדם שהיה אמור לסייע לי ולהסיע אותי למשרדו של הנדיב, טלפן אלי ואמר לי כי עקב תקלה שאירעה לו, הוא אינו יכול להסיעני היום, "מחר כבר נעמוד בקשר", אמר וניתק בחפזה. בדיוק לשם כך יש לי מחברת. אמרתי לעצמי. עלעלתי בדפיה ואכן בעמוד הראשון בו נרשמה הפגישה הראשונה, היו כתובים כל פרטיו של הנדיב - כתובת משרדו, כתובת ביתו וכל מספרי הטלפון האפשריים. החלטתי להתקשר אל ביתו של הנדיב ולהודיע לו, כי עקב תקלה בלתי צפויה יתכן שאחחר זמן מה, ואיתו הסליחה.

ציילצלתי. לאחר ארבעה או חמישה צלצולים נשמע מצדידו השני של קו הטלפון קול עבה של אדם

שהתעורר ברגע זה משנתו. עוד אני מנסה להוציא מפי את משפטי ההתנצלות שעמלתי לשנן, הודיע לי הנדיב כי אני רשאי לראות את עצמי משוחרר ממחויבות. הפגישה בטלה ומבוטלת. אדוני, הערת אותי משנת, ואיני חפץ להיפגש אתך! לאחר מספר שניות הבנתי שאני מדבר עם עצמי. השיחה נותקה. איני זוכר כמה זמן נותרתי על עמדי עם השופרת בידי, אחוז תדהמה והלם. בסופו של דבר התאוששתי, ושמתי פעמי לעבר הכתובת הבאה.

סליחה, אדוני, אמר לי מזכירו האישי של הנדיב. שכחנו להודיע לך. הבוס היה צריך להמריא בדחיפות לחוץ לארץ. הוא חוזר בעוד ארבעה שבועות. אני מתאר לעצמי שהוא בוודאי ישמח לפגוש אותך בשבוע.

באותו יום לא הייתי מסוגל להמשיך במלאכתי. תשוש ושבע אכזבות חזרתי אל בית מארחי ושקעתי בדף גמרא, הרחק הרחק מהוויות העולם הזה.

בעלי הבית שאירחוני, התייחסו אלי באדיבות ובנדיבות. ארוחת צהרים מפוארת ומכובדת הוכנה לכבודי, האורח מארץ ישראל, כפי שהסביר בעל הבית לילדיו. בעוד מנות האוכל מוגשות אל

השולחן, מסר לי בעל הבית את שפופרת הטלפון.

זה בשבילך אמר. מעבר לקו המתנינה מזכירתו של יהודי, שהיה אמור להתלוות

פנינים על הפרשה:

גדה יתחטא. בא לרמוז דהרוצה שימחלו לו כל עונותיו צריך שיוריד דמעות בשכרון לבב, דכל השערים ננעלו חוץ משערי דמעה (ברכות לב), לפיכך הרוצה שתהיה לו מחילה וסליחה כראוי יהיה מוריד דמעות. וזהו שאמר אך במי גדה יתחטא. הנה יתחטא לשון חטוי שהיא טהרה גמורה כראוי, כדמשמע בכל מקום לשון חטוי, וגידה כשתעשנה מלאה יו"ד, יהיה מי גידה גימטריא דמעה, וזהו הרמז, דהינו מי שרוצה להיות טהור וקדוש כראוי ואלו לא עבר עליו שום חטא, צריך לזה להוריד דמעות וזהו גמר טהרתו כראוי:

לימוד סודות התורה מטהרים ביותר

אי נמי, גידה במלוי יו"ד עם הכולל גימטריא 'סוד', לרמוז משום דאנו צסוקים במי שלומד תורה שהיא מטהרת ומקדשתו, כמו שאמרנו תעבירו באש וטהר, והוסיף לומר, הרוצה לזכות לטהרה העליונה, במי גידה יתחטא, הם דברי קבלה שהוא הסוד:

גם מי שאינו בעל תורה בתשובה וריבוי דמעות נמחלים עוונותיו

וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים. כיון שאמר שהתורה מטהרת את האדם, בא לומר, תינח בעל תורה יש לו תקון בתורה, ומי שאינו בעל תורה במה תהיה טהרתו, גלתה לנו התורה דטהרתו היא יוסיף עם התשובה מי דמעות ברבוי בכיה מדי זכרו עונותיו. וזהו שאמר וכל אשר לא יבא באש, דהינו שאינו בעל תורה, והוא שב בתשובה, אבל גם הוא רוצה שימחלו לו עונותיו כראוי והיו כלא היו, זהו תקונו, שירבה דמעות במים, כמו שאמר (איכה א טז) 'עיני ירדה מים, וזהו שאמר תעבירו במים, הם מי דמעות ברבוי כמים:

כל התיקון הוא בשביל להחזיר הנר"ן למקום טהורים

ואמר אחרי זה, וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם ואחר תבאו אל המנחה. בא לרמוז, דכל תקון זה, הוא כדי (להזייר) [להחזיר] הנפש רוח נשמה למקום שחצבו טהורים וקדושים כראוי (שבת קנג). וזהו שאמר וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם, הנה עולם הבא נקרא יום שכולו שבת (תמיד פ"ז מ"ד), ובא להודיע לבני אדם, תדעו שעולם הבא שכולו שבת, צריכים בגדיכם שהם נפש רוח ונשמה שלכם להיות מקבצים ונקיים וטהורים, אז ואחר תבאו אל המנחה, זה מחנה שכינה:

(פיתוחי חותם פרשת מטות)

המכין עצמו לשבת יקבל בה תוספת קדושה

וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים (במדבר לא כג). דהינו מי שאינו בעל תורה מה היא תקנתו, יאחו במדת הענוה ודי לו, דכתוב (תהלים נא יט) 'ובחי אלהים רוח נשברה, וזהו וכל אשר לא יבא

איש כי ידר נדר לה' או השבע שבעה לאסר אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה (במדבר ל ג). למה אמר לא יחל דברו, בא לרמוז, דהנה האדם עוסק בתורה ומתפלל, ונודר נדרים ונשבע שבועות לקיים מצות ה', והנה אם אינו שומר עצמו בשוק במשאו ובמתנו ובדבורו באמת ובאמונה, שוא שקד שומר, לחנם כל תורתו ותפלתו, דצריכה המנחה כלי טהור שבו תקרב לה, ואם הפלי שבו המנחה הוא טמא, שניהם נדחין, והכלי שבו מקריבים המנחה הוא הפה, ואם מטמאו בחוץ בדברים אשר לא טובים ומכל שכן דברי שקר ומרמה, בודאי דתורתו נמאסת ותפלתו תועבה. נמצא דזה תלוי בזה, דאם אינו שומר פיו במלי דעלמא, אין לו רצוי לא בתורה ולא בתפלה, ואם שומר פיו מבחוץ, תורתו ותפלתו מקבלים ורצויים:

וזהו כונת הפסוק איש כי ידר נדר לה' או השבע שבעה, דהינו, רצה לעשות בנדרים ושבועות סיג להיות עוסק בתורה ובתפלה, יזהר שלא יחל דברו, כלומר, דבורו בעלמא לא יעשנו חלין, שלא ימצא בפיו שקר ומרמה ודברים בטלים, שלא יהיה חסיד מבפנים ורשע מבחוץ, שאם עושה כן, תורתו ותפלתו בטלים ומבטלים. דזה תלוי בזה, אם אינו מטהר פיו מדברים אשר לא טובים, כל מה שיוציא לקדשה בטל ומבטל, דכבר נטמא פיו ולא נשארה בו קדשה. ולהכי מסיים על זה הפסוק ככל היצא מפיו יעשה, דהינו, ככל היצא מפיו בעלמא, כך יעשה בקדשה, דהינו, אם דובר אמת וכל מעשהו באמת אז כל תורתו ותפלתו אמת, ואם לאו הכל בטל ומבטל:

פירוש הפסוק 'שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו'

ואפשר שזו היא כונת שלמה המלך עליו השלום (משלי כא כג) 'שמר פיו ולשונו שמר מצרות נפשו', בא לרמוז על זה, דהרוצה שתתקבל תפלתו ותורתו צריך לשמר פיו מבחוץ, שאם טמא פיו, תפלתו ותורתו תועבה. והנה מצינו שהתפלה נקראת 'נפש בגמרא (ברכות ה:). כמו שאמרנו (שם) על 'טרף נפשו באפו' (איוב יח ד), שכל מי שאינו ממתין לחברו לגמר תפלתו, טורפין לו תפלתו בפניו, שאמר 'טרף נפשו באפו', ומ[ד]תפלה נקראת 'נפש' גם התורה תקרא 'נפש', דהכל דבר אחד, ולפי האמת הם שראויים לקרא 'נפש', שהם נפש וחי האדם. וזהו שאמר 'שמר פיו ולשונו', דהינו מי ש'שומר פיו ולשונו' כראוי ואין בפיו שקר ולשונו תרמית ואינו מדבר דברים בטלים, זה 'שמר מצרות נפשו', 'נפש' היא תורתו ותפלתו, שומרה שלא תהיה נדחית, דזה תלוי בזה כאמור למעלה: (פיתוחי חותם פרשת מטות)

המוריד דמעות זוכה למחילה וסליחה

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה. אך את הזב ואת הכסף את הנחשת וגו' כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר וגו' (במדבר לא כב-כג). אך במי

עצות וסגולות:

שמירת עינים

השומר את עיניו, אין לס"מ שליטה עליו

והנה 'עין' עם הכולל גימטריא סמא"ל, לרמוז דאם האדם שומר עיניו מראות ברע, הרי הוא משים ה' נגד עיניו וכוזה לא יש לסמא"ל שליטה עליו, ואם עיניו פקח לראות ברע, הרי נתן שליטה לסמא"ל שהוא גימטריא 'עין', ונמסר בידו ועושה בו כרצונו. (פיתוחי חותם, פרשת ראה, ד"ה בניים אתם)

לא יביט למרחוק, כדי שלא יכשל בחטא

וזהו החלוק שבין יראי ה' לפושעים, דהיירא את דבר ה' אינו מביט למרחוק כדי שלא יסתכל בנשים, והכסילים אשר בחושך הולכים הולכים אחר עיניהם וכוזה באים לידי צריות רחמנא לצלן. (נגזי המלך, תיקון הברית אות לא)

הצדיק שומר עיניו לא להביט בדבר רע

זהו העקר הגדול, דאין השכינה שורה במקום פגום. לפיכך קאמר, בוא וראה מה מעשיהם של הצדיקים הראויים להתדבק בשכינה, שהם מתקנים אבריהם כראוי. וזהו ואלה שמותם למטה ראוכל, זה רומז לעינים כמשמעו לשון ראייה, ודהינו זה הצדיק שומר עיניו ואינו מביט בשום דבר רע, רק מקים מה שכתוב בפרשת ציצית (להלן טו לט) 'וראייתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' [ועשייתם אתם] ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, דהמביט בציצית וזכר מצות ה' בזה לא יבוא לידי ראייה רעה. וזהו שאמר, זה הצדיק שומר עיניו בשביל ששומע לדבר ה' שאמר 'וראייתם אתו וזכרתם את כל מצות ה'', וזהו בן זכור, דהינו זכור תמיד לזה הדבר ואינו פוגם עיניו.

(פיתוחי חותם, פרשת שלח ד"ה שלח לך אנשים)

העינים והלב סרסורי החטא

וענף עץ עבת, הוא ההדס, הדומה לעינים (ויק"ר ל יד), שצריך לשמר עיניו מראות ברע, משום דעינא ולבא סרסורי עברה נינהו (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה), ואם לא עשה להם שמירה כראוי כל הגוף נגדר אחריהם (במדב"ר י ב, זוהר ח"ב ריח).

(פיתוחי חותם, פרשת אמור ד"ה ולקחתם לכם)

אל, 'עזר' הוא לאדם מ'אל', הכהן, שהוא משרת מאת ה'. אל אנשי הצבא, הם שרצו לצבא צבא לעשות מלחמה עם יצר הרע ולעסוק בתורה לשמה, וזהו הבאים למלחמה, היא מלחמתה של תורה, ובה נמי נלחמים עם יצר הרע ומנצחים אותו. זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה, דהיננו, אם תרצו [ש] תזכו לתורה ותהיה חקוקה בכם כפראוי, קימו אלה התנאים:

לא ירדוף אחר כסף וזהב

אך את הזהב ואת הכסף [את הנחשת את הכרזל את הבדיל ואת העפרת]. אך לשון מעוט, אומר להם יצר הטוב, מעטו אלה הדברים ולא תרדפו אחריהם: תחלה לא יהיה בכם להיטת הזהב והכסף, כי הלהוט אחרי הכלי העולם לא שייך שיזכה לקתר תורה: (פיתוחי חרות, פרשת מטות)

הרוצה לעסוק בתורה, לא יתאוה לממון

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה וגו' (במדבר לא כא-כד). אפשר לרמוז, דבא לומר על הרוצה לעסוק בתורה, דצריך שלא יהיה בו תאונת קבוץ הממון, דאם להוט אחר הממון לא שייך שיהיה דעתו מישב לתורה, ואפלו הוא נהנה מיגיע כפיו, לא ירבה בסחורה, כמאמר התנא (אבות פ"ב מ"ה) ולא כל המרבה בסחורה מחכים, ואמר גם כן (שם פ"ד מ"י) הוי ממעט בעסק ועסק בתורה [וכו]:

וזהו פונת הפסוקים: ויאמר אלעזר הכהן, אלעזר הוא יצר הטוב ששלחו הקדוש ברוך הוא לעזר את האדם ולהורות לו דרך טובה וישרה, קרי בה 'עזר'

כאש שהיא התורה, תקנתו היא תעבירו במים היא הענוה שרמזנו באך במי נדה, וזהו תעבירו במים, דהינו המים האמורים שגרמזה בהם הענוה, וגם המים עצמם נרמזה בהם הענוה, דכמו שהמים אינם הולכים רק למקום נמוך ושפל (תענית ז), כן יתנהג האדם להיות נמוך ושפל:

וכזה יתנהגו בין בעלי תורה בין בעלי ענוה כל זמנת השבוע, כדי קשיבוא השבת יכולים לקבל תוספת קדשתו בנגל, וזהו שאומר להם וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם, בגדיכם הם נפש רוח נשמה שלכם, דהינו יהיו נפש רוח נשמה שלכם מתקנים וטהורים בימי השבוע, אז ואחר תבאו אל המחנה, המחנה קרי ביה 'המנחה', שהוא שבת קדש שהוא יום מנוחה השקט ובטחה:

(מחשוף הלבן פרשת מטות)

ישועות יעקב
דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'
לשמיעת השיעורים 02-803-9999

קו 'מחברים'
שע"י ממלכת התורה עוז והדר
02-803-9999
לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א: ומוסיף ב'קדושת לוי' שעל ידי הצער על מצבינו, אנו והתשוקה להתגלות הקדושה, אנו זוכים כבר עכשיו למעין הארת בית המקדש וירושלים, וזה כוונת חז"ל 'זוכה ורואה בשמחתה' לשון הוה, שנזדכך ורואה כבר עכשיו. והענין הוא כמו שנתבאר דהתעוררות התשוקה להשי"ת מזכך אותנו ומחבר אותנו להשי"ת

ענין האבילות על החורבן הוא שלא להשתקע בהבלי העולם, ולהזדכך להיות כלי ראוי לגאולה

בעמדנו בימי בין המצרים, עלינו להתבונן מהי ענין ההתאבלות על בית המקדש שחרב, עד כדי כך שאמרו חז"ל (תענית ל, ב) על הפסוק 'שישו איתה משובש כל המתאבלים עליה (ישעיה סו, י), כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה. ולכאורה יפלא האם מי שמתנהג כל תהלוכו על פי תורה, ומקיים תורה ומצוות כהלכתו, ורק אינו מתאבל על ירושלים לא יזכה לראות בשמחתה ח"ו, למה עונשו כל כך?

בספה"ק 'קדושת לוי' (ליקוטים אבות) מבאר דכשיהודי מתאבל על חסרון ביהמ"ק וקדושת ירושלים, נעשה בכך כלי ראוי לקדושתה, וזה מזככו להיות ראוי לקדושתה. משל לבן מלך ששלחו אביו מפניו בעבור חטאיו, אז אם יתרגל המרחקים לנימוסי הכפריים, אז אפילו אם יחזירו המלך להיכלו, לא יחזור לנימוסי המלך כי כבר אין לו רצון לחיות כן. אבל אם גם במרחקים לא יניח עצמו להתרגל למצבו, אלא יצטער ויתאבל על מצבו, אזי מיד כאשר יחזירו המלך, יחזור לנימוסי המלך כקדמותו. זהו כל המתאבל על ירושלים, זוכה - מלשון זיכך, שנזדכך - ורואה בשמחתה. עכתו"ד.

והענין הוא דכשאנו נמצאים בגלות דהיינו שהנשמה הק' שבקרבו אינו מאיר כדבעי, והקשר והחיבור בינינו לבין אבינו שבשמים אינו בגלוי אלא בהסתר, אז עבודתינו הוא לעורר בקרבנו צער ואבל על המצב, ולהתבונן בגודל החביבות והחיבור שהיה לנו בזמן בית המקדש, שהקרבת הקרבנות היה מעלה כל מציאותנו ומציאות כל הבריאה אל השי"ת, וכך היה גילוי כבוד שמים. ועל זה אנו מתאבלים ואין אנו מסתפקים ומסכימים למצב זו של חוסר החיבור וקשר עם השי"ת, ובזה מתעורר תשוקת הנשמה להשי"ת, כמו שאמר דוד המלך 'צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועייף בלי מים' (תהלים סג, ב), וזה מזכך את האדם מפני שתשוקת הנשמה מכניע את תשוקות ותאוות הגוף, ובזה אנו נעשים כלים ראויים להקשר וחיבור שיהיה בבית המקדש, וזוכה לשמחת ירושלים.

ומוסיף ב'קדושת לוי' שעל ידי הצער על מצבינו אנו והתשוקה להתגלות הקדושה, אנו זוכים כבר עכשיו למעין הארת בית המקדש

הענין הוא דכשאנו נמצאים בגלות דהיינו שהנשמה הק' שבקרבו אינו מאיר כדבעי, והקשר והחיבור בינינו לבין אבינו שבשמים אינו בגלוי אלא בהסתר, אז עבודתינו הוא לעורר בקרבנו צער ואבל על המצב, ולהתבונן בגודל החביבות והחיבור שהיה לנו בזמן בית המקדש, שהקרבת הקרבנות היה מעלה כל מציאותנו ומציאות כל הבריאה אל השי"ת, וכך היה גילוי כבוד שמים. ועל זה אנו מתאבלים ואין אנו מסתפקים ומסכימים למצב זו של חוסר החיבור וקשר עם השי"ת, ובזה מתעורר תשוקת הנשמה להשי"ת...

מזכך אותנו ומחבר אותנו להשי"ת.

(כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א - גל' יחידתי)

ירושלים, וזה כוונת חז"ל 'זוכה ורואה בשמחתה' לשון הוה, שנזדכך ורואה כבר עכשיו. והענין הוא כמו שנתבאר דהתעוררות התשוקה להשי"ת

כ"ק אדמו"ר מאונגוואר - ארה"ב: כל הגלות נובע מזה שלא רגילים להזכיר על כל דבר ודבר את שם ה'. והנה אמרו חז"ל, כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו. אמנם אנו זכינו שיש לנו סדר "כהלכתו" לימוד הלכות שבת, הלומד שבת כהלכתה. ואומרים בזמירות שבת, אוהבי - ה' המחכים בבנין אריאל ביום השבת קודש שיטו ושמחו כמקבלי מתן נחליאל, והיינו שהגם שכל השבוע מחכים על בנין אריאל ובוכים על זה, אמנם בשבת שיטו ושמחו, כי בשבת נחשב כאילו הבית המקדש בנוי.

יהיו בלתי נאותים ולא מנגדים, לא ימשך מהם לא פעל ולא הפעלות כלל.

אך השי"ת הוא הרופא האמיתי המרפא בעצם, ואין פעולותיו משועבדות לכלי אשר מהם יפעל, אלא הכלים משועבדים אליו, והוא יכול להסיר כל מחלה בכל מה שירצה. ולכן אמר, אל תתמה איך יעדיתיך להסיר המחלה בשמירת החוקים והמשפטים, אשר נראה לך שאין ביניהם ובין הסרת החולי יחס כלל, 'כי אני ה' רופאך' ואני יכול להסיר ממך כל חולי באיזו סיבה שארצה, כי כמו שרפאתי החולי שבמים במה שהיה ראוי להוסיף בו, כן תוכל להאמין שאסיר מחלה מקרבך בדברים שאין להם יחס כלל לפי דעתך. עכ"ל.

והנה בגמ' (ב"ק פה.) דרשו, "ורפא ירפא" מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות. וכתב - רבינו בחיי (פ' משפטים) דלהכי כתיב 'ורפא ירפא' הפ"א בדג"ש, ואילו 'רפאני ד' ורפא' כתיב הפ"א רפה, כי רפואה שהיא ע"י השי"ת הו א באופן קל ונוח, משא"כ רפואה שהיא ע"י הרופא בשר ודם, בדרך כלל היא קשה מצער ומכאיבה. והרה"ק מקלויזנבורג זי"ע היה מוסיף על זה, דכשהרופא מרפא נשאר פינטל רושם, משא"כ - כשהרפואה באה מיד ה', לא נשאר שום נקודה ורושם מהחולי.

אך גם כשמתרפא ע"י הרופא יש על זה עצה טובה, כשמתפללים לפני ה', יהי רצון שיהיה עסק זה לרפואה, זה נחשב שהשי"ת מרפא אותו. וכן כשהולך לרופא יאמר שהוא הולך אליו, מפני שכן ציוה ה', ואז יהיה נחשב שהרפואה באה לו ע"י השי"ת - רפאני ה', ולא תשאר מהחולי שום רושם ונקודה.

לאמר זה הדבר אשר צוה ה'

ועתה אתי שפיר מה שהשאירו להם רוח רביעית שיוכלו לברוח משם, דכוונתם בזה היתה כדי שלא יבואו לגאווה, שהם מצליחים המלחמה בכוחם. לכן השאירו רוח רביעית פרוצה, וכך יזכרו שלא הם עושים המלחמה כי אם השי"ת, בבחי' 'רפאני ה' ורפא'.

וזהו מה שנאמר בריש פרשת מטות (במדבר ל, ב) 'וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה'', כלומר, משה רבינו לימד אותם, 'לאמר זה הדבר אשר צוה ה'', שעל כל דבר ודבר יהיו רגילים לומר תמיד, 'זה הדבר אשר צוה ה'', ויהיה שם שמים שגור בפיהם, ואל יקחו שום 'קרעדיט' לעצמם.

והפסוק ממשיך (שם, ג) 'איש כי ידר נדר לה'', ולכאורה קשה, הרי אמרו (נדרים כב.) כל הנודר כאילו הקריב במה. אך הטעם בזה הוא מפני שאולי יכשל ויעבור על הנדר. אך אם יהיה רגיל

אם יהיה רגיל לומר על כל דבר 'זה הדבר אשר צוה ה'', יהיה בו תמיד יראת שמים, וממילא לא יחל דברו, רק 'ככל היוצא מפיו יעשה'.

והענין הזה נעוץ תחילתו תחילת פרשת מטות, בסופו סוף פרשת מסעי, הפסוק - - האחרון בחומש במדבר הוא (לו, יג) "אלה המצות והמשפטים אשר צוה ה' ביד משה אל בני ישראל בערבות מואב על ירדן ירחו". וכשמסיימים פסוק זה מכריזים כולם ואומרים 'חזק חזק ונתחזק, כי זהו החיזוק הכי גדול, כששם שמים שגור על פיו, ואומר תמיד, 'אלה המצוות והמשפטים אשר צוה ה' ביד משה', הוא יודע ומכיר שהם מצוות ה' 'זה הדבר אשר צוה ה'', ובזכות זה יוכל לעשות הכל בשלימות.

החילוק בין רפואה ע"י רופא לרפואה הבאה ע"י השי"ת

בפרשתו נאמר (במדבר לא, ז) "ויצבאו על מדין כאשר צוה ה' את משה", ואמרו בספרי (פיסקא קנ"ז) 'ויצבאו על מדין' הקיפוה מארבעה רוחותיה. ר' נתן אומר, נתן להם - רוח רביעית כדי שיברחו. והיינו, שהשאירו להם רוח רביעית פרוצה כדי שיוכלו האויבים לברוח מהם ברוח הזה. וכן כתוב בתרגום יונתן על פסוק זה, כדעת רבי נתן.

והוא פליאה עצומה, וכי על מה ולמה השאירו להם רוח רביעית שיוכלו לברוח מהם?

והביאור בזה עפ"י שונאמר (שמות טו, כו) "כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך". וקשה, מאחר שהשי"ת לא ישים עלינו מחלה, למה נצרך שה' יהיה רופאינו? ופירש"י, לא אשים עליך ואם אשים הרי היא כלא הושמה, כי אני ה' - רופאך.

ומבאר השל"ה הק' (פסחים מצה שמורה קצ"ג) עפ"י שכתוב בזוהר הק' (זו"ח בלק), פתח ואמר, 'רפאני ה' ורפא גוג' (ירמי' יז, ד). כיון שאמר 'רפאני, מהו 'ורפא'?' כיון שאמר 'הושיעני', מהו 'אושעה'?' כיון שהרופא מרפא, מי הוא המכה?

אלא כל רפואה שבעולם ביד הקב"ה, אבל יש מהם ע"י שליח, ויש מהם שלא נמסרו ביד שליח. ואותם שנמסרו ביד שליח הם רפואה, אבל לפעמים חוזרים. אבל אותם שהקב"ה מרפא, אותה המחלה לא חוזרת לעולמים. נמצא שדוקא רפואתו היא רפואה, שאין בה מחלה כלל. ומשום כך, 'רפאני ה' ורפא' ודאי, בלי קטרוג כלל. ע"כ. - ומבאר השל"ה דעל דרך זה מתורץ גם כן הפסוק 'כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך'. כלומר, אם היתה הרפואה ע"י שליח, אז הוחזרה והושמה, אבל מאחר ש'אני ה' רופאך', לא אשים עוד מכה אחר הרפואה, כי 'אני ה' רופאך' ולא ע"י שליח. וכן היה ביציאת מצרים. וזהו מה שאומרים בהגדה של פסח, 'אני הוא ולא אחר, אני הוא ולא שליח'. ונמצא שהרפואה הבאה ע"י השי"ת הוא כעוקר את הנדר מעיקרא.

וכן כתב הר"ן (דרשות הר"ן דרוש ו) "כי אני ה' רופאך", נסתפקו בו המפרשים, איך תתכן רפואה אם לא יוקדם חולי. ודעתי בפירושו הוא כך, ידוע הוא כי הרופאים אינם מרפאים החולי בעצם אבל במקרה, ואינם נקראים רופאים אלא על צד ההעברה, כי הם אינם מכינים הסמים לטבע האנושי, ולכן תהיה פעולתם כפי הכלים אשר יפעלו בהם, כי אם היו נאותים לטבע ירפאו החולי, ואם היו מנגדים הטבע יוסיפו בחולי, ואם

אוצרות הפרשה

על חורבן הבית, כך גם עתה ביום השבת, שישו ושמוח כמקבלי מתן נחליאל! ואצלינו שלומדים הלכות שבת כל השבוע, הוא בחי' שבת כל השבוע!

יש לראות ללמוד היטב הלכות שבת כדי שנוכל לשמור את השבת כהלכתה, וצריכים לענג את השבת, לשיר זמירות ותשבחות, ותפילות השבת צריכים להיות כראוי, ואמלי שמרו בני ישראל שתי שבתות שבת חזון ושבת נחמו מיד נגאלין.

יעזור השי"ת שנוכה לבנים ובני בנים, אריכות ימים ושנים טובות, שמחות בניקל, עשירות ואושר וכל טוב, שידוכים וחתונות טובות, הרחבת הדעת, בדורינו צריכים ברכה מיוחדת להרחבת הדעת, שנוכה לגאולה השלימה מתוך רחמים וחסדים אמון.

(כ"ק אדמו"ר מאונגוואר מארה"ב - גל' משנת השבוע)

כל דבר ודבר את שם ה'. והנה אמרו חז"ל, כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו. אמנם אנו זכינו שיש לנו סדר "כהלכתו" לימוד הלכות שבת, הלומד שבת כהלכתה. ואומרים בזמירות שבת, אוהבי - ה' המחכים בבנין אריאל ביום השבת קודש שישו ושמוח כמקבלי מתן נחליאל, והיינו שהגם שכל השבוע מחכים על בנין אריאל ובוכים על זה, אמנם בשבת שישו ושמוח, כי בשבת נחשב כאילו הבית המקדש בנוי.

ולכן אין תשעה באב דוחה את השבת, ובפשטות הוא הטעם, כי בשבת אי אפשר להתאבל על זה שעוד לא נבנה המקדש, שהרי בנין בית המקדש לא דוחה שבת, ולא שייך שיבנה היום. אך באמת זה הרבה יותר עמוק, בשבת אין כלל חורבן ביהמ"ק, וממילא לא שייך לעשות תשעה באב בשבת ולבכות על החורבן, רק שישו ושמוח כמקבלי מתן נחליאל, כמו שקיבלו מתן נחליאל בהר סיני, אילו לא נשברו לוחות הראשונות, לא היה נחרב הבית המקדש, ולא היה שייך לבכות

לומר על כל דבר 'זה הדבר אשר צוה ה'', יהיה בו תמיד יראת שמים, וממילא 'לא יחל דבר', רק 'ככל היוצא מפיו יעשה'.

והענין הזה נעוץ תחילתו תחילת פרשת מטות, בסופו סוף פרשת מסעי, הפסוק - - האחרון בחומש במדבר הוא (לו, יג) "אלה המצות והמשפטים אשר צוה ה' ביד משה אל בני ישראל בערבות מואב על ירדן ירחו". וכשמיסימים פסוק זה מכריזים כולם ואומרים 'חזק חזק ונתחזק', כי זהו החיזוק הכי גדול, כששם שמים שגור על פיו, ואומר תמיד, 'אלה המצוות והמשפטים אשר צוה ה' ביד משה', הוא יודע ומכיר שהם מצוות ה' 'זה הדבר אשר צוה ה'', ובזכות זה יוכל לעשות הכל בשלימות.

בשבת נחשב כאילו בית המקדש בנוי

ועומד

כל הגלות נובע מזה שלא רגילים להזכיר על

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: הרה"ק הדגל מחנה אפרים זיע"א מביא בשם זקנו

אור שבעת הימים רבינו הבעל שם טוב זיע"א: אך דע ששמעתי בשם אא"ז זללה"ה,

כי כל המסעות היו מ"ב, והם אצל כל אדם מיום הולדו עד שובו אל עולמו...

ובוודאי נכתבו המסעות בתורה להורות הדרך הישר לאיש הישראלי,

לידע הדרך אשר ילך בו כל ימי חייו ליסע ממסע למסע.

תחילת דרכו של הרב סלאבין בפעילותו העניפה היתה בעיירה קולאשי, שם התגוררו מאות משפחות יהודיות. הרב סלאבין החל להתעניין על מקום מגורים למשפחתו, ובשלב ראשון השיג דירה פשוטה ביותר. אכן, קשה היה לחיות בה, בעיקר בימות החורף כאשר הרוחות חדרו אליה מכל סדק והקור היה חזק מאד, אך הרב סלאבין ומשפחתו לא חיפשו את מנעמי העולם הזה וידעו היטב כי דרכם הגשמית לא תהא סוגה בשושנים. בעיה גדולה יותר הייתה בעיית הפרנסה. אם מבקש הוא להפיץ תורה ויהדות, מאין יביא את מזונותיו. גם לזה מצא הרב סלאבין רעיון מעניין: לא הרחק מהעיירה קולאשי שוכנת עיירה בשם 'סאמטרדיה', בה היה מפעל גדול להפקת שמן אגוזים. בגרוזיה שמשופעת באגוזים, קל היה לייצר שמן אגוזים ואף השתלם לייצרו, והרב סלאבין חשב למצוא בזה פרנסה כלשהיא.

הרב סלאבין שם פעמיו לסאמטרדיה ופנה אל מנהל המפעל, שהיה יהודי מאמין. הוא הציג את עצמו כרב העיירה השכנה, קולאשי, והסביר לו שהיות ומשרת הרבנות אינה מספקת עבורו ועבור משפחתו אמצעי קיום מספק, לפיכך הוא מבקש ממנו שייתן לו בהקפה חבית גדולה של שמן אגוזים במחיר סטונאי ואת השמן הוא ימכור לתושבים מעט מעט לפי צרכם ברווח קטן. לאחר שימכור את חבית השמן כולה הוא ישלם לו ויקבל ממנו חבית אחרת.

כולה את רגליה בקור עז ומצמרר, תחת זלעפות גשמים קשים, בחדר אימתני וסערות שלגים, עד שעלה בידיהם להשיג עגלה כלשהי שתקדם אותם בדרכם. העגלונים לא התרצו לנסוע מרחקים ארוכים במזג אוויר סוער, מעדיפים היו נסיעות קצרות הסמוכות למקום מגוריהם, ולכן המשפחה הצעירה הייתה נאלצת להחליף עגלה כל כבדת דרך, ובכל פעם מחדש להתייסר במציאת עגלה מתאימה ולהתמקח עם העגלונים על המחירים עד אשר יואילו בטובם לקחת אותם ואת מיטלטליהם על עגלותיהם בדרכם לגרוזיה. רק אחרי שבועות של טלטול דרך מפרכים וייסורי גוף נפש הגיעה משפחת סלאבין לגרוזיה.

מגיל שמונה היה הרב סלאבין יתום עגול. הוא נולד בעיר הידועה 'רוגאצוב' אשר ברוסיה הלבנה, בשנת תרנ"א. באותם ימים התפשטו ברוסיה מחלות קשות ומדבקות, ואף הוריו של הילד הרך נדבקו במחלות אלו, ושניהם נפטרו תוך שבוע אחד, רח"ל. הילד האומלל נותר בודד בעולמו, ואנשים טובי לב שדאגו לו שלחו אותו ללמוד בעיר באברויסק ולאחר מכן נסע לליובאוויטש, שם התקבל כתלמיד מן המוניין בישיבת 'תומכי תמימים' שהייתה אז בשנותיה הראשונות. עד מהרה ניכר היה בו כי הוא כלי מחזיק ברכה. הוא ידע מסכתות רבות היטב ואף היה בקי בשולחן ערוך. הרש"ב הכיר בסגולותיו הרבים וראה בו את האיש המתאים ביותר להפצת התורה בגרוזיה.

נסיעות האדם

בשנת תרע"ז הטיל הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש זיע"א על הגאון החסיד רבי אברהם לוי"ק סלאבין הי"ד את השליחות לצאת לערי גרוזיה בכדי להפיץ תורה ויהדות בין יהודי המקום. שליחותו כללה את הצורך להקים תלמודי תורה לילדים, ישיבות לבחורים, ושיעורי תורה והלכה למבוגרים. לדאוג לקיומם של חיים יהודיים תקינים, כשבכלל זה תחזוקתם והפעלתם של בתי הכנסת והמקוואות שבערי המדינה.

לא קל היה להרב סלאבין לצאת לשליחות הזו, אל המדינה שאותה לא הכיר ואת שפתה לא ידע. אך חזקה עליו פקודת רבו הרש"ב והוא ציית לדבריו בנאמנות. מבלי להרהר רבות ארז הרב סלאבין את חפציו המעטים, שכללו מעט כלי בית ובעיקר ספרי קודש ותשמישי קדושה, ויחד עם זוגתו וילדיו הקטנים יצא לנסיעה הארוכה אל עבר גרוזיה.

באותם הימים היה הרב סלאבין אברך צעיר, בן עשרים ושש שנים, ושלושה ילדים קטנים היו לו. בידו האחת שמר הרב סלאבין על הילד הבכור שהיה בן חמש שנים, ובידו האחרת החזיק בילד הצעיר ממנו, שהיה בן שלש שנים. זוגתו החזיקה בזרועותיה את התינוק הרך בן השנה.

התחבורה אל גרוזיה התנהלה בעיקר באמצעות עגלות ומרכבות. שבועות ארוכים ארכה הנסיעה, והם היו קשים ומרים. לא אחת שרכה המשפחה

במקומות אלה ניתן היה לשתי עגלות לעבור.

היה זה בעיצומו של אחד מחדשי החורף הקשים בגרוזיה. הדרך מכותאיסי לאוני הייתה מכוסה בשלגים גבוהים וכמעט שלא התנהלה שום תחבורה מקשרת בין כותאיסי לאוני. והנה לפתע הגיע שליח לביתו של הרב סלאבין וסיפר לו כי הוא בא זה עתה מאוני. לאחר נסיעה מייגעת וארוכה, וברצונו ליידעו כי מוסדות החינוך באוני כמעט והפסיקו לפעול ולתפקד.

הסיבה לכך, המשיך השליח ואמר, היא מפני שהעיר הפכה למשותקת. מחמת השלגים העצומים אין יוצא ואין בא, כל קשרי המסחר הופסקו והתושבים אין להם ממה להתפרנס. ברור שבמצב זה לא היה מהיכן להביא כסף עבור משכורות המורים והמלמדים, ואילו הם לא הסכימו, או שמא לא יכלו, ללמד בחינם.

כאשר הרב סלאבין שמע זאת, הוא החליט להסתכן ולנסוע לאוני כדי לעשות כל מה שביכולתו ולמנוע את סגירת בתי החינוך ולא לבטל חלילה תורה מתינוקות של בית רבן. הוא שכר גוי בעל סוס חסון שהסכים לעשות את הדרך הקשה לאוני והצטרף אליו. כעבור שעות רבות של נסיעה הגיע הרב סלאבין לעיירה כשהוא עייף ויגע מטלטולי הנסיעה ומצונן לחלוטין מחמת הרוח העזה שהכתה בו.

עוד בטרם הספיק הרב סלאבין לנוח ולהתאושש הוא החל להתחקות אחר מצבם של מוסדות החינוך בעיר ולצערנו נתברר לו כי אכן פני הדברים הם בדיוק כפי שנמסרו לו על ידי השליח. ילדי העיירה היהודיים מסתובבים באפס מעש, כי המורים אינם מקבלים את משכורתם מזה מספר חדשים, וכל ההשקעה שהוא השקיע במוסדות החינוך שבאוני עומדת לרדת לטמיון חלילה. הרב סלאבין אסף מיד את ראשי הקהילה והסביר להם באריכות את חשיבות לימוד התורה ואת החוב הקדוש המוטל עליהם לדאוג שלא ייפסק חלילה לימוד תורה במקום.

הרב הוסיף והסביר להם כי בתור הורים מוטלת עליהם חובה אישית להחזיק ולכלכל בעצמם את המוסדות וכי לא ייתכן שבחדשי החורף לא יתקיימו לימודי תורה. הוא הציג בפניהם את המצב לאשורו והודיעם כי אין בכוחו ובאפשרותו לממן את כל ההוצאה הגדולה של אחזקת מוסדות החינוך וכי הגיעה השעה שהם עצמם יממנו את כל ההוצאות. לאחר משא ומתן ממושך סיכם הרב עם נציגי התושבים שהם יקבלו על עצמם לדאוג לחמישים אחוז מעלויות האחזקה, ואילו הוא ידאג לכל היתר. כך בוטלה סכנת סגירת תלמודי התורה והלימודים המשיכו להתקיים ללא הפרעות.

לאחר שהייה של מספר ימים באוני ולאחר שענייני החינוך סודרו על הצד הטוב יחד עם שאר עניינים שהצריכו את התערבותו, החליט הרב סלאבין לחזור לביתו בכותאיסי. גם הפעם הוא שכר סייס שהיה ברשותו סוס גזעי והסכים להוליכו בדרך הקשה. והנה תוך כדי הנסיעה, בעודו יושב על הסוס ורגליו קשורות אל ברזל האוכף העשוי למנוע סכנת נפילה, אירע אסון: הסוס החליק על השלג והשתרע מלוא קומתו, כשאליו קשור הרב סלאבין, חסר יכולת תזוזה

ארץ גרוזיה שוכנת ברובה על הרים והיא משופעת בהרבה נהרות ואגמים. מסיבה זו, באותם הימים לא התקיימה תחבורה תקינה בין ערי גרוזיה השונות ובוודאי שלא בין העיירות והכפרים. המעברים בין ההרים היו צרים ומפותלים, תהומות היו פעורים ביניהם, והתחבורה התנהלה בעיקר במרכבות ועגלות רתומות לסוסים. כך היה בחדשי הקיץ. אמנם בחדשי החורף, כאשר הכל היה מכוסה שלג והסכנות בנסיעה על עגלות במעברים אלה היו מרובות, שכן העגלות היו רחבות מדי עבור השבילים הצרים, היו הנוסעים מגיעים ברכיבה על סוסים בלבד.

הרב הוסיף והסביר להם כי בתור הורים מוטלת עליהם חובה אישית להחזיק ולכלכל בעצמם את המוסדות וכי לא ייתכן שבחדשי החורף לא יתקיימו לימודי תורה. הוא הציג בפניהם את המצב לאשורו והודיעם כי אין בכוחו ובאפשרותו לממן את כל ההוצאה הגדולה של אחזקת מוסדות החינוך וכי הגיעה השעה שהם עצמם יממנו את כל ההוצאות. לאחר משא ומתן ממושך סיכם הרב עם נציגי התושבים שהם יקבלו על עצמם לדאוג לחמישים אחוז מעלויות האחזקה, ואילו הוא ידאג לכל היתר. כך בוטלה סכנת סגירת תלמודי התורה והלימודים המשיכו להתקיים ללא הפרעות.

על הר גבוה המצוי כשבעים ק"מ מהעיר כותאיסי שוכנת לה העיירה 'אוני' בה התגוררו יהודים רבים. הכביש המוליך לאוני לא היה אלא שביל צר שהתפתל על מרומי ההר, כשמתחת הנהר זרם נהר בשצף רב. בכדי לסכר את האוון על טיבו של השביל ורוחבו נציין שלא היה בו מקום אלא לנסיעה של עגלה אחת, אם אירע ונתקלו שתי עגלות זה בזה, האחת מול השנייה, היו שתיהן מצויות בסכנה מוחשית. לא אחת אירע במקרה כזה שאחת העגלות סתתה מהשביל והידרדרה לתוך הנהר עד כי לא נודע כי באה אל קרבו. כדי לעקוף סכנה זו, שהייתה מצויה הרבה, התקינו מפרצים קטנים לאורך הדרך, ורק

המנהל התרשם מכנות דבריו של הרב סלאבין והסכים לתת לו את מבוקשו: חבית שמן אגוזים בהקפה. הם חתמו ביניהם על חוזה ברור, והרב סלאבין חזר לקולאשי עם חבית השמן, אותה נתן לאשתו והיא מכרה את השמן לתושבים טיפין טיפין, ומכך התפרנסה המשפחה בצמצום רב.

כמובן שעם מציאת הפתרון הזמני הן לפרנסת המשפחה והן למגוריה, החל הרב סלאבין להתמסר לעבודת הקודש של הפצת היהדות במסירות רבה, לשמה הגיע למקום. הוא החל להקים מוסדות חינוך יהודיים ברוח החסידות, תלמודי תורה לילדים וישיבות לצעירים ואף לייסד שיעורי תורה למבוגרים. הוא לא הרבה להיות בעירו, אלא כיתת את רגליו מעיירה לעיירה ומכפר לכפר כדי להקים גם שם מוסדות חינוך. כך בנה מקוואות טהרה חדשים ושיפץ את המקוואות הקיימים. הוא לא חס על כוחותיו ובריאותו ועשה הכל כדי שהצעירים היהודיים בגרוזיה יוכלו לשבת וללמוד תורה ללא הפרעות. כעשר שנים כיהן הרב סלאבין ברבנות קולאשי ופעל בה גדולות ונצורות. לאחר מכן עבר הרב להתגורר בעיר כותאיסי, וגם שם המשיך במפעלותיו הגדולים להגדיל תורה ולהאדירה.

על הפסוק (במדבר לג א-ב): 'אֵלֶּה מִסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצַבְאֹתָם בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. וַיִּכְתַּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצְאֵיהֶם לְמִסְעֵיהֶם עַל פִּי ה' וְאֵלֶּה מִסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם, הִבִּיא הַרְהִ"ק הַדְּגֵל מִחֲנֵה אֶפְרַיִם זִיעִ"א בְּשֶׁם זְקֵנו אֹר שִׁבְעַת יָמִים רִבִּינו הַבַּעַל שֶׁם טוֹב זִיעִ"א: אֶךְ דַּע שֶׁשִּׁמְעֵתִי בְּשֶׁם אֲהִ"ז וְלֹהֲהִ"ה, כִּי כָל הַמַּסְעוֹת הֵיוּ מִ"ב, וְהֵם אֲצִל כָּל אָדָם מִיּוֹם הַלְדוֹ עַד שׁוֹבוֹ אֶל עוֹלָמוֹ... וּבוֹדָאִי נִכְתְּבו הַמַּסְעוֹת בְּתוֹרַת הַלְהוֹרוֹת הַדֶּרֶךְ הַיִּשְׂרָאֵלִי הַיִּשְׂרָאֵלִי, לִידַע הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יֵלֶךְ בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו לִיסַע מִמַּסַּע לְמַסַּע.

והביא הרה"ק התולדות יעקב יוסף זיע"א (קונטרס אחרון): עוד שמעתי בשם מורי, כשהלך בנסיעה הידועה הראה לו רבו [=אחיה השילוני]: במקום זה היה מרומז הנסיעה שהיו נוסעין ישראל במדבר במסע זה, וכל נסיעות האדם מרומז בתורה וכו'. וכן כשנשברה לו הספינה והיה בעצבות גדול, ובא רבו ותמה עליו, והראה לו באיזה עולמות הוא עכשיו, והיו שמות אה"י וצרופי אה"י וכו', ואז התחזק בלבו למתקן בשרשן כידוע לו וכו', ודפח"ח.

ויש להסמיך לזה את אשר הביא הרה"ק המגיד מקוזניץ זיע"א בספרו 'עבודת ישראל' בשם הרה"ק המגיד ממזריטש זיע"א: והנה אדומ"י הגאון מוהד"ב זלה"ה אמר, כי כל המסעות שנשענו ישראל העיקר היה לתקן כל המקומות ולהגביה הניצוצין קדישין מהם, ולכן נכתבו בתורה שמות המסעות והמקומות אשר תקנום בתקנה. וזה וכתוב משה את מוצאייהם למסעיהם על פי ה', שמשו כתב כל מה שהוציאו ניצוצין קדישין במסעיהם שנשענו, ושנסעו על פי ה' ולא נשענו במקום אחד זולת שהוצרכו לתקן, וזהו ואלה מסעיהם למוצאייהם, ודברי פי חכם חן.

ונמצא שגם נסיעותיו וטלטוליו של כל אדם במשך הדורות הוא למטרה זו, להעלות את הניצוצות ולתקן עולם במלכות שדי"י.

אוצרות הפרשה

כתב על כך פירוש נפלא: דרכו של עולם שאם בא על האדם פחד ואימה מסכנה גדולה המאיימת על חייו או על רכושו, הרי שבשעה שחולפת הסכנה מעמו הוא מוצא לעצמו תנחומים במקהלות אנשים, והאופן שבו הוא מוציא את הפחד המצוי בגופו הוא בכך שהוא מסתובב ומצוי בחברת בני אדם, מטייל עימם ומשוחח על דא ועל הא, ועל ידי חילופי הדברים תתקרר דעתו וייצא הפחד מליבו. אבל האמת היא שאין זה דרך הישר, להרבות בפטומי מילי בעלמא ולהשחית את הזמן היקר בסיפורי מעשיות ובטיולים ברב עם, אלא החיוב הוא על האדם לעשות רצון ה' ולברך את יוצרו במקהלות על החסד אשר עשה עימו ולומר 'ברכת הגומל'. וזהו שבה הרמז במסורה זו: 'ויסעו מחרדה' - כשאדם מבקש לנסוע ולהעביר את החרדה הקשה שהייתה לו, ויש לפניו שני דרכים לחנות במקהלות, אם להיות בסביבת בני אדם ולטייל עימם ואם לברך את ה' בברכת הגומל, הדרך הנכונה היא 'במקהלות ברכו ה', ועל ידי ברכה זו יזכה שיעבור ממנו הפחד והחרדה.

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום)

לנקות ולהוריד ממנו את כל גושי הקרח שהיו עליו ולחלץ קצת את עצמותיו. לאחר שהתאושש מעט ממכאוביו הושיבו העגלון על הסוס שהמשיך בדרכו.

גונח ונאנח מהמכות שניתכו עליו חזר הרב סלאבין לביתו. שבועיים ימים היה הרב רתוק למיטתו מבלי יכולת להניע אבר עד אשר חזר אט אט לכוחותיו. בענוותנותו לא סיפר הרב לאיש מכל מה שעבר עליו והם לא ידעו את סיבת מכאוביו. רק לאחר שהחלים והחל פוקד את בית הכנסת ובירך 'ברכת הגומל' נודע הדבר כי הוא היה בסכנת נפשות. הרב עצמו ביקש שלא לשוחח על הדבר ולא חפץ שהבריות יידעו על כך. הוא מצידו ביקש להודות לקב"ה על הנס אשר גמל עימו, ורק על ידי ברכת הגומל שבירך במקהלות, פנו אל הסייס שסיפר להם את כל אשר אירע.

על הפסוק (במדבר לג כה): 'ויסעו מחרדה ויחננו בְּמִקְהֵלוֹת' דרשו במסורה כי ב' פעמים מופיעה תיבת 'במקהלות', פסוק האמור, והפסוק (תהלים סח כז): 'בְּמִקְהֵלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים' ובספר 'בן גרני

עקב כך שרגליו היו קשורות לרגלי האוכף. לאחר כמה דקות הסוס הצליח להתאושש ולעמוד על רגליו אלא שהרב סלאבין המשיך להיות שרוע על השלג עקב רגליו שהיו קשורות לסוס. הסוס המשיך במהלכו, כאילו לא אירע מאומה, ואילו הרב סלאבין נגרר בשלג אחר הסוס.

הסייס שהלך במרחק ניכר לפניו לא ראה את מעידת הסוס ולא את נפילת רוכבו. הוא המשיך בדרכו מבלי לדעת מכל מה שמתרחש מטרים ספורים מאחוריו, ולמרות שהרב סלאבין צעק בכל כוחותיו כדי שהסייס יבוא לעזרו קולו היה קול קורא במדבר והסייס לא שמע כלום. וכך הסוס המשיך בדרכו כהוא גורר אחריו את רוכבו האומלל והפצוע אשר קולו הלך ודעך מחולשה ותשישות.

ברחמי שמים מרובים, הסייס עצר לפתע מלכת והסתכל במה שמתרחש מאחוריו. הסייס החל לחזור לאחוריו כדי לראות את מה שמתרחש ולמרבה תדהמתו ראה את הסוס מפלס את דרכו בתוך השלג ואילו הרוכב נשרך אחריו על השלג וזועק מכאבים. הסייס מיהר להקימו מעפר,

להגות בפרשת השבוע
עם האוצר הפלום

הפרשה השבועית עם האוצר הפלום - פרשת השבוע עם האוצר הפלום - פרשת השבוע עם האוצר הפלום

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

נדר לקנות מפטיר, ושוואו התחרה עמו על המחיר עד שהעלה את המחיר ל - 1300 שקל | אלה סוגי כלים חייבים בהגעלה ולמה מועיל הגעלה - כלי זכוכית | כלי פורצלן (חרסינה) | כלי עץ מצופים | כלים המורכבים מחומרים שונים | כלי פלסטיק | הקדמת מעות לקעמפים - והאם יש הבדל בין קעמפ [מחנה עם לינה] לדעי-קעמפ [מחנה יומי בעיר בלי לינה]

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
רבה של שכונת רמת אלחנן בבני ברק

שרצה לנקום בך, אך כמובן שתלך לשאול רב, מה לעשות?

אמנם שמעון זה, יש לו לפחד היטב מדין שמים, שהרי נאמר בבבא בתרא (דף ח ע"ב) 'ופקדתי על כל לוחציו' (רמיהו ל כ) אמר ר' יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב, ואפילו על גבאי צדקה, כשכופין לאדם שאינו אמיד, וכל שכן בעניינינו ששמעון שאינו גבאי צדקה כפה את ראובן העני, לתת צדקה שלא כדין, רק מפני שנוטר לו טינא, וביותר יש לו לחוש לקללת רבי זעירא, שאמרו בירושלמי (קידושין פ"ג ה"א) שקילל למי שרואה את חברו רוצה לקנות מקח, ומעלה לו את המחיר. וצריכים הגבאים ללכת לשמעון לומר לו אם אתה ירא שמים, ואתה מפקד מדין שמים, עליך לשלם לבית הכנסת את המחיר שנדרת לאחרונה [כמו שנהגו חסידי אסטרייך כמבואר במג"א (סימן שו ס"ק טו)] וראובן לא ישלם אלא ההפרש.

אמנם אם שמעון אינו חפץ לשלם לבית הכנסת, יש עצה, שיקחו את הצדקה מראובן, ויעשו אסיפת גבאים עם הרב, ויחליטו להזמין את ראובן לומר כמה שיעורי תורה בבית הכנסת, וישלמו לו את ההפרש ששילם בעבור רשעותו של שמעון, ואם ראובן אינו בר הכי, יכבדו אותו בנקיון של בית הכנסת, וינקה זאת היטב, כמו שעשה אביו של רש"י שכיבד את ארון הקודש בזקנו, וישלמו לו עבור זה את המחיר הנ"ל.

לסיכום: ראובן ישלם 1300 שקלים, אך ידע שמעון שקללת רבי זעירא על ראשו, ויחוס על חייו וישלם, ואם מסרב יכבדו הגבאים ברשות הרב את ראובן לומר שיעורים לפני המתפללים, ואם הוא לא בר הכי, ינקה את בית הכנסת וישלמו לו את ההפרש.

נדר לקנות מפטיר, ושוואו התחרה עמו על המחיר עד שהעלה את המחיר ל - 1300 שקל

שאלה: ראובן נעשה נס לבנו, וכדי להודות להקב"ה נדר שיקנה את המפטיר בשבת הקרובה, בדרך כלל המפטיר נמכר במחיר של 50 - 60 שקל, והמקסימום 100 שקל.

והנה כשהגיע זמן מכירת העליות, העלה ראובן את המחיר ל 50 שקל, פתאום הוא שומע את שמעון מעלה ל-100, ראובן מעלה 150 שקל, ושמעון מיד צועק 200, וכך העלה שמעון את המחיר עד ל-1200 שקל. ראובן לא היה לו ברירה שהרי נדר לקנות את המפטיר וקנאו ב - 1300 שקל, כאן ברוך השם, שמעון יותר לא העלה את המחיר.

במוצאי שבת כשהגיע ראובן עם פנקס צ"קים לשלם את המחיר, וביקש לשלם בתשלומים, אמרו לו הגבאים, שלדעתם הוא אינו חייב לשלם את המחיר המלא, כיון שנודע להם ששמעון כלל לא חפץ לקנות את המפטיר, אלא שראה את להיטותך לקנות את המפטיר, והבין שיש דברים בגו, וכיון שהוא נוטר לך טינא בלב, לכן החליט לנקום בך, ולעלות את המחיר.

טוענים הגבאים לראובן, אתה הרי אברך כולל, והמחיר הרגיל של מפטיר הוא מקסימום 100 שקל, הלב שלנו לא מרשה לנו לקחת ממך מחיר גבוה כזה, ולהרעיב את ילדיך, רק בגלל יהודי מופרז כזה].

[מופרז כזה].

תשובה:

תשובה לכאורה המכירה קיימת, והנדר של ראובן לבית כנסת על סך 1300 שקל חל, כי אם ראובן לא היה מעלה את המחיר, והיה משאירו אצל שמעון, היה שמעון חייב לשלם את 1200 שקל שאמר, ואם כן כשראובן העלה את המחיר הרי הנדר חל, והוא צריך לשלם את המחיר המלא לגבאים, [ואין לומר שכיון שראובן נדר והיה חייב לקנותו, הרי שמעון לא התכוון באמת להוסיף במחיר, וכל נדרו לא היה אלא מן השפה ולחוץ, כי ידע בוודאי שראובן יוסיף שהרי נדר לקנותו, זה אינו, כי ראובן היה יכול שלא להעלות את המחיר, כיון שהנדר הוא נדרי טעות, שלא נדר אלא על דעת לקנות מפטיר במחיר סביר, כפי הדרך שהמפטיר נמכר עד היום, ולא במחיר מופרז כזה].

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי אשר וייס שליט"א

בעל מנחת אשר

ראש בית המדרש 'דרכי תורה' ואב בית דין 'דרכי הוראה'

אלה סוגי כלים חייבים בהגעלה ולמה מועיל הגעלה

כלי זכוכית | כלי פורצלן (חרסינה) | כלי עץ מצופים | כלים המורכבים מחומרים שונים | כלי פלסטיק

שאלה: שאלות רבות מתעוררות ע"י פיתוח טכנולוגי של כלים הנעשים מחומרים שונים שלא שערום אבותינו, ולא נודע אם דומים הם לכלי מתכות שבולעים טעם ויש בהם הכשר ע"י הגעלה, או שמא דומים הם לכלי חרס שמה שנבלע בהם אינו יוצא מידי דופנו לעולם ואין בהם הגעלה, ובאמת כבר היה לעולמים, ואין חדש תחת השמש, ובכל דור ודור מצינו ספיקות רבים כתוצאה מפיתוחים חדשים של חומרים ותרבות שונים, ונבאר.

תשובה:

כלי זכוכית

א. הנה נחלקו הראשונים לגבי כלי זכוכית, דאף דכלי זכוכית כבר היה בימי חז"ל, וחז"ל קבעו דבנוגע לטומאת כלים וגם בנוגע לטבילת כלים דין כלי זכוכית כדן כלי חרס או ככלי מתכת כיון דאם נשתברו יכול לתקנו ע"י היתוך, (עיין מסכת שבת ט"ו ע"ב ומס' עב"ז ע"ה ע"ב), אך לגבי בליעה והכשר לא מצינו כל מקור בדברי חז"ל.

ובשו"ע (או"ח סימן תנ"א סכ"ו) כתב:

"כלי זכוכית אפילו מכניסין לקיום ואפילו משתמש בהם בחמין, אין צריכים שום הכשר שאינם בולעים, ובשטיפה בעלמא סגי להו".

ובמשנה ברורה (שם ס"ק קנ"ג) כתב "לפי שחלקים וקשים הם", וכ"ה בבית יוסף בשם הר"ן, וכן הביא עוד מהרשב"א והרא"ש, עיי"ש.

אך הרמ"א כתב להחמיר דלא מהני בהם הגעלה, וכתב דכך המנהג באשכנז ובמדינות אלו. ומקור שיטה זו במרדכי ובהגהות מיימוניות בשם רבינו יחיאל, דכיון דתחילת הזכוכית מן החול דינם ככלי חרס ולא מהני בהם הגעלה.

ושורש המחלוקת האם דין זה תלוי בחומר שממנו הכלים עשויים, וזה טעם המחמירים בכלי זכוכית דכיון שתחילתו מן החול דינו ככלי חרס, או שמא זה תלוי בצורה וכיון שכלי זכוכית קשים וחלקים ואין בהם סדקים ופגמים, אין הם בולעים כלל.

וכשיטת השו"ע כתב גם הפרי חדש (שם), ויש שהקילו בזה אף מגדולי אשכנז עיין מש"כ

הגרי"ע במור וקציעה, ומאידך רבים מחמירים כשיטת הרמ"א אף מגדולי ספרד, כמ"ש השדי חמד (מערכת ה' סימן כ"ט) ובשו"ת רב פעלים (ח"ג או"ח סימן כ"ט). ובמשנה ברורה (ס"ק קנ"ה) ובשער הציון ס"ק כ' כתב להקל בזה בהפסד מרובה, עיי"ש.

ב. בעב"ז (ל"ג ע"ב) דנו במאני דקוניא אם בולע ואם יש בו הכשר, ובמסקנת הגמ' (ל"ד ע"א) שכלים אלה בולעים ואין בהם הכשר כיון שדינם ככלי חרס.

ונחלקו רש"י ור"ת במהות כלים אלה. לפירוש רש"י הוי כלי חרס מחופה באבר, ור"ת הקשה וכי גרע חיפוי אבר מאילו היה כולו אבר דמהני ליה הגעלה. וכתבו התוס':

"לכך פ"ת קוניא היתוך כלי זכוכית שלא נתבשל כל צרכו והוא מן החול כמו כלי חרס כדאמרינן פ"ק דשבת (דף טו:): הואיל ותחילת כדאמרינן מן החול שוינהו רבנן ככלי חרס כדאמרינן ואף על גב דכלי זכוכית שלם לא בלע הכא כיון דאין בו אלא חיפוי על החרס בלע וכן פירש הערוך".

והטור (סימן תנ"א) כתב כפירש"י, אך השו"ע (שם סעיף כ"ג) פירש כר"ת.

ונראה בזה, דאף שדחה ר"ת את פירש"י דאם כל אבר יש לה הגעלה מאי שנא כלי המצופה באבר, ולכאורה תמיה זו עומדת בעינה גם לפ"ת, דאם כלי זכוכית שלם אינו בולע מאי שנא כלי מצופה זכוכית, ועל זה כתב ר"ת "כיון דאין בו אלא חיפוי על החרס בלע".

והרא"ש (עב"ז פ"ב סי' כ"ד) הוסיף דכיון שנצרך בכבשן הוי ככלי חרס ובולע, ולכאורה צריך לומר כך גם בכונת התוס', דאל"כ הדרה קושיא לדוכתא, דהלא אף לשיטת רש"י אין כאן אלא חיפוי של אבר ע"ג החרס, וע"כ צריך לומר דזכוכית שאני כיון שתחילת עשיתו מן החול,

ונצרך ביחד עם החרס, אף הזכוכית מקבלת את תכונת החרס ובולע ואינו פולט.

ושיטת השו"ע כשיטת ר"ת דאף זכוכית אינו בולע, מ"מ בציפוי זכוכית ע"ג חרס בולע ודינו ככלי חרס שאין בו הגעלה.

ובשיטת רש"י צ"ל דאף במתכת כיון דהוי רק ציפוי הבליעה חודרת דרך המתכת לחרס, והו"ל ככלי חרס שאין הגעלה מועלת בו.

כלי פורצלן (חרסינה)

ג. ולגבי כלי פורצלן (חרסינה) שהתחדשו בדורות אחרים, שוב נחלקו הפוסקים, בשאילת יעבץ (ח"א סימן ס"ז) כתב דמצד אחד דינם ככלי מתכת ויש בהם הכשר ע"י הגעלה, אך לגבי טבילה כיון שהם עשויים מחרס פטורים הם מן הטבילה. אך המשנה ברורה (בסוף סימן תנ"א ס"ק קס"ג) כתב מהפרי מגדים בשם שיירי כנסת הגדולה שדינם ככלי חרס ולא ככלי זכוכית.

והנה איתא בשו"ע שם (סעיף כ"ד):

"כלי עץ המצופים בסמנים שקורים ברניס, דינם ככלי חרס. הגה: ויש מקומות שמחמירים שלא להשתמש בכלים צבועים אפילו הן חדשים (מהרי"ל), וכן המחופין בבדיל, ואין להחמיר בזה רק במקום שנהגו איסור (תשובת מהרי"ל)".

ושת"י הלכות למדנו בסעיף זה. דין כלים המצופים בסמנים ודין כלים הצבועים, ונבאר את יסוד הדברים.

כלי עץ מצופים

ד. אין הגעלה מועילה בכלי עץ המצופים בסמנים, ובמשנה ברורה (ס"ק קמ"ב) כתב דהסמנים מעכבין על מי ההגעלה שלא יפליטו את מה שנבלע בעץ, ואף שציפוי אבר או זכוכית אינו מעכב את הפליטה, כנראה שסמנים שאני, ואולי זה משום שאין הסמנים חומר קשיח כמו מתכת זכוכית אלא ציפוי נוזלי או שומני ומתערבים הסמנים במי ההגעלה ומכהים את כחו להפליט.

(ו"ל בזה במה שנחלקו הראשונים אם רק מים מהני בהגעלה או שמא אפשר להגעיל בכל מיני מקשין, עיין בזה בסימן תנ"ב סעיף ה', ואכמ"ל).

ה. והרמ"א הוסיף בזה דיש מקומות שנהגו להחמיר שלא להשתמש בכלים צבועים, וכך גם בכלים המחופין בבדיל, והכל לפי המנהג.

ובמשנה ברורה (ס"ק קמ"ד) כתב שני טעמים במנהג זה: א. שמא הצבע עשוי מסוכין ויש בו חשש חמץ. ב. שמא מדובר בכלי ישן שבלע חמץ, וכיון שצבעו נראה ככלי חדש.

ונפ"מ בין שני הטעמים כתב בשער הציון (ס"ק

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

ללמוד דין הגעלה לא מטומאה ולא מטהרה וכדברי שבלי הלקט בשם אחיו, וכדברי הבית יצחק והמהרש"ם הנ"ל.

ומ"מ מבואר שנחלקו בשאלה זו גדולי הראשונים והאחרונים וככל החזיון הנ"ל.

כלי פלסטיק

ז. ובענין כלי פלסטיק נחלקו גדולי הזמן. בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סימן צ"א) כתב להחמיר בזה כיון שלא מצינו כל מקור בדברי רבותינו הקדמונים להקל בזה.

ולעומתו כתב בשו"ת חלקת יעקב (ח"ב סימן קס"ג) שבדק עם מהנדסים המומחים בתחום זה, ונתברר לו שיש בהם בליעה ופליטה ופסק להקל, והסכים עמו מחותנו הגדול במנחת יצחק (ח"ג סימן ס"ז).

ולענ"ד יש לסמוך בזה על דעת המומחים, וכמו דסמכינן על דעת הרופאים ועל דעת המומחים בכל תחום אחר, ואכמ"ל.

ומכל מקום הראנו לדעת שמימות עולם נתחבטו גדולי ישראל שבכל דור ודור כיצד לדון בחומרים חדשים מה דינם לענין הכשר כלים, ומה שהיה הוא שיהיה ואין חדש תחת השמש, ועוד חזון למועד.

שעניינים אלה תלויים ברוב. ובשו"ת מהרש"ם (ח"א סימן נ"ג) בסוף התשובה לאחד מרבני ליטא דן אף הוא בכלים שרוב מרכיביהם מהני בהם הגעלה אך מיעוטם מן החרס, ודחה משי"כ השואל שטבע החרס משתנה ע"י הרוב, דזו מנין לנו, וגם דחה את מה שרצה לדמות איסור והיתר לטומאת כלים שאזלינן בה אחרי הרוב, וכתב שכבר ראה תשובה של גדול אחד שכתב שאין לדמותו, ומסתמא כוונתו לבית יצחק הנ"ל, ע"ש.

ושאלה זו כבר נפתחה בדברי רבותינו הראשונים, דהנה כתב בשבלי הלקט (סימן ר"ז) לגבי כלי אבנים שיש בהם חומרים שונים אם מהני בהם הגעלה, והביא בשם רבינו ישעיה שלמד דין זה מדיני טומאת כלים, ושוב כתב בשם אחיו ר' בנימין "וכי מה ענין איסור בליעה אצל טומאה... אין נראה כלל ללמוד איסור מטומאה", ע"ש.

ועיין עוד באור זרוע (פסחים סימן רנ"ו) בענין אם מהני הגעלה בכלי זכוכית, וכתב לדון דלגבי טומאה דינם ככלי חרס כמבואר בשבת (ט"ו ע"ב) ולגבי טבילה דינם ככלי מתכת כמבואר בעבו"ז (ע"ה ע"ב), ומסתבר ללמוד טהרה מטהרה ולא ללמוד טהרה מטומאה, ע"ש.

והדברים מחודשים, ולול"ד הוי אמינא דאין

קצ"א) אם מהני הגעלה להכשירן, דאם חיישינן שמא יש חשש חמץ בגוף הצבע, מאי אהני לן הגעלה להתיר את החמץ, אך אם חיישינן שמדובר בכלי ישן אהני ליה הגעלה, והביא שהפרי מגדים החמיר בזה והחמד משה הקיל, וזה תלוי בשני הטעמים הנ"ל.

כלים המורכבים מחומרים שונים

ו. והנה מצינו מבוכה גדולה בין הפוסקים בענין כלים המורכבים מחומרים שונים, כגון העשויים מחרס בתערובת מתכת, כיצד לדון בהם. דהנה לגבי טומאת כלים מבואר במשנה (כלים פרק י"א מ"ד) דאזלינן בתר רוב, וכ"ה ברמב"ם (הל' טומאת כלים פי"ב ה"ד), ויש לעיין אם למדין דיני איסור והיתר מדיני טומאת כלים.

בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סימן קכ"ד) הביא שנחלקו בזה האחרונים. היד יהודה כתב שאין לדמות הגעלה לדיני טומאה, והגבול יהודה כתב לדמות זה לזה.

וכבר נחלקו בזה הגדולים שלפניהם. בשו"ת בית יצחק (יו"ד ח"א סימן קמ"ו במפתחות) כתב שאין לדמות זה לזה, דלגבי טומאת כלים אכן מסתבר דאזלינן בתר רוב, אך לגבי הכשר כלים אין הדבר תלוי אלא בבליעה ופליטה ומנ"ל

הרה"ג רבי פנחס וינד שליט"א

בעמח"ס ברית פנחס וראש בית ההוראה לענייני ריבית

למשל, הקעמפ עולה \$ 2,000 ולמשלם עד ראש חודש אייר יש הנחה של \$ 300 עבור שכירות המקום.

ההיתר הוא דוקא כאן שמדובר בעיסקה אחת על הכל, אבל כאשר יש ביניהם הלואה רגילה, אין היתר להזייל למלוה על מקח אחר.

סברת הדברים:

נפסק בשו"ע (סי' קעג ס"ז) במי שמוכר חפץ לחבירו, אסור לו לתת הנחה למי שמקדים לשלם לפני שמקבל את המוצר. ואם למוכר יש את המוצר ברשותו, אז מותר למכור בזול, אך אין לו לפרש שני מחירים, שאם משלם עכשיו מקבלו במאה, ואם משלם לאחר זמן בשעת קבלת המוצר אז מחירו הוא מאה ועשרים.

הנה בנידון שלנו לכאורה ישנם שתי חסרונות, הן המוצר עדיין לא קיים, הקעמפ לא פעיל, את מה שמחלקים שם עדיין אינו ברשות המנהל, וכן הוא מפרש שני מחירים, שיש הנחה למי שמקדים לשלם לעומת מי שמשלם לאחר זמן שמשלם מחיר מלא.

ולכן ישנו פתרון שניתן לסכם שהנחה הגדולה היא רק עבור שכירות המקום ששייך למנהלי

ושאר השירותים שאסור להזייל עבורם, או לשמור את המחיר עבור תשלום מראש.

לכן יסכם ויכתוב, שכל ההנחה הוא רק עבור שכירות המקום, ואילו על שאר השירותים הוא משלם מחיר מלא.

ולכן בפרסום יכתבו שהמחיר לקעמפ הוא כך, [מחיר מלא], ולנרשם ומשלם עד תאריך פלוני יש הנחה בסכום מסויים עבור שכירות המקום.

הקדמת מעות לקעמפים

שאלה: בימי הקיץ בארצות הברית שוהים הילדים והבחורים בקעמפים שבהרים. מנהלי הקעמפים הרוצים להתארגן מבעוד מועד מתחילים את הרישום כבר בימי החורף, והם מציעים הנחה של 15%, למי שמשלם את כל הכסף כמה חודשים מראש. ואם נרשמים ומשלמים רק מקדמה, לא מקבלים את ההנחה. לאור המודעות הגדלה בארצות הברית אצל הציבור בהלכות רבית, שואלים האנשים איך מותר לתת הנחה עבור מי שנותן הלואה למנהלי הקעמפים על ידי התשלום מראש, ומהו הדרך לעשות זאת בהיתר. והאם יש הבדל בין קעמפ [מחנה עם לינה] לדעי-קעמפ [מחנה יומי בעיר בלי לינה].

תשובה: תשלום הקעמפ מורכב משני דברים.

- א. שכירות מקום הקעמפ, שדינו הוא שמותר להזייל עבור תשלום מראש, אם המקום כבר קיים אצל הבעלים.
- ב. תשלום עבור אוכל, ושכר לצוות המלמדים,

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

מהר"י הלוי.

יש לציין שכל ההיתר נאמר דוקא כאשר מדובר בעיסקה אחת, דהיינו שגם חלק ההזולה וגם חלק הקדמת המעות הם עבור עיסקה אחת גדולה, אך אם הם שני דברים נפרדים שנותן לו הלוואה, ובנוסף מוזיל לו עבור איזה מקח, הוא אסור, כאשר נפסק שהמלוה את חבירו לא ידור בחצירו חנם ולא ישכור ממנו בפחות (סימן קסו ס"א. ועי' בחידושי רע"א ב"מ דף סד ע"ב ד"ה מתניתין).

נשאר לנו לבאר מדוע אין כאן איסור של החזקת מחיר, שמחזיק את מחיר הקעמפ אף אם יעלה, תמורת הקדמת מעותיו. והתשובה הוא שאין בזה איסור, מכיון שאת המחיר הוא גם מחזיק עבור מי שלא שילם מראש ורק נרשם ושילם מקדמה, הרי מוכח שאין החזקת המחיר עבור הקדמת המעות. וצריך שיפרש להדיא בחווה שיש כאן שני חלקים לעיסקה, שכירות המקום והזמנת שאר השירותים ושההזולה היא על השכירות בלבד. [אמנם אין לחלק את הדבר לשתי עסקאות נפרדים לגמרי, שהרי צריך שההזולה תהיה ביחס לכל העסקה כדי שלא יהא נראה כהזולה גדולה]. גם בדעי-קעמפ שבעיר שהפעילות במקום רק ביום, ולנים בבית בלילה, נראה שניתן לעשות את הפתרון הזה, ולהגדיר את חלק ההזולה עבור שכירות המקום, שהרי יש להם מקום שבו שוהים, מתפללים ולומדים ועושים בו את הפעילויות, וכאשר אותו מקום כבר נמצא ברשותם של המנהלים, הם יכולים להשכיר אותו מראש למי שנרשם ומשלים.

פתרון נוסף

פתרון נוסף שניתן לעשות, והוא פתרון פשוט לכל פעם שרוצה ליתן הלוואה עבור הקדמת מעות של איזה מקח.

והוא מובא בספר רב פעלים (חלק ב, יו"ד סי' יד. והוא מובא בשו"ת מנחת יצחק ח"ד סי' צט אות ד סק"ג), במי שרוצה שיקדימו לו מעות עבור ספרים שידיפס, והוא מוכר בזול למי שמקדים מעות, אך הספרים עדיין אינם בעולם, שיעשו כך, המוכר יתחייב בשטר למסור לו הספרים בעת שיודפסו, כפי שיהיה שווים באותו זמן, והקונה יכתוב שטר התחייבות על סך סכום הנ"ל, שיהיה שווה כשיודפסו, וימסרו את השטרות זה לזה. לאחר מכן ימכור המוכר את השטר חוב של הקונה, לקונה בעצמו בזול, והוא היתר גמור כפי שנפסק בשו"ע (סימן קעג ס"ד).

וגם כאן בקעמפים, יכול ליתן לכולם את אותו מחיר, [מחיר המלא] ויקבל צ'קים דחויים לזמן תחילת הקעמפ, ויתן אפשרות למי שרוצה, לקנות את הצ'ק בחזרה בפחות על ידי תשלום מזומן. ולמשל אם המחיר המלא הוא \$ 2,000 עבור הרישום לקעמפ, אז יקבל את הסכום הנ"ל בצ'ק על תאריך תחילת הקעמפ, ויודיע שמי שרוצה לקנות בחזרה את הצ'ק שלו, יוכל לעשות זאת עד תאריך מסויים ב-\$ 1,700 מזומן.

הלוי מיירי שחלק מן העיסקה הוא מקח בהזולה וחלק הוא הלוואה, ובוזה הוא מגביל שלא יהא ניכר שנותן הלוואה גדולה שמתפרש שההזולה היא אף עבור ההלוואה.

אבל התפארת למשה מיירי שכל העיסקה בנויה ממקח, והיא מתחלקת לשני חלקים האחד פסיקה בהזולה על חלק הסחורה שברשותו והשני פסיקה על השער על החלק השני, ובוזה אינו כותב שיש הגבלה שלא יהא ניכר שההזולה עבור שאר המקח. כלומר, ההגבלה שאין לעשות הנחה כאשר יש גם הלוואה, רק מצאנו בהלוואה ממש ולא בהלוואה דרך מקח.

אך בחידושי רע"א (ב"מ סד: ד"ה ומזה יש לעיין. ועי' בגרסה המדוייקת בספר כתב חותם לרע"א שם) מחלק גם בהלוואה דרך מקח, בין היכא שחל הקנין על המקח לבין היכא שלא חל שום קנין, והוא מתיר להזיל על חלק הסחורה שיש לו, רק כאשר על שאר הסחורה יצא השער, שאז בדיני חושן משפט הוה כקנין וחל המקח (עי' חו"מ סי' רט ס"ו). וממילא אין לשאר המעות דין של הלוואה אלא של מקח. אבל במקרה שלנו בקעמפים, אין על שאר השירותים שום חלות קנין בדיני חושן משפט, כי אינם ברשותו של המוכר ולא יצא השער עליהם, ולכן יש צד לומר שדין המעות כמו הלוואה, ושוב יש לנו את ההגבלה של המהר"י הלוי שאין לעשות הלוואה גדולה הניכרת (מכל מקום כיון שבשו"ע רע"א מתיר זאת, מדהביא את דברי המהר"י הלוי שמייירי בגוונא של הלוואה, נקטינן להלכה כדבריו בשו"ע שכתבן להלכה לעומת דבריו על השי"ס שהם בדרך לימוד).

ויש לומר מהלך נוסף, להתיר לעשות הלוואה על חלק השכירות אף שיש גם הקדמת מעות על שאר השירותים, והוא, שכל ההגבלה של מהר"י הלוי שההזולה לא תהיה ניכרת, היינו שלא יהא ניכר כלפי כל העיסקה כולה, שביחס לכל העיסקה לא יהא ניכר שמוזיל לו הרבה ויפרשו את ההזולה עבור הלואה שאר המעות, אבל אם אינו הלוואה גדולה כלפי כל העיסקה אף שהיא הלוואה גדולה ביחס לחלק שמוזיל לו עליו, אין בכך כלום. וכמו בציור המהר"י הלוי עצמו שבשאלה מיירי שנותן לו ק' כאן על מנת שיתן לו במקום פלוני ק"כ.

וכשמהר"י הלוי כותב את ההגבלה שלא יהיה הלוואה גדולה הניכרת שהיא מחמת ההלוואה, הוא מציין למה שנפסק בריש סי' קעג, שאין היתר אלא במעלהו מעט, ושם מבואר דהיינו שוה ה' בו שהוא שיעור של 20% (רע"א על הש"ך סי' קעג סק"ה). ופתחי תשובה סי' קעג סק"ד. רבית הלכה למעשה פ"י סי"ח). וכן בנידון דידן בקעמפים, אף אם כלפי שכירות המקום עצמו נתון לו הלוואה גדולה, כל כיון שכלפי כל העיסקה כולה אינו אלא 15%, ממילא אין בזה איסור. ומדברי רע"א שמביא להלכה את דברי התפארת למשה בד בבד עם דברי מהר"י הלוי, הרי שלומד שיש היתר גם כאשר שאר המעות הם ניתנים כהלוואה, בתנאי שההזולה לא תהיה ניכרת כלפי כל העיסקה כולה, והיינו עד שיעור של 20%, כמבואר בדברי

הקעמפ, ואילו עבור שאר השירותים, שהם מקח ואסור לקבל הלוואה על ההקדמה, משלם מחיר מלא.

ביאור ההיתר הוא, שעבור שכירות יש היתר מיוחד לתת הנחה למי שמקדים לשלם, ואף מותר לפרש שני מחירים (שו"ע סי' קעו ס"ו, רבית הלכה למעשה פ"ד ס"א). ומאחר שבקעמפ יש גם מקום שנמצאים בו, וחלק מהתשלום הוא עבור שכירות המקום, לכן ניתן לעשות את העצה הזו, ולחלק את התשלום לשנים, כאשר כל ההנחה היא עבור שכירות הקרקע בלבד. וזאת כאשר המקום כבר קיים, ושייך למנהלי הקעמפ, שאז בידו להשכירו כבר מעכשיו.

ועל שאר השירותים שמקבל אינו מוזיל כלום, ואף שאסור גם להבטיח המחיר מפני עליות עבור הקדמה, מכל מקום כאן מותר, היות שכל מי שנרשם גם אם אינו משלם רק דמי רצינות גם ישמור לו המחיר, לכן מותר.

אלא שיש מי שהעיר על זה, שכאשר צריך לשלם את כל הסכום מראש כדי לקבל את ההנחה, נמצא שיש כאן הלוואה עבור הלוואה, שהמנהל אומר מי שיקדים לי מעות עבור שאר השירותים יקבל הנחה עבור הקרקע, וזה אסור כמפורש במשנה (ב"מ סד, ב), המלוה את חבירו לא ידור בחצרו חנם ולא ישכור ממנו בפחות מפני שהוא רבית. והרי כאן יש הלוואה במה שמקדים לו המעות עבור שאר השירותים.

ומצאנו כעין זה לגבי מי שמקדים מעות על המקח, שיש שני אופנים איך מותר להקדים מעות עבור מוצר, 'יש לו' ויצא השער'. והיינו אם יש למוכר את החפץ ברשותו מותר אף להזיל מהמחיר, ואם אין החפץ ברשותו אבל יצא השער לאותו חפץ אז מותר לשמור לו על המחיר, שהם קובעים מחיר כפי השער, ואף אם הוא יעלה עד לקבלת החפץ, הקונה לא יצטרך לשלם יותר.

רע"א (על גליון השו"ע קעג ס"ו) מביא עצה בשם התפארת למשה למי שרוצה למכור סחורה בזול למי שמקדים לו מעות, ויש לו רק חלק מן הסחורה ברשותו, שיכול למכור את החלק שיש לו ברשותו בזול, ואת שאר הסחורה במחיר השער. כגון שרוצה למכור לו שוה ו' בה', ויש לו אחד וחצי ברשותו, יכול למכור לו אחד וחצי במחיר של חצי, ואת שאר הארבע וחצי כפי השער בארבע וחצי. הרי שאף שגם מקבל מעות לכל הסחורה, מותר לו לעשות הנחה לחלק שיש לו.

אלא שיש להעיר על זה, כי רע"א מביא עוד בהמשך דבריו בשם מהר"י הלוי (רבית סי' ד), שכותב כעין היתר זה במי שקונה דינר וטריסטית במחיר של דינר, ודי שיש בידו מעט יותר מטריסטית. ומהר"י הלוי מגביל את הדין בתנאי שלא ניכרת ההזולה. הרי שבהיתר זה צריך שלא יהא ניכר שמוזיל לו הרבה, והרי כאן בקעמפים נמצא שנותן הלוואה גדולה, אם נפרש את כל ההזולה על שכירות המקום.

ויש לומר שיש לחלק בין הציור של מהר"י הלוי לבין הציור של התפארת למשה. המהר"י

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryakov.com

מסכת בבא בתרא דף מ-מו

בינו לבינו בלא עדים ומכח זה הוא יושב במקום הזה, והרי ישב בו שני חזקה ולא מיחו בו, ולפיכך מקום זה שייך לו כדין חזקה שיש עמה טענה, האם חזקתו מועילה או לא.

בתשובתו יצא לדון תחילה, האם טענתו שחמיו הקנה לו המקום נחשבת לטענה המועילה לחזקה, שהרי הקרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה ובקנין סודר, וכאן אינו אומר שחמיו לו את המקום בקנין כלשהו, וכל טענתו היא רק מכח ישיבתו על המקום הזה, ואפשר שיישיבה זו אינה מעשה קנין כלל, וגם חזקה גמורה של הקרקע אין כאן שהרי אין כאן מעשה בגוף הקרקע של נעל וגדר ופרץ, והישיבה עצמה אינה מעשה קנין, שהרי שנינו (לקמן נג): שהמציע מצעות בנכסי הגר לא קנה כיון שאין זה מעשה בגוף הקרקע, ולכאורה ישיבה על מקום בבית הכנסת לא תיחשב למעשה קניין בגוף הקרקע אלא כהצעת מצעות בלבד.

אך כתב, שבטענה זו אין לערער את מוחזקתו של היושב, כיון שבכל מקום יש לדון את מעשה הקניין לפי ענינו, ולפיכך, אף על פי שהמציע מצעות בנכסי הגר לא קנה, הוא משום שאין דרך להציע מצעות אלא לעשות מעשה בגוף הקרקע, אבל מקומות בית הכנסת זו דרכם לשבת בהם, ולפיכך הדין נותן שיישיבה עליהם תיחשב למעשה קנין.

אך כתב שממקום אחר יש לבוא ולומר שהחזקה אינה מועילה, שהרי מבואר בסוגיין שאין לבן חזקה בנכסי אביו ולא להיפך, ומבואר בפוסקים שדין זה אמור כלפי כל קרובי המשפחה הקרובים ביותר, וזאת משום שזרעם בכך להשאיל זה לזה ואין ביישיבתם בנכסים ראייה שקנו הנכסים. לפיכך, גם במקרה דנן לא תהיה ישיבתו במקום התפילה חזקה המעידה על קנין.

מצוות כתיבת ספר תורה בשותפות

בגמ': והתניא בני עיר שנגנב ספר תורה שלהן אין דנין בדייני אותה העיר ואין מביאין ראייה מאנשי אותה העיר וכו' (בבא בתרא מג, א).

בסוגיין מבואר שבן עיר אינו יכול להעיד ולדון על גניבת ספר תורה של עירו כיון שהוא נוגע בעדות זו, ואינו יכול להסתלק מבעלותו על הספר תורה, שהרי כל עוד הוא מתגורר בעירו אף אם אינו בעלים על הס' הוא נוגע בדבר שהרי הוא נהנה ממנו ויוצא בשמיעתו, שאני ספר תורה דלשמיעה קאי.

בבאר יצחק (יו"ד סי' יט) הוכיח מדברי הגמרא שאין יוצאים ידי מצוות כתיבת ספר תורה על ידי שותפות, שקשה שהא יכלו לומר בפשיטות שלכן אינם יכולים להסתלק מבעלותם על הס' כדי שלא יפסידו מצוות כתיבת ס' שהרי יוצאים יד' המצוה אף בשותפות, אלא ע"כ מוכח שאין יוצאים בשל שותפות. אך כתב שיש לדחות זה משום שיי"ל שאף אם נאמר שיוצאים בכל מקום בשל שותפות אפילו הכי עכשיו כיון שנגנבה

עד בן עשרים אין טענת חזקה - ראייה

במשנה: כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה. (בבא בתרא מא, א).

מטעם זה כתב הרמב"ם (הל' טוען פי"ג ה"ב): חרש שוטה וקטן, אין אכילתם ראי', מפני שאין להם טענה כדי שתעמוד הקרקע בידם, אלא תחזור לבעלים הראשונים, וכן המחזיק בנכסיהם, אין אכילתם ראי' כיון שאין יכולים למחות.

וכתב בבאר היטב (חו"מ סי' קמ"ט ס"ק) בשם המהר"ט (ח"ב סי' פ"ד), שקטן זה הוא עד שיהי' בן כ', שאינו מוכר בנכסי אביו עד שיהי' בן עשרים.

בקצות החושן (ריש סי' קל"ג) כתב דהוא הדין לגבי חזקת מטלטלין כמו כן, קטן שהוא מוחזק בחפץ, מוציאין ממנו לבעלים הראשונים, דחזקה שאין עמה טענה היא, ובנתיבות המשפט (שם ס"ק א') חולק עליו דאנן טענינן לי לקטן להחזיק מה שהוא בידו, ורק בחזקת קרקעות לא מהני חזקתו. וע"ע בנתי"מ (סי' קמ"ט ס"ק) שהקשה דא"כ אם פקח החזיק ג"ש ואח"כ נשתטה, ג"כ נימא דהו"ל חזקה שאין עמה טענה, ע"ש מש"כ בזה.

חזקה במקום תפילה בבית הכנסת

במשנה: ולא לאב בנכסי הבן ולא לבן בנכסי האב (בבא בתרא מב, ב).

בשו"ת משאת בנימין (סי' לא) נשאלה שאלה, באדם שישב על מקום חמיו בחייו ובמותו, ואף לאחר מותו ישב במקומו למעלה משני חזקה, ולאחר זמן רב באו בני חמיו שהם יורשיו, וטענו שמקום זה שייך להם בירושה מאביהם, והוא טוען כנגדם שקיבל את המקום במתנה מחמיו

משך ממון מחשבון הבנק של חבירו בערמה

בגמ': מתנה באונס אינה מתנה (בבא בתרא מ, ב).

שאלה. מעשה שהיה בשד"ר שהגיע לעשיר גדול להתרימו עבור מוסדות תורה, הגביר הסכים לתת לו אלף דולר, והמשולח סירב לקחתו, הגביר הוסיף ואמר לו שיתן שלושת אלפים דולר, והמשולח עדיין מסרב לקחת, וכיון שהמשולח היה אדם מכובד מאד, והגביר לא היה יכול להפטר ממנו, אמר לו הגביר כמה אתה רוצה שאני אתן, השיבו המשולח, מאה אלף דולר... הגביר לא התווכח וכתב המחאה על סכום של מאה אלף דולר, המשולח פנה לבנק לגבות את הסכום, והפקיד השיב לו אין בחשבון כיסוי להמחאה כזו, המשולח המתוחכם הצליח לברר בערמה שיש בחשבון תשעים אלף דולר, והפקיד בחשבון של הגביר עוד עשרת אלפים דולר. ועתה הציג שוב את המחאה, ופדה את כל המאה אלף דולר. כשנודע הדבר לגביר, צעק בקול גדול שלא נתכוין לתת את הסכום למשולח, וידע שיש לו בבנק רק תשעים אלף דולר, ולכן שיטה במשולח כי ידע שלא יכול לפדות את המחאה, ורק רצה לשלחו בכבוד ולא בבושת פנים, ולכן דורש חזרה את כספו?

תשובה. לכאורה כיון שהגביר נתן למשולח צ'ק כתוב וחתום כהלכתו, גם אם אין לו כיסוי בבנק הרי הוא משמש כשטר חוב ויכול לתבוע בבית דין [או בערכאות], ואם כן מיהו הפתי שימסור שטר התחייבות לסכום כזה לולא שהחליט באמת ליתן לו את הסכום, ולכן נראה שההתחייבות חלה, ויפה עשה המשולח שגבה את הסכום. ויתכן גם שהגביר חייב ליתן למשולח עוד עשרת אלפים דולר כדי להשלים את המאה אלף שהבטיח.

אך יתכן שהמשולח צריך להחזיר את התשעים אלף דולר לגביר, והטעם דאמרינן בכבא בתרא דף מ ע"ב שמתנה באונס אינה מתנה, וכתב הסמ"ע (חו"מ סימן רמב סק"א) שלא דוקא אונס גדול הדכאה ויסורין, אלא כל דלא ניחא ליה ונתן ודאי מטעם שום דבר נתנו והוא האונס ליתן לו ולא בלב שלם. וכן כתב בשו"ע הרב הלכות נזקי ממון (סי"ח) מחילה ומתנה שאינה בלב שלם אינה כלום.

וכעין זה כתב בספר חסידים (סימן שטז) יש דברים שאינם גזל והם חמורים מגזל, כגון אם בא אורח לאדם אפי' צדיק ועשיר, אבל הוא צר עין ובוש לגרשו מביתו, או מפרנסו ואוכל משלו. או בבית עני שאין סיפוק בידו ובוש לומר שאין לו, זה גזל גמור בדין שמים.

וא"כ השד"ר שהבין מיד שהגביר לא נתן לו את זה בלב שלם, אלא כדי להפטר ממנו, הרי אסור לו לקחת את הצ'ק, כיון שהמתנה בטלה, וגזל גמור בידו, וגם לא הו' נדר לצדקה, שהרי לכתחילה לא התכוון לתת אלא תכנן שהצ'ק הזה לעולם לא יגיע לידי גביה, וצ"ע (חשוקי חמד).

מחמת שהיינו תולים שנתחלפו וחבירו משתמש בשלו כפי הרוב שלא שכיח גניבה ואבידה שם, אבל כשנתברר שלא היו חליפין אלא ששלו נגנב ונאבד והוא השתמש בשל אחרים, יש לו לשלם. וכיוון שלא כתב בערוך השולחן גם על זה איזה מנהג, מסתבר שצריך לשלם מה שנהנה.

בסיום דבריו כתב, אבל מחמת שהמנהג לא נמצא אלא בערוך השולחן יש וודאי מקומות שאין מנהג זה שאין מקפידים אם נתחלפו, ולכן טוב להנהיג זה בכל מקום ומקום ע"י ראשי הקהל, ויפרסמו זה לכל המתפללים כשעושים התקנה, ויהיה כתוב בפנקס תקנה זו, וגם יכתבו על איזה נייר דבוק במקום שמדביקים בכל ענינים המזדמנים בביהכ"נ, שאז יש לתלות שידעו כבר זה כל הנכנסים לביהכ"נ אף אורח באקראי.

בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' רלח) נשאל, במי שהחליף בשוגג את כובעו עם אחר ושוב נתבררה לו טעותו ובינתיים אבד הכובע, האם יש לו דין גזלן לענין שחייב באונס, כיון שהשתמש שלא מדעת הבעלים, ואחר שדן בענין גזלן בשגגה הביא את דברי ערוך השולחן, והוסיף שראה פעמים רבות שנהגו כדבריו בפרט בזמן הזה שאין אנשים מקפידים, וממילא שבהשתמשות כזו אף שהיא שלא מדעת לא נעשה גזלן.

בכסף הקדשים (שם) כתב במי שאינו מוצא את מנעליו בבית המרחץ שאינו רשאי להשתמש באחרים המונחים שם גם אם מסתבר שבעליהם החליפם בשלו, אבל במקום צער גדול יש להקל כשהמנעלים שוים ולומר שהבעלים יודע מההחלפה והסכים להקנות את שלו תמורת הנשואים בצירוף צד נוסף להקל, ועל כל פנים די בכך שלא למחות ביד המקיל כשהדבר ספק אם יציית למוכחיים.

בספר פתחי חושן (אבידה פ"ד ס"ק מה) הרחיב בדבר וכתב שבאופן שאין ידוע בודאי שנועד לבעלים חילוף החפצים אסור ליטלם, אבל אם ודאי שכבר עמדו על טעותם, הרי משל שבו לקחת חפצם או ששבו ולא מצאו יש לומר שויתר ומסכים שישארו החליפין בעינם, וכיון שבאו לידו אחר יאוש רשאי להשתמש בהם, ואמנם אם יודע מי הוא המחליף חייב להודיעו. אמנם כתב, שאם נטלו קודם שידעו הבעלים ונתחייב בהשבה כדן אבידה, אסור לו להשתמש בהם גם אחר שודאי שנועד לבעלים והם ויתרו, אלא אם עבר זמן רב שודאי נתרצה להחליף וכאילו הסכים למוכרו לו שהדבר מועיל גם אם בא לידו באיסור.

במשנה הלכות (ח"ה סי' רעו) כתב, שאדם שטליתו הוחלפה בטעות עם אדם שאינו מכירו באופן שהתיימש מלמציא את המחליף, רשאי הוא ללבוש את הטלית שנתורה, שכיון שאינו מקווה למצוא את טליתו ושניהם צריכים טלית להתפלל בה ודאי מחלו זה לזה. והוסיף, שאין לדמות מקרה זה להמבואר בסוגיין גבי נתחלפו לו כלים בכלים, כיון שבטלית ישנה הסברא של ניחא ליה לאיניש שתיעשה מצווה בממונו, וגם לחולקים על כלל זה הוא משום הפסד פחת השימוש, אבל בזה אינו מפסיד שהרי גם הוא משתמש כנגדו בטלית השניה. ואפשר לטעם זה שגם אם מכיר את זה שהחליף עמו ומקווה הוא לשוב ולהחליפם, מכל מקום כעת נח לו שחבירו יקיים בה את המצוה ואף הוא ישתמש כנגדו. ועיין בתשובות והנהגות (ח"א סי' תתח).

מעיל וטלית שהוחלפו בבית הכנסת ולא נמצא המחליף

בגמ': ת"ר נתחלפו לו כלים בכלים בבית האומן הרי זה ישתמש בהן עד שיבא הלה ויטול את שלו וכו' (בבא בתרא מו, א).

הפוסקים דנו באדם שהניח את מעילו או חפץ אחר ליד ביהכ"נ או בית המרחץ, ובצאתו רואה הוא שמעילו איננו שם ובמקומו עומד מעיל אחר שיש לשער שבעליו החליפו ונטל בטעות את שלו, אם רשאי הוא להשתמש במעילו של חברו כשם שהוא משתמש בשלו.

בסוגייתנו שנינו, נתחלפו לו כלים בכלים בבית באבל ובבית המשתה לא יטול וכו', ומבואר שדווקא בנתחלפו לו בבית האומן יכול ליטלם לעצמו מהטעם המבואר בגמרא, אך בנתחלפו לו במקום אחר אין להקל בזה ואסור לו ליטלם, ונפסק הדבר בשו"ע (ח"ו סי' קלו ס"ב), ולפי"ז אסור לו ליטול את מעילו על אף שאותו אדם נטל את שלו.

אך הפוסקים חילקו להקל בכמה אופנים, בערוך השולחן (שם) כתב שהמנהג במקומות הגדולים שרבים מתאספים בהם ומניחים המנעלים העליונים בפרוזדור, ובצאתם מצוי שיתחלפו זה בזה ואין מקפידים בדבר עד שיתראו ויחליפו ביניהם, אין חשש גזילה בדבר שכך נהגו. ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סי' ט) הביא דברי הערוך השולחן, וכתב שמשמע שלא רק על עירו ומקומות הסמוכים לו כתב זה, אלא על סתם מקומות כשלא ידוע מנהג אחר אמר זה. ואף שלא כתב מנהג זה אלא בנתחלפו נעלים העליונים, משמע שאין חילוק, שהרי לא כתב שמנהג זה הוא דוקא במנעלים עליונים ולא במעיל וכדומה, משמע שגם במעיל הוא מנהג זה, אך נקט מה שיותר מצוי להתחלף בטעות.

והוסיף שזה הדין שתולים שהיה זה הטעות בחילוף הוא רק עד שלא נודע כלום, אבל כשנודע מי הבעלים של המעיל והמנעלים שבידו, והבעלים ההוא לא לקח כלום, צריך זה שלקח בטעות להחזיר להבעלים, ומה ששלו לא נמצא הוא הפסד שלו, משום ששלו נגנב ונאבד. וכתב שאם אין מנהג אחר בזה יש לו לשלם מה שנהנה מהלבישה, ואף שהיה לו רשות להשתמש הוא רק

ואינה ברשותם בכל אופן אינם יוצאים, כמו בחמץ שכתוב 'לא יראה לך' וכתבו האחרונים שאם נגזל חמץ לאחד אינו עובר הנגזל על בל יראה שהרי כתיב לך וצריך שיהא ברשותו, הוא הדין בס"ת שכתוב 'כתבו לכם' צריך שתהיה ברשותו, א"כ עכשיו שנגנבה אינם מקיימים המצוה לכן שפיר יכולים להסתלק.

ומ"מ כתב שיש ללמוד ממה שאמרו בסוכה שאתרוג השותפים אינם יוצאים בו יד"ח ואינו קרוי לכם, ואף כאן שאמרה תורה 'ועתה כתבו לכם' שהיא מצות כתיבת ס"ת לא תיחשב שותפות בכלל לכם.

ארבעת המינים הגדלים בחצירו אם יוצא בהם

בגמ': דלא הוה ליה ארעא מעולם וכו' (בבא בתרא מד, ב). בתוס': מכאן תשובה לאומרים דמה שנהגו לכתוב בהרשאות ונתתי לו ארבע אמות בחצרי אע"ג דלית ליה קרקע משום דאין לך אדם שאין לו ארבע אמות בארץ ישראל דקרקע אינה נגזלת.

התוספות בסוגיין (ד"ה דלא) נקטו, שלכל אדם מישראל יש ד' אמות קרקע בארץ ישראל משני טעמים. מאחר וירשו השבטים את הארץ וחלקוה, ואם כן לכל אחד מבני ישראל יש חלק בארץ, ואף על פי שהגויים כבשוה, קרקע אינה נגזלת. ועוד טעם שלכל אדם מישראל יש ארבע אמות שבהן יקבר לאחר מותו, והם שלו עוד בחייו.

בשו"ת מחזה אברהם (או"ח סי' קמב) נשאל, כי לפי דברי התוספות הללו היה לנו לומר שאדם שיש לו בביתו או בשדהו עצים שבהם גדלים אתרוגים או שאר ד' מינים, לא יוכל ליטול מהם לצאת ידי חובת ד' מינים בסוכות כיון שאפשר שקרקע זו אינה שלו, ואף על פי שקנאה בכסף מלא, מכל מקום כיון שקרקע זו נגזלה על ידי הגויים ולאחר גלגולים רבים נקנתה על ידו, אפשר שהיא שייכת ליהודי אחר, שהרי כתבו התוספות שלכל אדם יש חלק בארץ מאז ירושתה וחלוקתה, ואם כן, אפשר שהוא יושב בחלק שאינו שייך לשבטו ובגזילה הוא מחזיקו, ואם כן, יצטרך לקנות מאחר כדי שיהיה שינוי רשות כמבואר במסכת סוכה (ל).

בתשובתו כתב, שאין לחוש ולהחמיר כלל משום כך, כיון שדברי התוספות במחלוקת שנויים, והביא את דברי הרא"ש שחלק על דבריהם. וכן את הרמב"ם (שלוחין פ"ג ה"ז) שפקפק מאד בדבריהם וכתב ודברים אלו דברים קלים הן עד מאוד ורועעים שזה מי יאמר שיש לו חלק בא"י ואפילו הוא ראוי אינו ברשותו. ולפיכך אין לחוש ולהחמיר בזה. והוסיף שגם אם נחוש לחלק ישראל הנה הרי יש לכל אחד שותפות כל שהיא בקרקע, וודאי שאינו מקפיד עליה ונוח לו שיקיימו ישראל את המצוות בדי' מינים הגדלים שם.

וראה בשו"ת להורות נתן (או"ח סי' נד-נט) שהאריך בעניין זה, ומסקנתו אף היא שאין לחוש משום כך בקיום מצות ד' מינים להצריך שינוי רשות.

הרה"ק רבי סיני הלברשטאם זי"ע

האדמו"ר צאנז-ז'מיגראד

כ"ו תמוז תש"א

הסתלקותו מתקרבים, והתכונן לדרכו האחרונה, קידש וטיהר עצמו, ונפרד מקרוביו. ביום כ"ו תמוז תש"א, זמן מה אחר הגיעו ליערות אומסק, החזיר את נשמתו ליוצרה.

בדרך נס נודמן לאנשי ביתו ובני בריתו בד לבן לתכריכים, חפץ יקר המציאות בסיביר, אותו הביא אחד מתושבי המקום, ששמע על פטירת הרבי הקדוש, שהיה נערץ גם בקרב הנכרים המקומיים. באדמת סיביר השוממה, ביערות אומסק, נכרה קברו, כשאבן קטנה מעידה בשימון על אחד מגדולי ישראל, שנטמן בדד בגולת נכר זו. (אלה אזכרה, מאורי גליצ'א)

אורו של רבינו זרח ברודניק בראשית שנת תר"ל, בבית אביו הרה"ק רבי ברוך מגורליץ, בנו של הרה"ק הדברי חיים, וחתן הרה"ק הייטב לב מסיגט.

טרם הברית, הלך אביו לשאול את פי אביו הדברי חיים, מה שם יקרא לבנו הנולד, והוא ענה, הלא אבי חמייך הרה"ק רבי אלעזר ניסן הרב מדרוהוביטש, היה גאון וצדיק וקדוש עליון, למה לא תקרא לו בשמו. במקום נכח רב זקן, שהעיר כי רבי אלעזר ניסן לא האריך ימים. הרה"ק הרבי ואמר, אם כן תקראנו סיני, יש בו אותיות ניסן, והוא יגדל בעזה"י סיני ועוקר הרים.

את חינוכו קיבל בבית סבו הקדוש, באוירה ספוגה חסידות ויראת שמים, צדקות וקדושה, בהיותו כבן שנה וחצי, היה לחתן הרה"ק רבי נפתלי ממעליץ. בן שש היה כשנסתלק הדברי חיים, אך זכר כל הגה שהוציא בנוכחותו, וסיפר על כך בהזדמנויות שונות. אחרי הפטירה עבר אביו לגורליץ, שם החל לנהל חלק מעדת אביו הקדוש. אחר נישואי רבינו היה סמוך על שולחן חותנו, אחרי ישב מספר שנים בגורליץ כרב הצעיר, אחרי שנות לימוד ביגיעה רבה, נתמנה לרב בקולושיץ, ומשם עבר לז'מיגראד.

התפרסם כגדול בתורה ובעבודה, אחרי פטירת אביו בשנת תרס"ד, החל לנהל את עדתו, למעלה משלושים שנה הנהיג, ורבים הלכו לאורו.

עמל ויגע בתורה, כשהוא שואף לרדת לעומקה של הלכה. ש"ס ופוסקים, ראשונים ואחרונים, לא ירדו מעל שולחנו. קם בחצות מידי לילה, ולמד זוה"ק וקבלה. עד התפילה.

התמדתו ואהבת תורה שלו לא פסקו לעולם, לא בזמן שהיה צעיר לימים, ולא באחרית ימיו, כשהיה חולה וסובל יסורים הרבה, ואף לא בשעת היותו בגולה וידוע צער ומכאובים.

כל שנות חייו היו שרשרת של עבודת ה', הכל עשה במסירות נפש. התפלל בכל לבו ונפשו ובכל כוחותיו. כל תפילה, בימות החול כמו בשבתות ובמועדים, היתה לו חוויה מיוחדת ומאורע כביר. שעות מרובות עמד בתפילתו. לעתים התפלאו אנשים, מהיכן שואב כוחות לעבודה כבידה כזו. היה דרשן נפלא, ופיו הפיק מרגליות, ידיו רב

לו בדרוש ובפלפול בכל מקצועות התורה בדרך פרד"ס, דרשותיו ירדו לחדרי בטן. היה כמעין הנובע ומתגבר. פעם אמר שקשה לו להפסיק ולסיים, מחמת זרם הרעיונות וחידושו. הרבה מחידושי תורתו רשם בכתב יד, שנאבדו בשנות השואה.

שנתיים טרם המלחמה, נחלש ועבר לקראקא לעמוד תחת פיקוח הרופאים, משפרצה המלחמה, ברח לשטח הכיבוש הסובייטי כשהוא חלש וחולה, צרת הכלל נגעה ללבו והרעידה את כל נימי נפשו.

השלטונות הסובייטיים גירשוהו עם בני משפחתו לסיביר יחד עם מאות אלפי יהודים, בתנאים קשים מנשוא, שבועות מספר עשה את דרכו ברכבת בצפיפות אימה בלי לדעת לאן, גם בדרכו זו שמר על אורח חייו, על עבודתו בקודש, על תפילתו ולימודיו בכוחות עצומים ובמסירות נפש ממש.

יחד עם הגולים האחרים רעב ללחם, בכל זאת לא שינה ממנהגו מאז ומתמיד, אף ליום אחד. בליל שבת היה כמנהגו עובד את עבודתו בקודש ברעש גדול, ובדביקות נפלאה. הנוגשים הקומוניסטים איימו והרתיעו את סביבתו, אבל הוא לא נבהל ולא נרתע, לגביו לא היה הבדל אם הוא בערבות סיביר, בארץ גזירה, או בביתו.

באחרית ימיו הרגיש כי שעתו באה, ורגעי

מן השמים מסבבים שיבוא לצדיק בבקשה גשמית - והצדיק כבר יתקן את נפשו

וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם (לג ב)

אמר זקני הרה"ק הייטב לב מסיגעט, נהוג אצל העולם שבאים לצדיק שיתפלל על פרנסה או בקשה אחרת, אבל האמת היא שמן השמים מסבבים לו זאת, שלא תהיה לו פרנסה או שיצטרך בקשה אחרת, ועל ידי כן הוא יסע לצדיק, ואז כאשר יבוא לצדיק, יעשה לו הצדיק תיקון בנפשו. וזה באמת מה שצריך, רק שהוא בעצמו אינו מרגיש בזה.

לזה רמז דוד המלך ע"ה בתהלים (קז ה), 'רַעֲבִים גַּם צְמָאִים', אבל סבת הדבר הוא, 'נַפְשָׁם בָּקָה תִּתְעַשֵּׂר', שהם צריכים תיקון הנפש.

זה פירוש הפסוק 'ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם', משה רבינו כתב שכל 'מוצאיהם', ר"ל סיבותם ושאר ענייניהם, היה רק בשביל 'למסעיהם', שעל ידי זה יסעו לצדיק, ויהיה להם תיקון הנפש.

אבל 'ואלה מסעיהם למוצאיהם', שבני ישראל סברו שעיקר הנסיעה לצדיק היה רק בשביל 'למוצאיהם' וסיבות שלהם, אבל באמת לא כן, כי אדרבה, כל הסיבות רק בשביל 'מסעיהם', שיבואו לצדיק ויהיה להם תיקון הנפש.

(חמדה גנוזה ח"ב עמי מד)

קו 'מחוברים' לשאלות בהלכה 02-803-9999

תשובות בהלכה מפי הרבנים הגאונים שליט"א

הרב יצחק אברהמוביץ | הרב יצחק מאיר אדלר | הרב אברהם מרדכי ארשטר | הרב פנחס כלוי | הרב ישראל ברלינר | הרב אהרן מרדכי גרין | הרב שבח זינדוביץ | הרב ישראל הורנצ'יק | הרב ברוך וידיסלבסקי | הרב ישראל זילברברג | הרב שאול משה טיטלבוים | הרב אברהם מרדכי לוינגר | הרב יחיאל מיכל לנדאו | הרב יחיאל רבינוביץ | הרב רפאל יצחק רוזמרין | הרב שלמה חיים רוזמרין | הרב משה רוטשטיין | הרב שמעון רוסק | הרב ישראל שאהן | הרב אברהם יהודה שטיין | הרב שמואל יוסף שטיינברג | הרב יוסף מרדכי שלמון

הרה"ק רבי אלעזר הלוי ראזנפלד זי"ע הי"ד

האדמו"ר מאושפיץ

כ"ז תמוז תש"ג

בשנת תר"פ נשא את זיווגו השני הרבנית הצ' מרת שפרה ע"ה בתו של הגה"צ רבי חיים יעקב הורוויץ זצ"ל אבד"ק אילינוב (בן הרה"ק רבי חנינא אבד"ק אילינוב בן הרה"ק רבי יעקב ממעליץ בן הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע) חתנו של הגה"צ רבי משה אונגער זצ"ל חתן הרה"ק מצאנז זי"ע.

לאחר שהחיים היהודיים שבו למסלולם היה שוב בית מדרשו ולמוקד ומרכז עבור דורשי עבודה האמיתית, וה'חצר' התרחב יותר מדי שנה עד שאפי' בשבתות הרגילות נעשה בית מדרשו צר מהכיל את הציבור הגדול שמילא את הבית מפה לפה.

ביום י"ז אב תרצ"ו יצא לרבינו לארה"ק ולאחר ג' שנים ביום י"ז אב תרצ"ט חזר לאנ"י בחזרה לביתו, בטרם יצא רבינו את דרכו מירושלים עיה"ק, יצא ועמד על מרפסת ביתו, הביט בעיניו הק' לצדדין ואמר: "רואה אנכי הרים מלאים (גאנצע בערג) עם דם יהודי שישפך...". ואם בכל זאת חזר רבינו, הרי סמוכין להשארה שהיו לו בזה כוונות עמוקות, ומי יבא בסוד צדיקים.

ובקיץ של שנת תש"ג, כאשר הורע חולי רבינו, היה חבוי בבונקער הרבה זמן, עד שעזבוהו כוחותיו, לאט לאט מחלתו התגברה עליו, והוא נסתלק לבית עולמו שם בבונקער יום ז' בתמוז תש"ג, זי"ע ועכ"א (גל' רחשי לב).

הרה"ק רבי אלעזר הלוי ראזנפלד זי"ע הי"ד האדמו"ר מאושפיץ נולד ביום י' סיון שנת תרכ"ב לאביו הרה"ק המפורסם רבי יהושע זי"ע אבד"ק קאמיניקא בן הרה"ק המפורסם רבי שלום אבד"ק קאמיניקא חד מבני היכלא קדישא של הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע, ולאמו הרבנית ע"ה בת הגה"ק רבי צבי הירש מדרישקופולי גיסו של הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע.

עודו ילד כבן שבע איוה הרה"ק בעל ה"דברי חיים" מצאנז זי"ע לקחתו לבתו עבור בתו הילדה פראדיל, ומסופר שכאשר ביקר הרה"ק מצאנז זי"ע אצל אביו בקאמיניקא ודברו ביניהם אודות השידוך הלו, וכנהוג רצה אבי המדוברת הרה"ק מצאנז לראות את העלם, בל הוא שכב במיטתו וישן, רצה האב להעירו, אמר לו הרה"ק מצאנז זי"ע שראהו בשינתו "אין צורך - להעירו, כבר ראיתיו והוא ישן יפה..." [ער שלאפט שיין], הרבה שנים היה חתן כמנהג העת ההיא, ובינתיים שבק המחותן חיים לכל חי הרה"ק מצאנז זי"ע עלה למרום בשנת תרל"ו, וחנותו התקיימה שנתיים לאחר מכן בשנת תרל"ח בעיר קאמיניקא.

(רבינו לא זכה אף פעם לראות פני חותנו הרה"ק מצאנז זי"ע, כי השידוך נגמר כאשר היה ישן אז והרה"ק מצאנז צוה עליו שלא לעוררו משינתו כאמור, והחתונה היתה כבר כאמור אחרי פטירת חותנו, ובתקופה שבין האירוסין לנישואין לא נסע רבינו לצאנז כנהוג שאין שוהים בבית הכלה, ועם כל זאת היתה הערכתו כלפי חותנו במלא יראת הכבוד, ועל כל דבר ששמע בשם חותנו שמר בכל (כח).

תחילה אכל מזונות על שלחן גיסו הגה"צ רבי יצחק טובי' רובין זצ"ל חתן הרה"ק מצאנז זי"ע שהיה אפוסטרופוס של היתומים ודאג לכל צרכיהם, לאחר ב' שנים בערך בשנת תר"מ, כאשר פתח גיסו (בעל אחותו) הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זי"ע שהיה אז - רב בווישניצא את ישיבתו הגדולה בווישניצא עבר אברך הצעיר לעיר ווישניצא ושם למד בהתמדה גדולה כמה שנים בין כותלי הישיבה, כאשר הוא נחשב לאחד ממופלגי התלמידים, והיה קשור באהבה והערצה גדולה אל גיסו הרב והר"מ. בתקופה ההיא נתעטר רבינו בכתר ההוראה מהגאון רבי נתן סג"ל גאלדבערג זצ"ל אבד"ק לימנוב, רבינו הביע רצונו להיסמך מהגאון הזה, כי הוא נסמך מזקיניו המהר"ש מקאמיניקא זי"ע, בשנת תרמ"ה עבר רבינו לעיר באכניא הקרובה ושימש שם בדיינות, לאחר כמה שנים כאשר רצו בני העיר באכניא לקבל עליהם רב, רצו הרבה מהם לעמוד לו עטרת זו, והיו בשבילו הרבה 'שטימען' [הרבה בוחרים] אבל מאחר שהיה שם גם מועמד אחר, הגה"ק ר' אשר מאיר הלברשטאם זצ"ל, יעץ לו המהר"ש מבאבוב שימשוך ידו מזה וילך לדור בעיר אושפיץ. הוא עשה כרצון רבו ועבר

לאושפיץ, ונתקבל לרב ומנהיג בביהמ"ד. הביא חבורה מובחרת של ת"ח ובני עליה מעיר קאמיניקא, לשמש שם כמלמדים ושו"בים. בני העיר בכלל ובפרט האנשים החסידים מכל החוגים הכירו מיד כי איש קדוש בא לגבולם, וינשאוהו ויכבדוהו, ושמו נישא בהערצה רבה על שפתם.

בשנת תרע"ה ו' לחודש אייר נפטרה עליו הרבנית הצדקנית מרת פראדיל ע"ה, והוא נשאר אלמן ל"ע, לאחר מכן פרצה מלחמת העולם הראשונה, וככל בני דרי חבל ארץ זוגם הוא הוכרח להרחיק נדוד, והיה מלא יסורים ומכאובות, כתום המלחמה וכבר דר במנוחה בביתו באושפיץ היה עליו שוב טעוים טעימת כפיל"א מכוס היגונים, כי בתחילת שנת תרע"ט התפשטה חולאת ממארת באיזור ההוא שלקחה שבי הרבה נפשות מישראל ביניהם בתו הרבנית הצדקית מרת רעכיל ע"ה אשת הרה"צ ר' יונה באראן זצ"ל, ובנו הרה"צ ר' שלום ראובן זצ"ל, שניהם נסתלקו לעולמם בחוה"מ סוכות, הבת ביום א' דחוה"מ והבן ביום ה' הושענא רבה, לאחר זמן נפטר גם חתנו הרה"צ ר' אשר ישעי' הורוויץ זצ"ל מאילינוב.

במשך ימי היו"ט לא ראו שום סימן של דאגה ועצבות, ואף ההקפות ערך כבכל שנה, ובכל דקדוקי מנהיגו כאילו לא קרה כלום, אבל מיד כעבור החג פרץ בבכיות מאין הפוגות על מכתו שלקה בכפלים והיה קשה לנחמו. רבינו הכניס לביתו את היתומים, שני בנים ובת מבתו ע"ה, ובת אחת של חתנו מאילינוב (עם יתומי בנו הרה"צ ר' שלום ראובן טיפלה אחותו מרת יענטא ע"ה).

רצה לדור בארץ הקודש ומאידך להחזיר יו"ט שני של גלויות

מסופר על הרה"ק רבי אלעזר מאושפיץ זי"ע הי"ד שאוה למושב לו לעלות ולהשתקע בארץ הקודש ולחונן את עפרה, אמנם לעומת זאת עמד לנגדו ימי טוב שני של גלויות, סגולתם וגודל קדושתם, והצטער ביותר שיצטרך להיפרד מימים קדושים אלו. אשר על כן ביקש את מקורבו שיערוך מכתב שאלה אל הג"ר שמואל אהרן מילער זצ"ל אבד"ק לאבאווה, אם ייתכן ואפשר לקיים שניהם כאחד על פי הלכה, לדור בארץ ישראל וגם לקיים שם יו"ט שני.

(וכך כתב אותו מקורב של הרה"ק מאושפיץ (נדפס בספרו של הגרש"א הנ"ל אבני אש סי' טו): "הנה זה כמה פעמים נתעוררתי מכ"ק אדונינו הרב הצדיק המפורסם מהר"א שליט"א מפה, היות כי נכספה נפשי לחצרות ה' לעלות לאה"ק תוב"ב, ושמע מאביו הק' (- הרה"ק רבי יהושע מקאמיניקא) זצ"ל שעמד לנגדו ענין יו"ט שני של גלויות שלא רצה לבטלה כמנהג א"י, לזאת עוררני לחפש בספרים אם לא נמצא איזה עצה בזה..." (יעו"ש תשובת הגרא"ש).

הרה"ק רבי משה טייטלבוים זי"ע

בעל הישמח משה כ"ח תמוז תר"א

הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע סיפר עדות מזקן ת"ח אחד שהיה אצל הישמח משה זי"ע בהושענא רבא, ובעת אמרו 'הושענא למענך אלקינו' ביקש והתחנן הישמח משה על ביאת המשיח, ובתוך הדברים אמר לפני ארון הקודש הפתוח "רבונו של עולם, אם אתה סבור שאני מתכוון למעני ולטובתי במה שאני מתפלל לישועה, הנה אני מגלה דעתי שאני מתכוון בתפילתי שאף אם לא אוכל לראות את הישועה אבקש רק שיתגדל ויתקדש שמיא רבא, ושמה אתה סבור שאין אני מתכוון לעולם הזה אלא לעוה"ב, אני מגלה דעתי שאקבל על עצמי שאף אם ארד לשאול תחתית ולא אראה אור עולמים, עכ"ז שאלתי ובקשתי שיתגדל ויתקדש שמיא רבא".

ובזה יישב הרה"ק מסאטמאר זי"ע דברי הגמ' בבא בתרא, וכתוב הגמרא - כד אתא רבב"ח אמרו לו היה לך לומר מופר, דהנה הירושלמי בנדרים פ"ה ה"ד וכך פוסק הרמב"ם פ"ז מהלכות נדרים הלכה ט' ש"נוגע אינו יכול להתיר את הנדר", ולכאורה מזה הטעם אין מי שיפר את השבועה והנדר של הקדוש ברוך הוא שהרי כל ישראל נוגעים הם (ועיין במשנה למלך שם מה שתיירץ בזה), אולם לפי גודל מסירת נפשו של הישמח משה שסילק את נגיעתו לגמרי וביקש והתחנן עבור הגאולה רק כדי שיתגדל ויתקדש שמו של מלך מלכי המלכים בעולם, חזינו שישנם צדיקים שיכולים להפר, ואף שמדריגה זו היא למעלה מהשגתינו, עכ"ז אנו רואים מזה שנמצאנו והיו קדושים כאלו שהיו מסוגלים לסלק את עצמם לגמרי, וזו היתה הטענה על רבה בר בר חנה, כי ידעו שבכוחו לסלק נגיעתו ולהתיר שבועת הגלות.

(דף על הדף מסכת בבא בתרא שם)

תשובה של רבים דינה כתשובה מאהבה

מרגלא בפומי דאדמו"ר רבי יואל מסאטמאר זצ"ל דברי הישמח משה (פר' האזינו) דתשובה של רבים דינה כתשובה מאהבה עכ"ל. ואמר הרה"ק מסאטמאר זצ"ל, דאף דאין לזה מקור כ"כ, מ"מ בודאי ראה הרה"ק הישמח משה ברוח קודשו שכן הוא האמת, ובודאי הכי איפסקא הלכתא במתיבתא דרקינא עכ"ל.

(מושיען של ישראל - ח"ב עמ' 86)

תפילתו המרטיטה לביאת משיח צדקנו

בגמ' (בבא בתרא ער, א): אוי לי שנשבעתני ועכשיו שנשבעתני מי מיפר לי.

רבינו נולד בשנת תקי"ט בעיר פרעמישלא לאביו רבי צבי הירש אב"ד זכור. כבר בהיותו ילד נתפרסם כעילוי וכבן תשע כבר דרש בפני הקהל.

למד תורה אצל רבי יוסף מקאלבסוב ואצל בן דודו בעל הדרישת ארי מסטריזוב ועוד. בהיותו קודם גיל המצוות נסע לוילנא לשטוח ספיקותיו לפני הגר"א.

בהגיעו לגיל המצוות נתקשר בקשרי שידוכין עם מרת חיה שרה בת רבי ניסן מפרעמישלא.

מכתחילה היה רבינו מתנגד מובהק לחסידות, אלא שלאחר נישואי בתו עם האריה דבי עילאה נתוודע לאורה של חסידות.

רבותיו בחסידות היו, רבו המובהק הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, וכך הסתופף גם בצל הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע והרה"ק האהב ישראל מאפטא זי"ע.

כמו"כ עמד בקשרי ידידות עם הרה"ק רבי מנחם מנדיל מלינסק, ומזכירו בספרו שו"ת 'השיב משה' סימן ס' בתוארים מופלגים.

מקודם כיהן כדיון בעיר מולדתו פרעמישלא. לאחר פטירת חמיו ישב על כס הרבנות בעיר שינאווא במקומו של הרה"ק הרבי רבי שמעלקא זי"ע שעבר לעיר ריטשוואהל ומשם לניקלשבורג. ובשנת תקס"ח עבר לאוהעל ושם ישב ל"ג שנה עד שנתבקש בישיבה של מעלה זקן ושבע ימים כבן פ"א שנה.

חיבוריו: ישמח משה עה"ת ונ"ך אשר ע"ש נקרא, שו"ת השיב משה, תפלה למשה על תהלים. מנו"כ באוהעל סמוך לציון רבי סענדער מקאמרנא כבקשת רבינו להיטמן סמוך לו ואח"כ נבנה אהל על קברם.

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשרה ממדורי הביאור 'מאורי אור' ו'ילקוט מאורי החיים' ביאור משולב שזור כאומנת בינת המילים 'אור תורה' ו'זרות חיים' הניתנת צינים ומקורות עמוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מתיקות נצחית: הביאור המקיף על כל ספר האור החיים הק' 'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד 'מאורי החיים' - מקורות מחדל ביאור רש"י עמוד מרהיב עין

חיים של תורה

רבינו שלמה יצחקי - רש"י הק' כ"ט תמוז ד"א תתס"ה

ו'רבי' יתקרי, ובתנ"ך אין לו שום ידיעה, ולה"ק מונח בקרן זוית...".
(פרי מגדים, באגרת שבריש או"ח, אגרת ד"ה ומה)

הוי מרגיל עצמן להיות בקי מאד במשניות וברש"י על התורה

... ומוזה תראה בני נ"י, שדינים שאינם מבוארים בפוסקים ימצא להם לפעמים פשר והתפשטות במשניות וספרי. ולכן איעצך: הוי מרגיל עצמן להיות בקי מאד במשניות וברש"י על התורה, שהוא לתועלת גדול לכמה ענינים, והרבה פעמים שפשטתי שאלות שלא נמצאו בפוסקים מן המשנה, וכן פ' רש"י על התורה הוא לתועלת גדול להיות בקי בספרא וספרי ובמדרשים, מלבד התועלת הפשוט, להבין פירוש הפוסקים על נכון".
(שו"ת בנין ציון לבעל הערוך לנר' זצ"ל, החדשות, סי' נד)

בנביאים וכתובים, לו חכמה ישכילו היו לומדים זה ראשונה מכל. ראה נא הרא"ם ז"ל אשר האיר עיני כל ישראל בחיבורו על רש"י על התורה, ואני משבח הספרדיים בזה אשר לימודם עולה יפה, ובוודאי כי לא אלמן ישראל בינינו האשכנזים ת"ל גאוני הזמן אשר לומדים כסדר הראוי ונכון, אמנם ראוי היה שישגחו בעין חמלה ולזכות הדור וכו'... ולא כאותן שלומדים עם תלמידים גפ"ת - אם שידוע להקשות איזה קושיא ותירוץ, 'חכם'

מספרים שאביו של רש"י רבינו יצחק היתה בידו מרגלית גדולה וחשובה, והגויים חמדו מאד לקנותה, ולהשתמש בה לשם עבודה זרה שלהם, והיו מפצירים בו מאד שיתן להם את המרגלית, והם ישלמו לו כהנה וכהנה, אך בידועו שהם צריכים אותה לצורך אליהם, לא אבה ליתנה להם בשום אופן. באחד הימים הזדמן לו לנסוע בספינה עם הגויים, והתחילו לשדל אותו ולשחדו בשלמונים מרובים, ובראותו שאינו יכול להתאפק מליתן להם את המרגלית, עמד והשליכה למצולות ים, ובזה הפסיד את כל ממונו הרב שהיה ברשותו. והצטער רבינו יצחק מאד על המעשה הזה, שהוכרח להפסיד את כל עושרו בעבור זה. ושמעו בבית המדרש בת קול מן השמים, שבזכות המצוה הגדולה הזאת שעשה עכשיו, יזכה להוליד בן שיאיר את העולם בתורתו.

דברי הפרי מגדים בשבח לימוד פירש"י עה"ת

... והבחורים אשר אומרים כי חרפה להם ללמוד בישיבה פרשה חומש עם רש"י, וקפיטל

הרה"ק רבי שלמה הברשטאם זי"ע האדמו"ר מבאבוב א' אב תש"ס

הקים מחדש את חצר באבוב לשם ולתפארת. התגלה כאחד מקברניטי היהדות החרדית. ונתפרסם בגדלותו וקדושתו, עבודתו הנשגבה, מדותיו הנפלאות, ובאהבתו המופלאה לכל יהודי. נסתלק לשמי רום בר"ח מנחם אב תש"ס.

מדוע הזעיק האדמו"ר מבאבוב זצ"ל את הזג באמצע הלילה

מי זוכה להגדרה 'אדם מתוק' שמסתבר שיהיה לו סיעתא דשמיא?
תשובה: יש פסוק בספר ישעיה, שבו מגדיר רש"י מי הוא 'האדם המתוק', ולענ"ד אפשר להוציא מכאן יסוד גדול בהנהגת האדם.
הפסוק אומר (ישעיה, סה ח) 'כה אָמַר ה', פְּאֶשֶׁר יִמְצָא תְּתִירוֹשׁ בְּאֶשְׁכוֹל, וְאָמַר אֶל תְּשַׁחֲתֶהוּ כִּי בְּרָכָה בּוֹ פֶּן אֶעֱשֶׂה לְמַעַן עֲבֹדִי לְבִלְתִּי הַשְּׁחִית הַכֹּל'. ורש"י במקום אומר: 'התירוש - זה נח שהיה מתוק'.
למדנו כאן לכאורה על תואר חדש של בן -

מעיר לעיר עד שעבר את גבולות רומניה והתחבא בבוקרסט הבירה עד סוף המלחמה.
באדר תש"ו הגיע לאמריקה, נשא בזיוו"ש את בת האדמו"ר מציעשנוב-טומאשוב זצ"ל. שם

הרה"ק רבי שלמה הברשטאם זצוק"ל נולד בעיר באבוב בר"ח כסלו שנת תרס"ח לאביו הרה"ק רבי בן ציון מבאבוב הי"ד זצוק"ל שהיה בנו של האדמו"ר מבאבוב הראשון רבי שלמה זצוק"ל בנו של הרה"צ רבי מאיר נתן שנפטר בצעירותו בחיי אביו בעל ה'דברי חיים' מצאנז זי"ע.
במלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ה נמלט אביו עם כל משפחתו לווינה שבאוסטריה, ומשם למארינבד שבצ'כוסלובקיה ולאחר ג' שנים חזרו לבאבוב.
בשנת תרפ"ח נשא לאשה את בת דודו הגה"צ רבי חיים יעקב טייטלבוים זצ"ל נכד הישמח משה ורב דקהל לימינוב.
בסוף שנת תרצ"ט כשפרצו הנאצים ימ"ש לפולין, נמלט האדמו"ר רב"צ הי"ד עם משפחתו לכיוון רומניה ורוסיה והלכו נעים ונדים עד שהגיעו ללעמבערג. שם בלעמבערג נהרג האדמו"ר ר' בן ציון זצוק"ל על קידוש השם יחד עם בנו ר' משה אהרן זצ"ל ביום ד' אב תש"א, ה' ינקום דמם. כל משפחתו נספתה בשואה הי"ד, והאדמו"ר ר' שלמה זצוק"ל נמלט רק עם בנו הילד האדמו"ר ר' נפתלי צבי זצוק"ל לכיוון אונגארן ונדד משם

פורסם לאחר פטירתו של האדמו"ר. כפי הידוע לך, אמר הרבי זוגג, שורר ויכוח הַשְּׁקֶפְתִי מסוים ביני ובין ציבור אחר של יראי השם, המונהג על ידי גדולי תורה. והנה, באמצע הלילה הרגשתי חבטה עזה בחלון חדרי, ולהפתעתי הבחנתי באבנים המושלכות לעבר החלון, עד שזה נופץ ונשבר.

חוששני שמשליכי האבנים נמנים על אותו ציבור החלוק עלי, וחוששני עוד יותר שאם החלון ישרך כך, כשהוא מנותץ, עד אור הבוקר, והחסידים שלי יראו את זה, עלולה להתלהט כאן מחלוקת עזה, וכיון שברצוני למנוע זאת, אני קורא לך עכשיו, באמצע הלילה, ומבקש שתתקן את החלון, כך שאף אחד לא יידע מכך.

כך שמלבד חסידותו, ולמדנותו המופלגת של הרבי זצ"ל בכל מכמני תורה, הוא ענה גם על התואר הנ"ל.

(חשוקי חמד חולין - הקדמה)

ואם דיברנו על אדם מתוק, נציין כאן שבזמן שהותנו בישיבת לוצרן בשוויץ, זכינו להתוודע לדמותו של כ"ק מרן האדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זצ"ל, וראינו שהוא מתאים במיוחד להגדרה הנ"ל. האדמו"ר זצ"ל היה זה שהקים את החסידות המפוארת הזו, וזכורני שכאשר ביקר בשוויץ, וערך סיור בקהילות החרדיות השונות שהיו במדינה, קיבלוהו בכל מקום בכבוד ובהערצה, וזאת בגלל ה'מתיקות' שהיתה בו, ובאישיותו.

דבר מופלא מסופר עלי, הממחיש את ההגדרה הנ"ל. האדמו"ר התקשר פעם באמצע הלילה לזוג וביקשו שיגיע לביתו בדחיפות, ולא ימתין עד הבוקר.

בבואו אל הבית, הצביע בפניו הרבי על חלון שבור וביקשו לתקן אותו בדחיפות, עוד לפני שַׁיְאוֹר הבוקר. הזגג התפלא מאוד על ולמה הדחיפות, ומדוע לא יכול היה הרבי להמתין עד הבוקר, והרבי השיב, אבל דרש ממנו שיבטיח לו שלא יפרסם את הדברים בחייו. ואכן, הדבר

אדם, 'מתוק'. אנחנו מכירים הרי תארים אחרים, כמו 'הגאון', 'הצדיק', 'וכו' וכו', אבל הנה לנו תואר חדש, ובלתי - מוכר, של 'האדם המתוק'.

ויש לבאר שבתואר זה מוגדר מי שכל מפגש איתו מותיר אחריו 'טעם טוב', דהיינו שהאנשים יצאו ממנו בהרגשה נעימה ומתוקה, ואמרו שהיה לנו נעים ומלבב לשוחח איתו, והדברים שהשמיע באוזנינו גרמו לנו להנאה מרובה, וכיו"ב.

כמו שמצאנו בהלכות סעודה את המושג 'דברי מתיקה', והם כל הדברים הבאים לאחר המזון, כדי להשאיר טעם טוב בפה.

גם בעניינינו, אדם קרוי 'מתוק' אם השאיר אצל האנשים טעם טוב לאחר ששוחח איתם. אפשר לצרף לכך את מה שמסופר על מהר"ם מינץ, גדול המורים בעם ישראל, שבהספד של גדולי הדור לאחר פטירתו, אמרו: "ולא דיבר אדם מעולם עימו, אשר הלך מלפניו ריקם מאיזה לימוד או חידוש או צחות לפי הבנת המקבל".

הגאון רבי משה שטרן זצ"ל אבד"ק דעברצין מח"ס באר משה ב' אב תשנ"ז

כי המחוייבים להוכיח טרודים מלהוכיח מחמת הזעלבסט - אינטרעס ופאליטיק הבזויה, וכמה פעמים שמעתי מפה קדוש אאמו"ר הגאון זצ"ל החרוף ובקי עצום זצ"ל (בעל ה'מליצי אש) הי"ד משמ"י דהמלבי"ם ששם הפאליטיק נולד, שבעוה"ר החנופה עם השקר נזדווגו וע"ז נולד מהם בעל מום גדול (קריפפל בלע"ז) ששמו פאליטיק, והרבה מהם מצאו ולדאבוננו עוד נמצאים ה"י, על דרכים עקלקלות שסופן באר שחת, צריך מאוד להתבונן מי גורם וגרם כל אלה, שמא לומדים מעשיהם מהבוררים האומנים בק"ו אם הם רשאים אנו לא כ"ש, או חינוך עקום (בתמי) או המאכלים שאוכלים שאינם ברורים עפ"י הלכה מכה או"ה או מכה דיני חו"מ, עיין דברים נוראים בספה"ק מגיד תעלומה להגה"ק בעל בני יששכר זצוק"ל (ברכות דף ל"ב א' ד"ה בשביל כסף וזהב) בשם רבו הקדוש זצוק"ל איום ונורא. נא ונא בעלי אחריות להתעורר טרם יבא השמש ויעריב, וה' ירחם עלינו וישלח לנו משיחו הולך תמים ויגאלנו גאולה שלמה במהרה אכיה"ר. (שו"ת באר משה - חלק ז הקדמה)

חבורת עומדין אחריהם להשקט מעשיהם הרעים ולחפות עליהם.

ועוד יותר מכל הנ"ל, הרבה מהם נמצאים במקומות נמאסים כי קול התוכחה אינם שומעין

הגאון רבי משה שטרן נולד בשנת תרע"ד לאביו רבי אברהם בסלובקיה למשפחת רבנים. למד בישיבת פרשבורג, ובגיל צעיר מונה לדיין בעיר הגדולה דברצין שבהונגריה. בשנת תש"י עבר לארגנטינה ושימש כרב בבואנוס איירס, ואחרי שלוש שנים מונה לרב קהילת 'חתם סופר' בניו יורק. נחשב לאחד מגדולי הפוסקים בארה"ב. נסתלק לישיבה של מעלה בב' מנחם אב שנת תשנ"ז. חיבר ספרים רבים, ונודע בעיקר על שם ספר השו"ת שלו 'באר משה' בן שבעת החלקים.

החנופה עם השקר נזדווגו זע"ז ונולד מזה פוליטיק

בזמן האחרון הופעה לא טובה ומאוד לא נעימה עינינו רואות לצערינו העמוקה המטרדי אותי בשאלות קשות, שהרבה מהדור הצעיר, באחרית הימים, מקושרים עם כמה וכמה זיופות ואונאות, גניבות וגזילות בחשאי, להכות באגרוף רשע איש את רעהו חיים בלעו, ולצערינו הגדול חבורת

דבוי מצינות – זכות או הזכה

מכל חלקי המצוה נבראים מלאכים המביאים את האדם לידי זכות

יסוד הדברים נמצא בדברי חז"ל הידועים, כי רמ"ח מצות עשה הם כנגד רמ"ח איברים שיש לו לאדם, ושס"ה מצות לא תעשה הם כנגד שס"ה גידים. וכאשר משמר המצות נבראים מהם מלאכים המשמרים את רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, ומשמרים אותו מכל רע ונוקם, ובכך מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ.

כשעושה מצוה אחת הזקתו שהמלאכים הנבראים מונהגים ביאורו לעוד מצוה

על אחת כמה וכמה ברוחניות שישנה שמירה מיוחדת על ידי המלאכים הטובים, שכן כל תכלית המצות הם לזכות את ישראל, כמו ששנינו כאן 'רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות, ובארו צדיקים' לזכות מלשון 'וכך' שמשמרים אותו שלא יבוא חיללה לידי חטא. שכאשר מקים תורה ומצות זוכה להודפך ולהשמר בטהרת נשמתו כפי שעשה אלקים, שהמלאכים הנבראים מעשיתו מצות ה' משמרים אותו מכל משמר שלא יבוא לידי חטא.

עוד עוזרים לו המלאכים לקים עוד ועוד מצות, כמו שאמרנו (להלן פ"ד מ"ב) 'שכר מצוה מצוה, ופרש במדרש שמואל: 'שכר מצוה היא המצוה עצמה, וכמאמר רבי אליעזר בן עקיבא 'העושה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד והעושה עברה אחת קנה לו קטגור אחד', והפרקליט הנברא מן המצוה הוא מלאך רחמים המשלם שכר המצוה לעושה, וכן להפך 'שכר העברה היא העברה עצמה, והוא הקטגור שנברא מן העברה הנפרע מן האדם. ולכן המצוה עצמה שהוא המלאך הפרקליט, הוא הגורר לו מצוה אחרת ומביאה לידי שקיפתה, והקטגור הוא הגורר לעברה ומזמינה לידי שיעבר עליה. עד כאן דבריו הקדושים של רבי שמואל די אוזידא ע"ה מגוריי האר"י הקדוש ע"ה.

מחשבה דבור ומעשה בוראים עולם מלא

ואפשר להוסיף בזה רמז על פי דברי חז"ל (ב"ר סח י"ב) שהמלאך הוא בשעור שלישי מהעולם. נמצא שצורף שלשה מלאכים יחד הם עולם מלא, ויתבאר הדברים על פי האמור שבכל מצוה יש ג בחינות מחשבה דבור ומעשה ומכל אחד מהם נברא מלאך.

וכשהאדם חושב ומדבר לקים מצוה נבראים שני מלאכים שהם שני שלישי עולם, והמלאכים הללו מסייעים לאדם לקים את המצוה כמעשה, כדי ששמן המעשה יבא המלאך השלישי, וכשיצטרפו יחד ג מלאכים הוא עולם מלא.

הרבה להם תורה ומצות – ההדור מצוה

בדרך זו יתכן לבאר דרך נוספת, הנה כתוב (משלי לא כח) 'עו והדר לבושה ותשחק ליום אחרון', שפרק זה מדבר על הנשמה, והלבוש של הנשמה הוא 'עו והדר', 'עו' זו התורה כנגמר (תהלים כט יא) 'ה' עו לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום', והדר' הכונה להדור מצוה 'הדר הוא לכל חסידיו' (שם קמט ט), והם הלבושים הנשמה. וזה מה שאמר 'רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל להשלים את לבוש הנשמה הנקרא 'חלוקא דרבנן', 'לפיכך הרבה להם תורה ומצות' שהרבה על המצות את ההדור שבהן ובכך משלימים לבוש הנשמה.

דבוי המצות שמתוכם יקום מצוה אחת בשלמות הכוונה

עוד מרמזים מרבוי התורה והמצות כמו שכתב הרמב"ם ע"ה בפרוש המשניות על מסכת מכות, שמיסודות האמונה בתורה להאמין שאם יקום האדם אפלו מצוה מקללת התורה מצות פראי וכהן, בלי שתוף שום כונה ממטרות העולם הזה כלל, אלא עשאה לשמה מאהבה, הרי הוא זוכה בה לחיי העולם הבא, וזהו שאמרנו 'רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות, כי מחמת רבוי המצות אי אפשר שלא יעשה האדם מצוה אחת בשלמות בכל ימי חייו ויזכה בה לחיי העולם הבא.

וכך מצינו בגמרא (ע"ז י"ה) ברבי חנינא בן תרדיון ששאל לרבי יוסי בן קסמא 'מה אני לחיי העולם הבא', השיבו 'כלום מעשה בא לידך', כלומר האם נודמנה לך מצוה שקימת אותה כהנהן לשמה מאהבה, השיב רבי חנינא 'מעות פורים נתחלפו לי במעוה של צדקה וחלקתים לעניים' שפיון והסתפק נתן הכל לצדקה, אמר לו רבי יוסי 'אם כן מחלקך יהי חלקי'. רואים מכאן דבר עצום, הרי רבי חנינא בן תרדיון נשרף על קדוש ה' ושרפו אותו ברוך בספר תורה, עדין הרגיש שיש לו לחפש זכות לחיי העולם הבא במצוה שהוא עשה אותה מרצונו בשלמות ובישוע הדעת, ולא כמו שנהרג שלא היה בבחינתו. ובדאי יש ללמוד עד כמה חשובה היא המצוה היחידה שעושה אותה בשלמות כדי לזכות לעולם הבא, ועל כן הרבה להם תורה ומצות כדי שיעל ידי אחד מהם יזכה לחלקו בעולם הבא.

- בגמרא (פסוק כ"ג): דרש רבי שמלאי, שש מאות ושלוש עשרה מצות נאמרו לו למשה, שלש מאות וששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה, ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם. וראה בוהר (וישיל ק"ג): דאית בבר נש רמ"ח שפיין שפיין פקודין דאורייתא דנין למעבד איתיהו וכו', ואית בבר נש שס"ה גידין ולקבלון שס"ה פקודין דלא אינן איתיהו למיעבד.
- וראה בשערי קדושה (ח"א כ"ב): וכמו שלבוש שיהיה האדם יעשה האדם בתבנית איברי הגוף כן עשה הוא יתברך את הגוף שהוא לבוש הנפש ברמ"ח אברים ולהם שס"ה גידים המקשרים את האברים, ולהמשך על ידם היותו מאבר אל אבר כדמיון צנורות, ואחר יצירת הגוף נפח בו נפש חיה כלולה ברמ"ח איברים ורוחנים ושס"ה גידים, ויתלבשו תוך רמ"ח איבריו ושס"ה גידים, של הגוף ואו פועלים איברי הנפש פעולות על ידי הכלים שהם איברי הגוף כגון ביד החוצב בו וכו'. ואמנם מזון הרוחני של הנפש הקדושה נמשך אליה על ידי קיום התורה הכלולה מתרי"ג מצות כדמיון תרי"ג אברי הנפש גם הם נקראים להם, כמו שכתוב (משלי טו ט) 'לבו לחמו בלחמי', וכל אבר מן רמ"ח איבריו נזון ממצוה פרטית המתחבת לאותו אבר, וכאשר יחסר לאדם יחסר מצוה, גם האבר הפרטי המתחבת למצוה יחסר ממנו מזון הנמשך לו מארבע אותיות הויה"ה כמו שכתוב (מסעי"ה ט) 'ואתה מודה את כולם. ובהם תלויים כל המצוות כמו שאמרנו ברוחניו ז"ל (תק"ו הקדמה ד) 'י"ה עם שמי שס"ה', ר"ה עם זכרי רמ"ח.
- כך אמרו בתנחומא (משפטים ט"ז): 'כי מלאכי יצוה לך לשמור בכל דרכיך' (תהלים צ"א י"א), עשה אדם מצוה אחת מוסרים לו מלאך אחד, עשה שתי מצוות מוסרין לו שני מלאכים, עשה כל המצוות מוסרין לו מלאכים הרבה, שנאמר 'כי מלאכי יצוה לך', ומי הן המלאכים אלו משמרים אותו מן המזיון, שנאמר 'פירל מצודך אלה ורובה מימין' וכו'. אמר רבי יהושע בן לוי, מתי 'פירל מצודך אלה', הקדוש ברוך הוא מוסר לכל אחד ואחד מישראל רבוא ואף מלאכים שיהיו משמרים אותו ועושים לו דרך, ואחד מהן מכריז לפניו ואומר תנו כבוד לצלמו של הקדוש ברוך הוא, לפי שכל העולם כולו מלא רוחות ומוזיקים.
- כן כתב בתע"ע עין (פ"ה בחקתי ד"ה א"ה): 'אמר רבי חנינא בן עקשיא רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות וכו', פירוש 'לזכות מלשון 'יזכך', שהיו ישראל אך נקב. 'לפיכך הרבה להם תורה ומצות, ועל ידם חיפה מיד ודוכנו, במאמר הכתוב 'כל אמרת אלוה צרופה, פירוש, שהקב"ה מוכר ומצרף את ישראל על ידי אמרותיו שהם תורה ומצות שע"י זה יגיע לבחינת ראה באמת ולבחינת אהבה באמת ויהיו בבחינת משכן וישכן בתוכם שכנתו יתברך בחינת הקדושה.
- וכדמדרש שדרשו ברוחניו ז"ל (ב"ר ס"ד א) על הפסוק (שלי טו) 'אמרת אלוה צרופה': רב אמר לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות, וכי מה איכפת ליה להקב"ה למי ששוחט מן הצואר, או מי ששוחט מן העורף, הוי לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהם את הבריות.
- כדכתיב (קהל"ט כ"ט) 'אשר עשה אלקים את האדם ישר והמה ביקשו חשבונות רבים'.
- ראה באור החיים (בראשית כ"ד): 'ואמרו 'מלאכי אלקים עולים' וכו' ירמוזו אל בחינת מעשים טובים אשר ישתדל אדם בעולם הזה ויעלה באמצעותה אורות עליונים בשרוש נשמתו, והם נקראים בדבריהם ז"ל (והדר פ"ה בראשית י"ז) 'מין טובין', להם יקרא 'מלאכי אלהים', וכן הוא במשנת חסידים 'העושה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד', ובעלות אלו, ירדו מין דכריון, כי בהתעוררות התחתונים יתעוררו מים העליונים להשפיע אורות נראים כסוד נשמתו, והוא אומר ויורדים בו.
- מצינו על כאלשיך (תהלים ט"ז ט): 'מצות ה' היא ברה', כי נעשית מלאך רוחני, וברוחניותה תעצור כוח להיות מאירת עינים לסור מרע ולעשות טוב, כענין 'מצוה גוררת מצוה'.
- ראה בפתוחי חותם המ"ר וקני ע"ה (פ"ה בראשית ד"ה תולד): 'דהנה מצוה אמרו ברוחניו וכוונתם לברכה (ויקרא לה א) על פסוק (תהלים ק"ט כ"ג) 'שבתו דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך', דוד המלך עליו השלום אמר, 'בכל יום הייתי מחשב למקום פלוני אוני הגוי רגלי משיבות אותי לבית המדרש', וצריך לדעת טעם הדבר מאחר שהוא היה מחשב לזכות למקום פלוני היכי דמי שרגליו היו משיבות אותו בלי כוונה, ונראה לעניות דעתי הטעם, משום דמצינו 'העושה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד' לכל מצוה שמועשה אדם נברא ממנה מלאך אחד, ומצוה בלתיכית בית המדרש (אבות פ"ה מ"ד) 'הולך ואיש עושה שכר הליכה בידו', ומדחשיב ליה שכר הוא מצוה אפילו בחולך ואיש עושה, מכל שכן בחולך ועושה שנברא מלאך טוב ושלם בכל, והמלאך הזה עושה פעולה טובה דכשאתם אביהו יום ורצה לבטל מהליכת בית המדרש אותו המלאך שנברא מהליכת בית המדרש משיבו בלי כוונה לבית המדרש, והוה שאמר דוד המלך, עליו השלום 'והיו רגלי משיבות אותי לבית המדרש' הם המלאכים שנבראו מהליכת בית המדרש שהשיבוני.
- וכן מסופר בגמרא (מסעי"ה ק"ה): שכשנתינה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל מלכי עובדי כוכבים אחותן ערדה בחיבתיהו וכו', נתקצבו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו מי קול ההמון אשר שמענו וכו', אמר להם ימי חייו, לפי שכללות התורה שהם תרי"ג מצות נקרא עין חיים כדכתיב 'עין חיים היא למחוזים בה', והאוחז ענף אחד מן האילין יפה אוחו בכלול, שכל שאר הענפים נמשכים אחר אותו ענף שכולם נוף אחד, אבל אם בא לאחו בכל הענפים יחידיו לא יוכל לאחו כלום, וביאר בזה מה שהעידו האמוראים על עצמם שהיו והיררים במצוות מסוימות (שבת ק"ה), וזה פירוש במשנה (סוף פרק קמא דשחיטין) כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין את ימיו ונוחל את הארץ, ובגמרא בבבלי פירוש, דרובה דמר, העושה מצוה אחת יתירה על זמיתו והוי כאילו אמר כל שזכותותיו מרובים על עושותיו, ונראה לומר, דכיון למה שאמרנו, שצריך אדם להחזיק מצוה אחת כתיקנה בשלימותה חזיר בכל כחו, ואז ודאי מוטב לו שזכותותיו יהיו מרובים על עושותיו, ונראה שזה נשן דעת הרמב"ם ז"ל (סוף פסוק בספ"ה) 'הכי קאמר, ודאי על ידי אותה מצוה יתחוק בשאר מצוות יהיה רובו זכויות, ואודא לטעמיה שהוא סבור על דרך זה בעבירה דומר לעבירה אחת מומר לכל התורה כולה דמסתמא כיון שפשע בה כ"כ גם בשאר המצות יהיה פושע כדכתיב רבינו נסים בריש מסכת חולין, אבל ודאי אין שלימות האדם אלא בתרי"ג מצות שניתנו לו למשה כסני רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה.
- במצוה לרבי חנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקחיל קהלות בריבים וספר תורה מונח לו בחיקו, הביאור וכוונתו בספר תורה, והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור, והביא ספוגין של צמר ושראום במים והניחום על לבו, כדי שלא תצא נשמתו מהרה, אמרה לו בתו, אבא, אראך בכך, אמר לה, אילמלי אני נשרפתי לבדי היה הדבר קשה לי, עכשיו שאני נשרף וספר תורה עמי, מי שמבקש עלבונה של ספר תורה הוא ביקש עלבונת אמרו לו לתלמידיו, רבי, מה אתה רואה, אהרן הלן, גליון נשרפין ואותיות פרוחתו.

יחיד מומחה

עצות שונות ומשונות העלו בני העיר כדי לפתור את הבעיה, אלא שהם לא הצליחו לעמוד במבחן המציאות, ונמצא היה אותו פרוש יושב בבית המדרש, בודד וגלמוד, מקדש על היין, פורס לחם משנה, ואוכל תבשילים קרים מאשר הניחו לו בפניא דמעלי שבתא. עלתה אפשרות להתקין מעין תנור קטן בתוך בית המדרש, אלא שהיא ירדה מהפרק כיון שהלומדים והמתפללים לא הסכימו לכך שריח המאכלים יכה באפם במשך כל השבת.

היה זה באחד מחדשי הקיץ של שנת תקצ"ו, ויושבי לומזא צהלו ורנו בשומעם כי קדוש ישראל עתיד לעבור דרך עירם. גאון הדור רבי עקיבא איגר הביא בבית הנישואין את אחד מצאצאיו בעיר רחוקה מפוזנא עיר מגוריו, כך שהעיר לומזא הייתה על אם דרכו. לפיכך נמנו וגמרו העסקנים שטיפלו והכינו את המסע, שרבי עקיבא איגר, שכבר היה זקן מופלג ובא בימים, ישאר למנוחת לילה בעיר לומזא, וכאור הבוקר ייצא בכי טוב להמשיך בדרכו.

עם בואו של רבי עקיבא איגר אל העיר לומזא, הודיע האורח הדגול כי יש ברצונו לבקר את המרא דאתרא, הגאון רבי בנימין דיסקין, לביקור נימוסין ולשיחה בדברי תורה. וכשהמלכים, מלכי רבנו, נועדו יחד במשא ומתן של הלכה העלה המרא דאתרא את הבעיה הקשה עמה מתמודדת לומזא בשבועות האחרונים: עניינו של הפרוש שנדר נדר גדול שלא ייצא מבית המדרש וידי בני העיירה קצרה מלהושיע לו ומלספק לו את צרכיו בשבתות ובימים טובים.

התעניין רבי עקיבא איגר ושאל את השאלה המתבקשת: מפני מה אין מתירים לפרוש זה את הנדר? הלא אין כאן מניעה גופנית לאותו פרוש לצאת מבית המדרש, אלא שהנדר הוא העומד כנגדו, ואם כן, היה ראוי שיבוא חכם ויתיר לו את נדרו כדין יחיד מומחה המתיר את הנדרים. תהא איפוא הגאון ושאל, מדוע אין עושים כך?

נאנח המרא דאתרא ואמר לרבי עקיבא איגר: אין נודר זה כשאר הנודרים, שתלמיד חכם חריף ושנון הוא, ומתברר כי על כל 'פתח' שאנו מציעים לו, הוא משיב כנגדנו שחשב על כך, וגם על דעת כן נדר את נדרו, והלוא האופן שבו החכם מתיר את הנדרים הוא על ידי ה'פתח' שבו מתברר שאילו הנדר היה מודע למלוא המשמעות של הנדר, על מכלול ענייניו, הרי שלא היה נודר כלל, ואיגלאי מילתא למפרע שהוא נדר טעות ואינו נדר. פתח זה שמביא החכם יכול להועיל בהתרת הנדרים רק אם אכן הנודר אומר שאילו היה יודע מפרט מסוים, הוא לא היה נודר, אך אם הוא מודה שגם אם היה יודע את פרט זה עדיין היה נודר, שוב אין אפשרות ליחיד מומחה להתיר את הנדר.

המשיך המרא דאתרא והסביר לרבי עקיבא איגר את עניינו של פרוש זה: האמת היא שכבר כמה וכמה פעמים באתי אל בית המדרש כדי לדון עמו ולמצוא פתחים שונים להתיר את נדרו, אלא שתמיד יצאתי ריקם וכלעומת שבאתי. כל פתח ופתח שהעליתי, נענה לי הפרוש והשיב באחת התשובות מבין השתיים: או שחשב על כך ונדר על דעת כן, או שאכן לא חשב על כך אבל ברור לו שעדיין היה נודר גם על דעת כן. ולשאלתי את הפרוש, מה ראה על ככה לקבל על עצמו נדר גדול זה בעוז ובתעצומות שכאלה, נענה הפרוש

סיפר הגאון החסיד רבי מאיר דן פלוצקי זצ"ל, מגדולי רבני ארץ פולין ובעל 'כלי חמדה', את אשר שמע בעצמו מפה קדשו של השרף מברייסק, הגאון רבי משה יהושע יהודה לייב דיסקין זצ"ל, ששמע מאביו הגאון רבי בנימין דיסקין זצ"ל, רבה של העיר לומזא, אשר בדידה הוה עובדא ועיניו ראו מעשה נפלא זה על חכמתו הנפלאה של גאון ישראל בבואו ליתן עצה ותושיה.

זאת לפנים בישראל שתלמידי חכמים מופלגים ומיוחדים היו מקבלים על עצמם עול תורה ומסירים מעצמם עול דרך ארץ. תלמידי חכמים אלו היו יושבים בבית המדרש יומם ולילה על התורה ועל העבודה, עוסקים בתלמודם בהתמדה רבה וביגיעה עצומה, ואין להם בעולמם אלא ארבע אמות של הלכה. דואגים היו לחייהם הרוחניים, ואילו לחייהם הגשמיים דאגו נשים צדקניות מתוך הקהילה שראו לעצמם זכות וחובה להביא להם מזון ומחיה כדי להשביע את רעבונם. מדי יום ביומו היו הנשים מביאות אל שער בית המדרש ככל אשר השיגה ידם: ככר לחם, קערת מרק ותבשיל מעשה קדירה. לא היו אלו

מעדנים העולים על שולחן מלכים, כי אם מאכלים פשוטים ומשביעים שהיו נותנים און באוכליהם. היו מאותם לומדים שהיו אוכלים את סעודתם בשעות הבוקר וארוחה זו הייתה נותנת להם כוח לכל היום והיו כאלה שהיו קובעים סעודה זו דווקא בסיום היום, ככלות כוחם מלימוד היום. את שנתם הקצרה היו נמים על הספסלים הרחבים שבעזרת הנשים, אוגרים כוח בכדי שיוכלו להמשיך בלימודם. לומדים אלו היו מכונים 'פרושים', לפי שפרושים היו מחיי העולם הזה. מנהגם של הפרושים היה להימצא בכל עת בבית המדרש, ומהם שהיו נמצאים שם כל ימות החול, ולקראת שבת ויום טוב שבים אל ביתם ואל משפחתם.

ויהי היום ואל בית המדרש הגדול בעיר לומזא הגיע תלמיד חכם מופלג ביותר, שנדר נדר לשבת בבית המדרש לזמן מרובה מבלי לצאת הימנה כלל ועיקר, לא בימות החול ולא בשבתות וימים טובים. נדר גדול נדר התלמיד חכם לאלוקי ישראל על שבתו בבית השם, כשהוא נועל אחריו, הלכתית, את דלתות בית המדרש מבלי יכולת לצאת ממנה.

בימים הראשונים הכל התנהל על מי מנוחות. הנשים הצדקניות שקיבלו את הידיעה על הפרוש החדש שקבע את מקומו בית המדרש הביאו גם לו מיני מאכלים כיד השם הטובה עליהם, אלא שעם הגיע יום ערב שבת, החל העניין להסתבך. הנשים שלא היו רגילות לכך שאף בשבתות ובימים טובים מוטל עליהם עול אספקת המאכלים הסכימו לספק לו את מאכלי השבת עבור כל שלשת הסעודות, אלא שקפץ עליהם רוגזו של העירוב שלא היה קיים בעיר לומזא.

אילו היה עירוב מתוקן בלומזא, היו יכולות הנשים או שליחיהם להביא לאותו פרוש את מאכלי השבת כשהם חמים ומהבילים סמוך לזמן בו אוכל את סעודתו. אף זה דבר שאינו קל יחסית, שכן בשבתות וימים טובים אין דעת הנשים פנויה עליהם להטלטל עד בית המדרש כשהן נושאות מאכלים, אלא שעוד היו מסוגלות לעמוד בזה. אלא שמאחר ועירוב לא היה בנמצא בלומזא, ואפשרות חימום האוכל עובר לאכילתו אינה קיימת כמו בימות החול, התברר כי בלתי אפשרי להעמיד לו את מאכלי השבת כראוי לו, ועונג שבת מה יהא עליו.

ראה רבי עקיבא איגר את צערו של הפרוש ופנה אלי בדברי פיוס: אמור נא לי, אילו היה יודע מעלתו שמחמת נדר זה שנדר אצטרך להטריח את עצמי ולבוא במיוחד לבית המדרש למרות טרדותי וגודל עייפותי מהדרך שבאתי, האם היית נודר? נרעש הפרוש וקפץ ממקומו: פשיטא ופשיטא שלא, לא יעלה על הדעת וחס מלהזכיר שהייתי מבקש מדעת להטריח את כבוד תורתו הרמה. ברי לי שאלמלי ידעתי זאת, בוודאי לא הייתי נודר את נדרי.

ראה רבי עקיבא איגר את צערו של הפרוש ופנה אלי בדברי פיוס: אמור נא לי, אילו היה יודע מעלתו שמחמת נדר זה שנדר אצטרך להטריח את עצמי ולבוא במיוחד לבית המדרש למרות טרדותי וגודל עייפותי מהדרך שבאתי, האם היית נודר? נרעש הפרוש וקפץ ממקומו: פשיטא ופשיטא שלא, לא יעלה על הדעת וחס מלהזכיר שהייתי מבקש מדעתי להטריח את כבוד תורתו הרמה. ברי לי שאלמלי ידעתי זאת, בוודאי לא הייתי נודר את נדרי.

לא הבחין הפרוש בדברים היוצאים מפיו כמסיח לפי תומו, אלא שרבי עקיבא איגר ציפה דווקא לדיבורים אלה ואמר לו בשמחה גדולה: הנה לך פתח לנדרך, ובזאת הנני מודיעך שנדרך מותר, ומעתה רשאי אתה לצאת מבית המדרש ככל שתחפוץ וככל שיעלה על דעתך. מותר לך, מותר לך, מותר לך, והיו כל העם מחריים ומחזיקים אחרי רבי עקיבא איגר ועונים לעומתו בקול רעש גדול: מותר לך, מותר לך, מותר לך.

על הפסוקים (במדבר ל ב-ג): 'וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רְאֵשֵׁי הַמִּטּוֹת לְבְנֵי

יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'. אִישׁ פִּי יֵדֵר נֶדֶר לַה' אוֹ הַשְּׁבַע שְׁבַע לְאִסֵּר אֶסֶר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל הַיָּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה, דן הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א: מפני מה לא כתבה התורה בפירוש דיני התרת נדרים על ידי חכם, כמו שמפורש דיני הפרת האב והבעל, כי הלא התרת החכם עדיף מהפרת האב והבעל, יען שהחכם עוקר הנדר מעיקרו, כי הוא מתירו על ידי פתח חרטה, והוא כמו שלא התחיל הנדר מלכתחילה, ואילו הבעל מיגז גיז הנדר על ידי הפרתו (נדרים עח.). ואם כן תמוה לכאורה, למה לא נכתב בתורה בפירוש התרת החכם?

אלא הסביר החוזה מלובלין, שהיא הנותנת, ואדרבה, רק מחמת שהתרת החכם עדיפה, הרי שמפני כן לא פירש לך הכתוב זאת בפירוש, כדי שלא יהיה אדם פרוץ בנדרים, שהרי רוב המוני העם כשהם כועסים על איזה דבר הם נודרים מחמת הכעס ואחר כך כשוך חמתם מתחרטים על מה שנדרו ומבקשים למצוא פתח וחרטה על הנדר, והולכים אצל החכם שיתיר להם וחושבים אשר בוודאי אין עליהם שום חטא ועון במה שנדרו, ומחמת זה נמצא שהם מרגילים עצמם בנדרים ונתפסים בעוון חמור.

לכן לא רצה הכתוב לכתוב זאת בפירוש, ואדרבה הכתוב מזהיר להיפך 'איש כי ידור נדר לה', שיתן האדם על מחשבתו אשר הנדר הזה מגיע לה, ועל כן יתן אל דעתו קודם הנדר לפני מי הוא נודר 'או השבע שבועה לאסור איסר על נפשו', לא ידמה שדבר קל הוא, כי אם על נפשו יחול העון החמור הזה, כמו שדרשו (שבת לב): שבעוון נדרים מתה אשה של אדם, ובעוון נדרים בניים מתים כשהם קטנים, וכל זה יש לאדם ליתן על דעתו ומחשבתו ('אבני זכרון').

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

וסיפר לו כי היה זה ברגע בו החליט שעליו לקבל החלטה אמיצה בהתמדת התורה ובידיעתה. הוא ידע כי אם רצונו לשקוד על דלתי התורה ולרכוש קנייני נצח בידיעתה, אין הוא יכול יותר להמשיך בהרגליו מימיים ימימה, כי עולם כמנהגו ימשיך לנהוג והוא יישאר ללא בקיאות אמיתית ונצחית. החלטתי איפוא, אמר הפרוש, כי יהיה המחיר אשר יהיה, ואפילו אם יהיה עלי לרעוב כל ימות השבוע ולא רק בשבת, החלטתי איתנה להיכנס אל תוך בית המדרש ולא לצאת ממנו למשך זמן רב עד שדברי תורה יהיו מחודדים בפי ומסכתות הש"ס יהיו בידי כמונחים בקופסה.

כיון ששמע רבי עקיבא איגר שבתלמיד חכם הדברים אמורים וכי סיפור של מסירות נפש לתורה יש כאן, עד שבשל כך כל אותם הפתחים לנדר שבאים לפניו אינם יכולים להתיר את נדרו, אמר לרבי בנימין דיסקין: הבה ונלך יחד אל בית המדרש כדי להשתתף בצערו של אותו תלמיד חכם המצוי שם.

עמדו שני גאוני ישראל אשר העניקו חמה בקומתם ואור תורתם הזריח מסוף העולם ועד סופו, ויצאו לעבר בית המדרש, ומי רואה

אותם יוצאים ואינו יוצא עמהם. בני העיר לומזא הופתעו לראות את שני עמודי התורה מהלכים יחד בענווה ובשפלות, והיו מתלווים אליהם בדרכם. כך הלך וגדל עוד ועוד מספר המלווים שליוו את שני גאוני העולם שהלכו יחד אל בית המדרש עד שתהלוכה של כבוד התורה הייתה שם.

כיון שנכנסו אל בית המדרש והמון העם משתרך אחריהם נרעש הפרוש עד למאוד בראותו את המחזה אשר לא פילל ולא מילל לראות. אף אל אזניו הגיעה השמועה כי רבי עקיבא איגר בא לעיר, וגם הוא חשק לחזות בזיו פניו ולראות את צורת קדשו, אלא שאסור היה בכבלי נדרו ולא היה יכול לצאת מבית המדרש, והנה גאון הדור בא לקראתו.

התקרב רבי עקיבא איגר אל אותו פרוש ואמר לו: מסרו לנו על כבוד מעלתו שהוא תלמיד חכם מופלג ויגע בתורה, ושמענו

שגדר גדרת בעדך שלא לצאת מבית המדרש, ולפיכך באנו אנו לבקרך ולדרוש בשלומך הטוב ובשלום תורתך.

הבין הפרוש את משמעות הדבר: גאון ישראל, הזקן המופלג, בהיותו חלוש בחולשא דאורחא ממסעו מעירו פוזנא, למרות השעה המאוחרת, לא פנה לנוח באכסנייתו ולהחליף כוח כראוי, אלא בא לבקר בבית המדרש, כאשר יחד עימו גם בא רב העיר, רבי בנימין, והמוני המלווים.

היה כל גופו של הפרוש, שירא שמים היה, מרטט ונסער מרוב צער ויגון על שבעטיו הוצרך גאון ישראל להטריח את עצמו, ושמחמת כך גם המרא דאתרא הטריח את עצמו, והחל נאנח בקול גדול: אוי לי שבאתי לידי כך והבאתי את רבן ומאורן של ישראל לטירחא שכזאת שיש בה ביטול תורה ואין בה כל תועלת.

עם בואו של רבי עקיבא איגר אל העיר לומזא, הודיע האורח הדגול כי יש ברצונו לבקר את המרא דאתרא, הגאון רבי בנימין דיסקין, לביקור נימוסין ולשיחה בדברי תורה. וכשהמלכים, מלכי רבנו, נועדו יחד במשא ומתן של הלכה העלה המרא דאתרא את הבעיה הקשה עמה מתמודדת לומזא בשבועות האחרונים: עניינו של הפרוש שנדר נדר גדול שלא ייצא מבית המדרש וידי בני העיירה קצרה מלהושיע לו ומלספק לו את צרכיו בשבתות ובימים טובים

הלכות רפואה בשבת

שיעורים לארגוני ההצלה - חברי מד"א - צוות הצלה בית שמש

שנמסרו ע"י הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א

בבית המדרש 'באר ישראל'

ב"ה גרין ד'

למעט באיסורים, ריבוי בשיעורים

פיקוח נפש] לעשות עוד איסורים שאינם נצרכים להצלת החולה, לדוגמא: אם צריך לבשל לחולה ביצה אחת, אסור לבשל לו שתי ביצים, אפילו שאינו מוסיף איזה פעולה במלאכת האיסור [ההבערה] עבור הביצה הנוספת, ונחלקו הראשונים האם איסורו מן התורה או מדרבנן, והכרעת המשנה ברורה [סי' שיח ס"ק יג] שהעיקר כדעה הסוברת שאיסורו מן התורה.

ה. אמנם חבר הצלה שהגיע לבית חולה שיש בו סכנה, והשעון שבת היה במצב כבוי, וצריך להדליק את האור בחדר החולה, אין צריך להתעכב כדי לכבות את המתגים שאינם נצרכים לחילול, אלא מזיז את השעון בשינוי כדי שידלק האור לצורך החילול, ומה שנדלק בחדרים אחרים, אינו ענינו כעת, דבאופן זה לדעת כולם, הריבוי באיסורים, נחשב לאיסור דרבנן, לפי שאינו מתכוין לזה כמו בבישול הביצה, והוא בגדר פסיק רישא דלא ניחא ליה שאיסורו מדרבנן, ובמקום הצלת נפשות אין להחמיר בזה. [יש אומרים דאם אין הזמן בהול, ואינו על חשבון הצלת החולה, יוריד בשינוי את המתגים של החדרים האחרים, אמנם הוראת בעל שבת הלוי היה, דמאחר שלחיצות המתגים כרוך באיסור מוקצה, אין לכוון להתעסק בזה, אלא יפעיל בשינוי את האור לצורך החולה, ולא יתעכב בפעולות אחרות].

א. כתב הרמ"א [יו"ד סי' קנה ס"ג]: ואין מתירין שום דבר איסור לחולה אם יוכל לעשות הרפואה בהיתר כמו באיסור, אף על פי שצריך לשהות קצת קודם שימצא ההיתר, מאחר שאין סכנה בדבר.

ב. נחלקו הראשונים אם שבת הודחה מפני פיקוח נפש, או שהותרה, ולהלכה נפסק שאין השבת הותרה במקום פיקוח נפש אלא רק הודחה, וכמו שפסק השו"ע [שם סעיף ט"ז], שאם אמדוהו הרופאים שהחולה צריך לאכול ב' גרוגרות, ומצאנו שתי ענפים שעל כל אחת מהן נמצא גרוגרת, וענף אחד שנמצא עליו ג' גרוגרות, יקצור הענף עם הג' גרוגרות, כדי למעט במלאכת הקצירה, ואפילו אם על ענף אחד יש ב' גרוגרות ועל ענף אחר ג' גרוגרות יקצור רק את הענף עם ב' הגרוגרות, מפני שצריך למעט באיסורים וליטול רק מה שמוכרחים. [ע"פ משנה ברורה שם ס"ק לט, ארחות שבת פ"כ ער"ג].

ג. נמצאנו למדים, דגם באופן של פיקוח נפש, צריך למעט באיסורים כל מה שאפשר, כמובן בתנאי שלא יתעכב ויגרע על ידי זה הצלת החולה, כדלהלן.

ד. כשמחלים את השבת עבור חולה שיש בו סכנה, יש לשקול היטב שלא להרבות בשיעורים, דהיינו שלא יוסיף [בפעולת האיסור שהתירו לו משום

דיווח בקשר, ומי יוצא

א. מה מותר לדווח כמכשיר הקשר

א. דבר טוב וחשוב שעשו סדר בארגון בענין היציאה למקרים בשבת, דהיינו שלא כל אחד יצא לכל מקרה, אלא שחילקו את הכוננים לפי איזורים, [לפי תורנות מסודרת], ובכל אזור יוצאים רק הכוננים שמונו לשבת זו.

ב. על מקרה לבן דחוף מספיק כונן אחד, ועל מקרה נט"ן שניים.

ג. כשיוצאים עם סדר ברור, מונעים הרבה חילולי שבת מיותרים. המטרה שלא כולם יוצאים לכל מקרה, ושלא כולם יוצאים לכל האיזורים, א' כדי להקל על המתנדבים שגם להם מגיע מנוחה בשבת, ב', שעל ידי זה לא נעשה זילותא דשבת אצל חברי הצוות.

ד. מתנדב שמע על אירוע בשבת, טרם יציאתו, ראוי שיהיה עירני, כדי לשמוע בקשר, האם יצאו כוננים אחרים, ואם ישקול שלצורך ההצלה די באלו שיצאו, או משום שיגיעו לפניו, או שבמקרה הספציפי הם מתמחים יותר ממנו, לא יצא.

ה. כונן שיצא לאירוע, ובאמצע הדרך שומע בקשר שהגיעו כבר לפניו, ואין צורך בנוספים, אין צורך להמשיך בנסיעה לאירוע, אלא יחזור לביתו, ויקבל שכר טוב מאת ד' על כוונתו הטובה.

א. מותר לדווח בצורה ברורה את שם המתנדב ואת פרטי המקרה אליו יצא עם כתובתו המדויקת, לפי שבהרבה מהמקרים, אין המתנדבים מודעים על כך מכל מיני סיבות, ועל ידי הדיווח, שומעים יותר מתנדבים מהמקרה, והרבה פעמים יש מתנדבים שנמצאים יותר קרובים לאירוע מהמדווח, וממילא יש במעשה הדיווח עצמו חלק מהצלת נפשות, ועוד, דאם כל יוצא מדווח, כשלא שומעים על יציאה של כונן המתגורר קרוב לאירוע, יש יותר שיקול דעת של כוננים אחרים אם זקוקים ליציאתם, וכן חוסכים חילול שבת מיותר כאשר שומעים שכונן שנמצא קרוב יותר יצא ולדעת הרבה פוסקים בהצלה אומרים חטא בחטא קל [דיבור במכשיר], כדי להציל את חברך בחטא חמור [נסיעה ברכב] וכדלהלן.

ב. אמנם אין לדווח על הגעה למקום, ואת מצבו של החולה, אלא אם כן זה לצורך הטיפול, או שהפארמדיק רוצה לדעת איך להתארגן כדי למהר בהצלת החולה.

ב. שלא לצאת לכל קריאה, מתי יוצאים

חזרת כונן לביתו אחר ההצלה

השני, כדי שיוכל לחזור לביתו אחר פעולת ההצלה, דאצלו מתחיל המשמרת ויש לו היתר דחולה לפניו. וכן מתנדב שסיים את פעולת ההצלה בסמוך למוצאי שבת, אזי ימתין כבר לצאת השבת. [ע"פ ספר הצלת נפשות להגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א עם הוראות בעל שבת הלוי, מאידך הגר"מ סירוטה סובר, שכל שעדיין יש חשש לאירוע, ויצטרכו לעזרת הכונן להציל, מותר לחזור ברכבו, ואי אפשר לקבוע בזה זמן מסוים לפני צאת השבת].

ה. כשחוזר מאירוע, מותר לסובב ולכוין את רכבו, שיעמוד במצב המוכן לצאת מהר יותר לאירוע הבא [שלא יבוא], דעיקר ההיתר משום חולה לפניו. [הגר"מ סירוטה].

ו. אמנם נכון להדגיש: כי במקום שאפשר להחזיר את הרכב על ידי נכרי, מן הראוי לעשות כן. וכן יש עדיפות להשתמש ברכב חשמלי, [שעבר בדיקה במכון הטכנולוגי שמתמחה בתחום], וקבעו שהרכב עובד רק על בטריה, שאיסורי ההפעלה וכיבוי מדרבנן.

ז. כשחוזר מאירוע, ומגיע לרמזור אדום או למעבר חציה, ישמור על כללי הבטיחות, כדי שלא יסתכן ולא יסכן אחרים.

א. מכיון שיש בכל עיר ועיר ריבוי מקרים רח"ל, ונחשב הדבר כנמצא "חולה לפנינו", היתרו למתנדב לחזור לביתו, כדי שיוכל להמשיך להציל נפשות.

ב. בנוסף לכך מצאנו עוד סברות להקל בזה, א', מהגדרה שמצאנו בחז"ל, "התירו סופן משום תחילתן", היינו שאם לא נתיר לו לחזור לא ירצה לצאת, נמצאת אומר, שהיתר החזרה הוא כהמשך להיתר היציאה, דכמו שהתירו את היציאה כך התירו את החזרה. ב', שמצאנו בחז"ל עוד הגדרה, "אם לא כן אתה מכשילן לעתיד לבוא", דהיינו שאם לא נתיר למצילים לחזור, הם ימנעו עצמם בעתיד מלצאת לפעולת הצלה, והחזון איש השתמש בהיתר זה.

ג. אמנם ב' סיבות אלו עדיין אינם מספיקות להתיר את החזרה, כי אין בכוחם להתיר לעבור על איסור מן התורה, אלא שאם בנוסף לסיבות אלו, יש גם את הסברא של "חולה לפנינו", דהיינו, לפי שבערים גדולות יש הרבה מקרים של הצלת חיים, הרי זה נחשב כנמצא חולה לפנינו, ואנו זקוקים שרכב הכונן יעמוד סמוך לביתו, כדי שיהיה מוכן ומוזמן להצלת חיים, ומסיבה שלישית זו התירו למתנדב לחזור ברכבו לביתו, אפילו אם כרוך באיסור תורה.

ד. ולכן, אם למשל יחלקו את יציאת הכוננים, לפי שעות, אזי קריאה שיגיע למתנדב לקראת סיום המשמרת מכיון שלא יוכל לחזור, עדיף שיצא המתנדב

לדמות עזרה ליוערה • לקנינו מידות טובות • לעורך רחמי עליון

ספר הקדוש תומר דבורה

המבואר להרמ"ק זי"ע

מהדורה חדשה מבוארת ומפוארת
מאירת עינים מוגהת ומתוקנת
עם הערות וצינונים

ביאור משולב בו מתבארים
דברי רבינו בטוב טעם ודעת
בשפה ברורה ונעימה
בביאור הגון וצח

משולב עם קיצור תומר דבורה
לסיכום הנלמד בספר

כל מי שרגיל בספר הזה
ואומר אותו בכל שבוע או בכל חודש
מבטח לו שהוא בן עולם הבא
מתוך הסכמת השליה הק

הביאו ברכה אל בתיכם!

ארה"ב: 437-0054 (718)
אירופה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: **1800-22-55-66**

אור שלהבת החסידות לישרי לב

מלוך יקדין ויהיושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מִי־הֵתָא חֻזְרָתָא

חֻזְרָתָא דְאִזְרֵייתָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְרָשָׁה

קרבת ה' מיוחדת בימים אלו

בין המצרים הפרטי

יש לנו עוד לדעת כי לכל אחד ישנם הרבה סוגי מצבים שנמצא בהם, שעונים הם להגדרת 'בין המצרים', יש ומרגיש האדם לחוץ מכל הצדדים עד שאין דרך לפנות ימין ושמאל, בין המצרים כפשוטו. אם זה בלימוד התורה או תפילה, כן מרגיש זאת במידה קשה או תאוה שמיחל הוא לשברה, ועוד ועוד לכל איש ומיצירו.

אך זאת ישים אל לבו, כי עתה בימים קדושים אלו הרי הקב"ה קרוב אלינו לשמוע שוועתנו, ובפרט הרוצה להמליך עליו ועל איבריו את הבורא, הקב"ה קרוב אליו לעזור ולסייעו יותר מכל השנה. ועל כן החכם ישנס מתניו לנצל ימים אלו כראוי ולבוא להתקרבות עצומה לבורא העולם.

ימים אלו ניתן הכח לכל השנה

עוד זאת דרשו בגדולת הימים, שלא די גדלותם בעצמם אלא נותנים הם כח לכל השנה כולה, וכאשר דיבר בקדשו הרה"ק בעל האוהב ישראל מאפסא ע"ה (ד"ה למה), כי לא דבר ריק הוא שקוראים פרשת פינחס בימים אלו, אך בכוונה מכוונת עשו זאת חכמינו ז"ל ברוח קדשם. ויש לומר שאלו הכ"א ימים שבין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב הם המקור והשורש לכל מועדי השנה שגם הם בכללם כ"א יום. שבת, ראש חודש, שבעת ימי הפסח, חג השבועות, שני ימי ראש השנה, יום הכיפורים, שמונת ימי חג הסוכות, הרי הם כ"א. ועשרים ואחד ימי בין המצרים כנגדם, ומהם השורש והכח לימי המועדים.

ובזה יתכן לבאר את המקובל מהחזוה מלובלין ע"ה (הובאו הדברים בשער יששכר מאמר ימי המצרים אות יא), שג' שבתות בין המצרים כנגד ג' הרגלים. שכח ימים אלו משפיע כח וקדושה לשלוש הרגלים.

ביאר זאת המגיד ממעזריטש ע"ה, משל למה הדבר דומה לאדם הרוצה לפגוש את השר הנעלה, דרכו נחלקת ושונה בהתאם למקום הימצאו של השר. אם נמצא השר בביתו, או אז אימתו מוטלת על כולם, ולא כל איש ואיש יכול לבוא פנימה מחמת השומרים הסובבים אותו, ואף אם יעלה בידו, צריך הוא להביא מנחה גדולה כמעלתו של השר.

אך לא כן כאשר השר אינו בארמונו ועובר הוא בשווקים וברחובות חוץ לפלטרין שלו, אז הוא קרוב לכל קוראיו ויאזין שועת כל הקוראים בשמו. וכך הוא הנמשל, כי בזמן הזה נאמר על השכינה הקדושה (משלי כז ח) 'כי כצפור נודדת מקנה' וגו', לכן הרשות נתונה לכל אדם להתקרב אל מלכו של עולם והוא עונה אליהם, וגם תשורה מועטת נחשבת בעיניו ומקבלה בסבר פנים יפות.

כָּל רִדְפֵיהָ הַשִּׁיגוּהָ בֵּין הַמְצָרִים (איכה א, ג). דרשו חז"ל (איכ"ר א כט) אלו הם כ"א הימים שבין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב, שמחמת הדחק והצער שהיה בהם נקראים 'בין המצרים'.

בתורת החסידות רמזו על האור המסתתר בכל מקום, וכאשר ההסתר גדול יותר, אות הוא כי הקדושה הנמצאת שם רבה יותר. וכן הוא הדבר בימים אלו כדרשתו של המגיד מקוז'ניץ ע"ה בשמו של המגיד ממעזריטש ע"ה שדרש (עבודת ישראל מסעי ד"ה אלה, אבות פ"ב מי"ד), כי ימים אלו מסוגלים מאוד להתקרבות לה', וביאר זאת בכתוב 'כל רודפיה', היינו כל הרודף י-ה, שרודף להמליך את הקב"ה במעשיו דיבוריו ומחשבותיו, כדרך שנאמר (הושע ו ג) 'ונדעה נרדפה לדעת את ה' -השיגוה בין המצרים', יכולים הם להשיג זאת בימים אלו.

מִילְתָא דְפְלִיאָה

מ"ב המסעות בכל יהודי במשך חייו

אַלְהַ מְסַעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגו' עַל פִּי ה' (לג א-ב).

ידועים דברי אור שבעת הימים מרנא בעל שם טוב ע"ה כי מ"ב המסעות העליונה. ובכל אלו עליו לדעת כי רק 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו' וכל העובר עליו הוא בהשגחה פרטית מאיתו יתברך שמו הטוב ומטיב לכל.

ולכן נכתב בתורה סדר המסעות בפרוטרוט וכלשון בעל דגל מחנה אפרים (ד"ה ויכתוב) משם זקינו הבעש"ט ע"ה: ובוודאי נכתבו המסעות בתורה להורות הדרך הישר לאיש הישראלי לידע הדרך אשר ילך בו כל ימי חייו ליסע ממסע למסע, וידוע שכל המסעות הם בחינת קדושים וטהורים וכו' ואם היו נוסעים ובאים למסעות הנ"ל ולא ישנו אותם במעשיהם, בוודאי היה מאיר להם כל מסע ומסע באור הגנוז בתוכו, ודי בזה למבין. עכ"ל"ק.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

לאחר שנחרב בית המקדש חסרים שתי כנפיים למלאכים שבפמליא של מעלה

'לעולם ועד'. את דבריו חידש האוהב ישראל בהקשר למה שמצא כתוב במדרש פליאה בזה הלשון: 'הלא אחיך רועים בשכם, הדא הוא דכתיב לדור ודור נגיד גדלך ולנצח נצחים קדושתך נקדיש ושבחך אלקינו מפינו לא ימוש לעולם ועד'. וביאורו עפ"י דברי חז"ל (עי' ב"ב עה:): 'עתידין צדיקים שיקראו קדוש' ומקשה הגמ' אם לכל הצדיקים יקראו קדוש איך יהיה שמו של הקב"ה לעתיד לבא, ומתרצת שהקב"ה יקרא 'קדוש לעולם ועד' [בגמרא שלפנינו לא הובא הקושיא והתירוץ שהביא האוהב ישראל וכנראה גירסא אחרת היתה לו, ובדברי יואל (קדושים) כתב בזה"ל: 'הגם שלא נמצא קושיא ותירוץ זה בגמ' מסתמא עיניו ראו כן באיזה מדרש או גירסא כזו היתה לו].

מעתי' יתפרש המדרש פליאה על נכון, והוא מרומז בפסוק הנ"ל אותו אמר יעקב ליוסף בלכתו לאחיו אשר משם החלה הגלות 'הלא אחיך רועים בשכם', והוא רמז על כל בני אחי יוסף שיהיו בגלות לאחר שיחרב בית המקדש אז יחסרו שתי כנפיים מהשש שהם אותם שכנגד התיבות 'לעולם ועד' וממילא התיבות הנשארות הם 'ברוך שם כבוד מלכותו' שהם ר"ת 'בשכ"ם', ואמר המדרש שזהו הנאמר 'לדור ודור נגיד גדלך' - היינו בעולם הזה, אך 'לנצח נצחים קדושתך נקדיש' - לעתיד לבא נקרא 'קדוש' כפי שכעת הוא שמך יתברך, והוקשה למדרש קושיית הגמ' א"כ איך יקרא הקב"ה לעתיד לבא ותירץ שזהו הסיום 'ושבחך אלקינו מפינו לא ימוש לעולם ועד' - היינו שלעתיד יקרא הקב"ה בשם 'קדוש לעולם ועד' כיון שאז ישובו שתי הכנפיים החסרות שהם כנגד שתי התיבות 'לעולם ועד' למקומן.

האריז"ל בפיוט 'בני היכלא' לסעודה שלישית 'צבו לחדא בהאי ועדא בגו עירין וכל גדפין', שמבקשין בזה על בנין ביהמ"ק שיבנה במהרה אז ישובו 'כל גדפין' - כל כנפי החיות שנתמעטו בחורבן הבית].

עפ"י זה נראה לבאר את הפסוק 'כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה' לעבדו **שכם** אחד' (צפניה ג ט), 'שכ"ם הוא ר"ת 'שם כבוד מלכותו' כיון שלעתיד לבא כבוד מלכות השיי"ת הנעלמת בחשיכת הגלות יתגלה לעיני כל העמים כאשר ישובו הכנפיים החסרים שהם כנגד התיבות 'כבוד מלכותו'. [הפסוק בצפניה (ג ח) הוא 'לְכֹן חֲפוּ לִי נְאֻם ה' לְיוֹם קוֹמִי לְעַד כִּי מִשְׁפָּטִי לְאַסֹּף גוֹיִם לְקַבְּצִי מִמְּלָכוֹת לְשַׁפֵּךְ עֲלֵיהֶם זַעֲמֵי כָל חַרוֹן אַפִּי כִּי בְּאֵשׁ קִנְאַתִּי תִאָּכַל כָּל הָאָרֶץ' המדבר על הצפיה לגאולה, ובבאר **משה** (אוזרוב - ויחי) כתב דבר פלא שפסוק זה הוא היחיד מכל פסוקי התנ"ך בו כתובים כל כ"ב אותיות התורה יחד עם אותיות מנצפ"ך ובא לרמז שהצפיה לישועה לשם התגלות מלכותו יתברך היא עיקרה ותכליתה של התורה כולה].

ובדרך דרוש 'גלה כבוד מלכותך' הוא בגימ' 'שופר', רמז על היום ההוא לעתיד לבוא בו יתקע בשופר גדול אז יופיע ויתגלה כבוד מלכותו עלינו וראו כל בשר בכבודו יתברך.

קביעה זו של הגדרת הכנפיים החסרים לא מוסכם הוא על כולם, **האוהב ישראל** (וישב) חולק על רבו רבי אלימלך מליז'ענסק וסבירא ליה שהכנפיים שחסרו בחורבן הבית הם דוקא אלו שכנגד התיבות 'לעולם ועד'. בדרך זו ביאר האוהב ישראל את הנאמר בתפילה בברכת קדושה ע"י השליח ציבור 'לדור ודור נגיד גדלך וכו' ושבחך אלקינו מפינו לא ימוש **לעולם ועד**', שמבקשים אנו שיתגדל שמו יתברך בשלימות אף בתיבות

אבינו מלכנו. גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה. והופע והנשא עלינו לעיני כל חי. וקרוב פזורינו מבין הגוים. ונפוצותינו פנס מירפתי ארץ. והביאנו לציון עירך ברנה. ולירושלים בית מקדשך בשמחת עולם. (תפילת מוסף).

בתפילת מוסף ביו"ט אנו מבקשים 'אבינו מלכנו גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה והופע והנשא עלינו לעיני כל חי, ויש להבין מדוע תיקנו לומר בדוקא הלשון 'גלה כבוד מלכותך' ולא כל נוסח אחר.

בגמ' חגיגה (יג, ב) מדובר על מספר הכנפיים של המלאכים הקרויים 'שרפים' העומדים מעל כסא הכבוד, והקשתה הגמרא: 'כתוב אחד (ישעיהו ו, ב) אומר יש כנפים שש כנפים לאחד, וכתוב אחד (יחזקאל א, ו) אומר וארבעה פנים לאחת וארבע כנפים לאחת להם, לא קשיא כאן בזמן שביהמ"ק קיים כאן בזמן שאין ביהמ"ק קיים כביכול שנתמעטו כנפי החיות, הי מיניהו אימעית אמר ר"ח אמר רב אותן שאומרות שירה בהן וכו' ורבנן אמרי אותן שמכסות בהן רגליהם וכו'". מדברי הגמרא אנו רואים שלאחר שנחרב בית המקדש חסרים שתי כנפיים למלאכים שבפמליא של מעלה.

אמרו על כך **המקובלים** ומקורו בזוה"ק (עי' תיקו"ז יג ובח"ג רפב.). ששש הכנפיים הם כנגד שש תיבות של 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', ובזמן שנחרב הבית חסרו שתי הכנפיים שהם כנגד התיבות 'כבוד מלכותך', היות ובגלות מלכות השיי"ת נסתרת מעיני כל חי. לפי זה אמר **הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק** זלה"ה מובן מדוע אנו מבקשים בתפילת המועדים אנו 'גלה כבוד מלכותך' שמייחלים אנו שיבנה בית המקדש במהרה ויתגלו שתי הכנפיים החסרים וישוב כבודו כבראשונה. [בדברי תורה (מונקאטש - מהדו"ב) ביאר עפ"י את שתיקן

הקבלה בדיבור פיו - מועילה לשימור ההתלהבות

קבלה טובה משפיעה על האדם אור המקיף

וכבר נודע מה שכתב רבי חיים מוואלוז'ין ע"ה בספרו **נפש החיים** (שער א פ"ו הג"ה ב) שבשעה שאדם מישראל מקבל על עצמו לקיים מצוה הרי הוא מעורר רושם בעולמות העליונים, כמו שאמרו חז"ל (יומא לט.). המקדש עצמו מלמטה מקדשים אותו מלמעלה, וככל שמרבה להמשיך קדושה עליונה על ידי כך הוא דבק בה' יתברך בעודו חי בעולם הזה, ואותו האור מקיף אותו ומקדש אותו ומסייע בידי לקיים את המצוה ולהוציאה אל הפועל, ואחרי שזוכה להשלים את המצוה מתחזק אותו האור להקיף אותו כאילו הוא שרוי בעליונים, ומתוך כך מתעורר בו רצון להוסיף ולקיים עוד מצוות ולהתגבר על היצר הרע.

יש לשמור הפה מדיבורים אסורים כדי שיהיה כח בדיבור לשמור ההתלהבות

אבל כדי שאכן תתן הקבלה בפיו כח לקיום המצוה, יש לשמור את פיו בקדושה כדי שיהיה כוח בדיבורו לסייע בידו, וכפי מה שישמור פיו בקדושה ולא יחל דברו' כך יזכה 'ככל היוצא מפיו יעשה', ותועיל לו הקבלה והתפילה בפיו שיתקיים כן, ואפילו אם ירד מההתעוררות הראשונה שהיתה לו בשעת הקבלה, מכל מקום תסייע לו הקבלה לקיים אותה 'ככל היוצא מפיו', וכלשון קדשו של **השפת אמת** (מטות תרל"ד ד"ה לא יחל, תרל"ט ד"ה במדרש): וזהו 'ככל היוצא מפיו', ולא כתוב 'כל היוצא מפיו', אפילו שכבר ירד מהתעוררות הראשונה שהיתה לו, כי באמת המעשה רחוק מאוד מהרצון והקבלה, רק שעל ידי הקבלה יכולים לדמות המעשה אל הקבלה. והנה חז"ל דרשו (ר"ה ו.) 'ועשית' אזהרה לבית דין שיעשוך. והפירוש הוא שעל ידי שקיבל על עצמו קבלה טובה אזי זוכה שמן השמים יסייעו בידו לכפות את יצרו שלא ימנע ממנו לקיים קבלתו. וזהו שאנו מקבלים על עצמנו שתי פעמים בכל יום עול מלכות שמים, ומן השמים מסייעים בידינו להוציא קבלתנו אל הפועל.

המחשבה כשמוציאה בפיו, שכן מחשבה שהאדם מוציאה בפיו יש לה יתרון כוח על פני מחשבה שאינה אלא בהרהור הלב.

והנה בגמרא אמרו (קידושין מט:): שהמקדש את האשה על מנת שהוא צדיק חוששים לקידושיו שמא הרהר תשובה בליבו, וצריך להבין מדוע לא חוששים כך בכל פסולי עדות שמא הרהרו תשובה בליבם, ופירש **בלחם משנה** (אישות פ"ח ה"ה) שהמקדש אשה הרי אמר בפירוש שהוא צדיק גמור, ולכן יש לחשוש ביותר שמא הרהר תשובה בליבו, אבל פסולי עדות שלא אמרו מאומה אין לנו לחשוש שמא עשו תשובה. ויש להוסיף ביאור בדבריו שמחשבה שמוציאה האדם בשפתו יש לה תוספת כוח על פני מחשבה גרידא, וכיון שאמר בפיו שהוא צדיק לכן יש יותר תוקף למחשבתו וחוששים לקידושיו, ובזה יובן שפיר לשון הכתוב 'בפיך ובלבבך לעשותו', הקדים את הפה לפני הלב, כי מאחר שדיבר והוציא בפיו שהוא צדיק לכן יש לחשוש ביותר למחשבתו ולהרהור ליבו, אבל בלי הקדמת דיבור פיו אין לחשוש למה שהוא מהרהר בליבו.

הקבלה בפה מסייעת לקיים הדבר למעשה

וכל קבלה טובה ורצון טוב של האדם יש תועלת מרובה אם מוציא הדבר בפיו, כי פה האדם מקודש בקדושת כלי שרת, ומשום כך הקדימו הכתוב לפני 'ובלבבך', ועל ידי שמקבל על עצמו בדיבור ואמירה מקבל תוספת כוח לעמוד בקבלתו הטובה, וכמו שנרמז כאן בפסוק 'בפיך ובלבבך לעשותו', על ידי הקדמת הדיבור והמחשבה 'בפיך ובלבבך' זוכה להוציא הדברים אל הפועל 'לעשותו', כי מן המחשבה והדיבור נבראים מלאכים טובים המסייעים בידו להשלים מחשבתו ולהוציאה אל הפועל.

לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה (ל). (ג)

על כל אדם מוטל לעשות פעולות כדי לשמר עד כמה שניתן את ההתלהבות הראשונה שלא יבוא לבחינת 'מצות אנשים מלומדה' (ישעיה כט יג), שעל כך מתאונן הנביא 'יען כי ניגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני, ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה'. ועל כך בא ציווי התורה (דברים כג כד) 'מוצא שפתך תשמור ועשית כאשר נדרת', ופירש **התפארת שלמה** (לשבועות ד"ה זכור) שמדרך העולם בשעת הנדר האדם נודר בחשק נמרץ ואחר כך מתקרר החשק, ולזה מעורר הכתוב 'ועשית כאשר נדרת', באותה התלהבות שהיתה בך בשעת הנדר, 'מוצא שפתך תשמור' להעלות בזכרוןך בשעת העשייה את החשק והרצון שהיו לך בשעת הנדר. שעל ידי שהאדם מקבל על עצמו בלב שלם לעבוד את ה' יתברך, הקבלה עצמה נותנת בו את הכוח להוציאה אל הפועל ולקיים מה שקיבל על עצמו, כמו שכתב **בשפת אמת** (כי תצא תרל"ח ד"ה מוצא) על הכתוב 'מוצא שפתך תשמור' שעל ידי כן 'ועשית כאשר נדרת', כי קבלת האדם עושה רושם לסייע בידו.

תוקף המחשבה כשמוציא אותה בדיבור

הכתוב אומר (דברים ל יד) 'כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו', ונרמזו בפסוק זה שלושת חלקי העבודה, מחשבה דיבור ומעשה, והם הכוללים את כל עבודת ה' מתחילה ועד סוף. וראשי תיבות של 'בפיך ובלבבך לעשותו' הם 'בו"ל', וכן ראש ואמצע וסיום התורה גם כן האותיות 'בול', כי התורה פותחת באות ב"ל של 'בראשית', ואמצע התורה באות ו"א של 'גחון' (ויקרא יא מב), וסיום התורה באות למ"ד של 'ישראל'. כי באותיות אלו נרמז יסוד כל התורה 'בפיך ובלבבך לעשותו' דהיינו 'דיבור מחשבה ומעשה'. אמנם צריך להבין מפני מה הקדים הכתוב את הפה לפני הלב, והרי הדרך היא שמחשבת הלב קודמת לדיבור הפה. אלא לפיכך הקדים הפה קודם ללב להדגיש כי עיקר מעלת

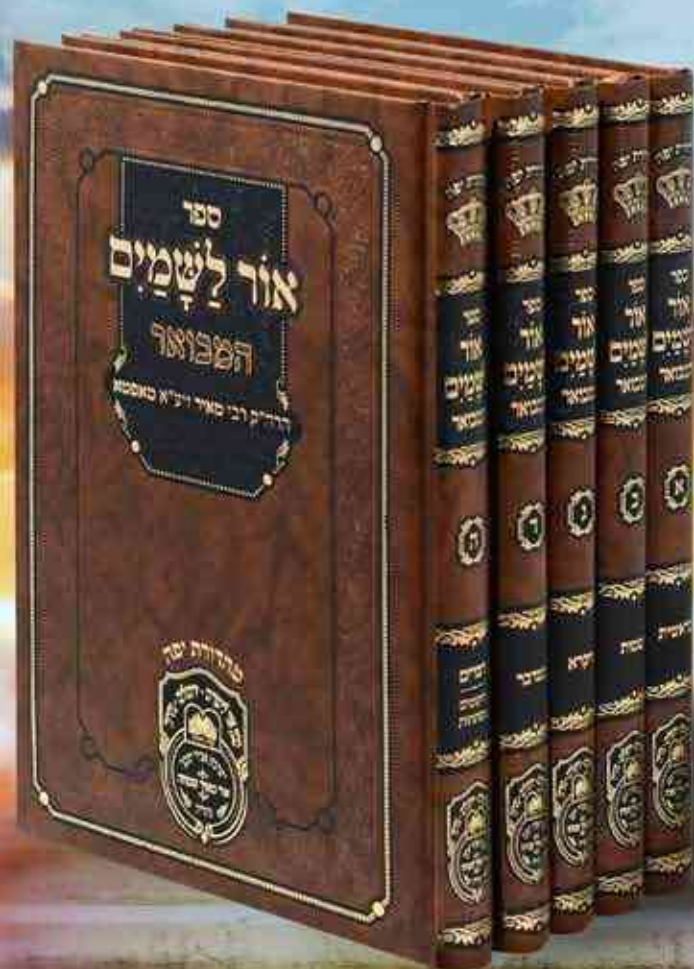

לאור באור לשמים

"שבוודאי בדברי הקודש האלה יאיר

כל איש נשמתו הנקראת שמים"

(הרה"ק ר' מנחם מענדל מנלאטש ז"ע)

מוטיבאה

בשורה טובה ליהודי חסידות:

ספר אור לשמים המבואר

הרה"ק רבי מאיר ז"ע"א מאפמא

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מכתלי בית ההוראה

אקטואליה
ברחוקה

פניני הלכה למעשה, בענייני דיומא ושאלות המתחדשות

מרבני בית המדרש להוראה היינות "באר ישראל"

בראשות מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מכתלי בית ההוראה

תשובה ממורינו הרב שליט"א

ריבית בכיבוד הגבחה ספר התורה

שהוא דבר של פרהסיא ונראה לכל, ואין הכל יודעים שהיו אוהבים כן זה לזה מקודם ונראה להם כרביית.

ועל כן בנידון השאלה כאשר הלוח מכבד את המלוה בהגבחה ספר התורה, דבר זה נכלל בדבר שבפרהסיא כמו שכתב המהרש"ל (יש"ש ב"ק פ"ט סימן יא) וזה לשונו (הביאו בש"ך סימן קסו סק"א): אם אינו ידוע לכל שמקודם היה קורא לספר תורה או היה מקודם מכבדו במצות, כגון שהוא מחותנו, או הוא למדן מופלג, או שאר שייכות, אסור, אף על פי שהוא יודע בעצמו, שבלאו הלואה נמי עביד ליה, אפילו הכי מאחר שאוושא מילתא כבר, ודומה לבית ועבד, דאסור, אם לא שידוע לכל שלא מחמת הלואה עביד, כגון שהיה רגיל להשאיל לו מתחילה, [וראה בש"ך שכתב דהרא"ש (ב"מ פ"ה סימן טז-יז) מתיר אם ידוע שהם אוהבים זה לזה מקודם ואינו אוסר אלא בסתם בני אדם, ואילו מהרש"ל גם בכה"ג לא התיר אלא בדברים שאינם של פרהסיא כגון השאלת בהמה וכלים.

ובבריית יהודה (פ"י הערה י"ד) תמה שגם הרא"ש לא כתב כן אלא לפי תירוץ אחד שאינו מחלק בין דבר של פרהסיא אלא אם עושה מדעתו, אבל לתירוץ שהחילוק הוא בדבר שבפרהסיא הכל אסור, והרי הטור והשו"ע פסקו כשני התירוצים לחומרא כנ"ל, ואם כן גם זה אסור].

מתבאר בדברי המהרש"ל, כי מאחר והאיסור בדבר שבפרהסיא הוא משום מראית העין, על כן אם ידוע לכל שהיה מכבדו עוד קודם ההלואה אין איסור בדבר, [והיינו דוקא כאשר הדבר ידוע לכולם שרגיל לכבדו, שאם לא כן עדיין יש חשש מראית העין, ובכך א"ש עם מה שכתב הש"ך בסימן קס סק"ט כשיטת הבית יוסף שבדבר שבפרהסיא אסור אפילו היה רגיל מקודם, שלא יסתרו דבריו אהדין]. ויש להעיר כי כל האיסור בפרהסיא הוא כאשר ידוע לאנשים מהלואה זו, והם יסברו שעושה כן משום ריבית, אבל בזמן הזה אין הוצאת קול להלואה אפילו אם נעשית בעדים, וכבר העיר כן בספר נתיבות שלום (סימן קס ס"ה סק"ז).

אמנם גם בדבר שהיה הלוח נותן למלוה קודם ההלואה ובאופנים שאין חשש מראית העין, כתב בשו"ע הרב (ס"א) שאסור להתכוון שהוא נותן לו כתמורה להלואה, וזהו אבק ריבית ממש.

ומעתה יש להסתפק, כאשר באמת לוח זה היה מכבד את המלוה גם ללא ההלואה, כגון שהוא נמנה בסגל ידידיו הקרובים שרגיל הוא לכבדם, אך שעתה עולה בלבבו שזו גם הזדמנות להוקירו ויש בכך הכרת הטוב על מה שהלווהו. ונראה לחלק, שאם חושב שבפעם הזאת נותן לו את הכיבוד בתמורה להלואה וזהו אבק ריבית ואסור, אך באופן שאת עצם הכיבוד היה נותן ללא קשר להלואה אלא שזוכר טובתו ומרגיש בכך הכרת הטוב, אין לחוש למה שעולה בדעת הלוח שיש כאן גם הכרת הטוב, שאין הלוח חייב לשכוח מההלואה בשעה שמיטיב עמו. וכן כתב בחלקת בנימין (סק"ט). ונראה שיכון שאינו נותן לו לשם ההלואה, ובזה יוצא מחשש ריבית.

המשך בעמ' ב'

מנהג קבוע סיגל ראובן לעצמו כבר שנים רבות; אחת לשנה הוא רוכש את זכות הגבחה וגלילת ספר התורה הנמכרת בבית הכנסת בדמים מרובים, כאשר לא אחת הוא מזכה בהן את קרוביו וידידיו, וכל מי שרואה אל נכון לכבדו. שבת אחת עלה בדעתי כי עליו לכבד את שמעון בהגבחה ספר התורה, וזאת באשר באותו שבוע נזקק נואשות להלוואה דחופה, ומכל ידידיו היה זה שמעון שנענה בחפץ לב ופתוח פתח את ידו בתת לו את מלוא הסכום שביקש; עתה יש בידו להוקירו במקצת ולו נאה ולו יאה לכבדו. לאחר שכבר קרא הגבאי בקול גדול את שמו של שמעון שיעלה ויבוא להגבחה ספר התורה, החל שמעון חושש לעלות שמה יש בכך איסור ריבית ממש, כי הרי מעותיו בהלואה אצל ראובן ועתה מכבדו בתמורה לכך, ולא ידע את נפשו, האם יכול לעלות או שעליו להימנע מחשש איסור ריבית.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

אסור ללוה לתת מתנות ושום טובות הנאה למלוה כתמורה להלואה, ואף שאינו מסכם זאת לפני ההלואה וממילא אין זו ריבית קצוצה האסורה מדאורייתא, מכל מקום אסרו זאת החכמים, וזה נקרא ריבית דדבריהם. ואפילו ריבית דברים אסור, כמו שאמרו (בבא מציעא עה:) שאסור ללוה להקדים ולומר שלום למלוה, אם לא היה רגיל בכך קודם ההלואה.

אמנם כתבו הראשונים, שאין הכוונה שמשעת ההלואה נהפך המלוה להיות מ'ודר הנאה' מן הלוח, ומעתה עליו להתנזר ממנו ולא להזדקק אליו לכל טובה שהיא; כמו כן דעת לנבון נקל, שייכולים לאחל שלום זה לזה ואינם צריכים להיות נזופים אחד לשני מרגע ההלואה, שלא אסרו חז"ל אלא הנאות שהם מעבר למקובל בין איש לרעהו ולא היו רגילים לתת אותם לולא ההלואה, באופן שניכר שהדבר נעשה מחמת ההלואה (תוספות סד: ד"ה אבל. ריטב"א סב: ד"ה ריבית. ס"ד: ד"ה מתני'), ונבוא לעמוד על גדר הדברים:

בריבית דרבנן יש שלושה אופנים. א. ריבית מוקדמת: שקודם ההלואה מפייס ומרצה את המלוה במתנות כדי שיועיל להלוותו. ב. 'ריבית מאוחרת', שלאחר הפירעון נותן לו מתנות כהוקרה על מה שהלווהו. ג. ריבית בשעת הפירעון, או קודם הפירעון - בזמן שהמעות עדיין אצל הלוח.

ומבואר בטור ושולחן ערוך (י"ד סימן קס ט"ז) כי בזמן שהמעות בהלואה ביד הלוח קודם הפירעון, החמירו יותר ואסרו עוד שני אופנים (וזה לחומרא כשני התירוצים בתוספות סד: ד"ה אבל). א. אם נוטל מן הלוח שלא מדעתו, מן הטעם שבכך שנוטל ללא ידיעתו מוכח שסומך שלא יקפיד מחמת שהלווהו, ולכן אסור ליטול ממנו אפילו הנאות שהיה נותן לו גם קודם ההלואה. ב. דבר של פרהסיא, כגון לדור בחצרו ולהשתמש בעבדיו, וכפי שביאר הטעם בשו"ע הרב (ריבית ס"א) וזהו מפני מראית העין: מפני

הלכה למעשה

משולחן מורינו הרב שליט"א

יצאה לדרך בלילה

כאשר בוחרים מועד ליציאה לדרך, האם יש להעדיף לצאת ביום כמו שכתוב בגמרא (פסחים ב.): 'לעולם יצא אדם בכי טוב ויכנס בכי טוב', והיינו שיצא בבוקר ביום החמה, ויכנס בערב בתחילת השקיעה ולא ילך בחשיכה מפני הסכנה (משנה ברורה ס"ק פ"ק סי' כח):

תשובת מורינו הרב שליט"א:

בזמנינו לא ראינו שנוהגים להקפיד על כך, וכתבו האחרונים¹ שהטעם מפני שכל הטעמים שנאמרו בזה לא מצויים היום, שחשיכה כאורה - וכל הדרכים מוארות גם בלילה, וכל הדרכים סלולות ואין חשש בורות ופחתים, וכן

שנה, אסורה להתייחד עם איש מגיל תשע ומעלה. אמנם, גם כאשר שניהם מתחת לגיל מצוות, ילד גדול וילדה גדולה, ראוי שלא יתייחדו מדין חינוך.²

תיקון איסור ברירה

אחד שקיפל את הניילון לאחר הסעודה, ובתוך כך הבחין כי חלה גדולה נשארה בפנים עם כל הלכלוך, מתוך שחש לביזיון אוכלין הוציא מיד את החלה, ושוב נזכר כי עבר בכך על איסור ברירה כיון שאין דעתו לאכול מיד. האם יועיל לו אם כעת יטול ידיים ויאכל את החלה, ונמצא שברר כדי לאכול מיד.

תשובת מורינו הרב שליט"א

אינו מתקן האיסור, משום דבשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה וכיון שבזמן פעולתו לא התכוון לאכול מיד כבר עבר את האיסור.³

1 ראה אהלך באמתן פ"ג אות י"ד, שערים המצויינים בהלכה (ס"ה ס"א) לקט הקמח החדש (ס"ק סי' ק"ז).

2 גם בבורר לא מהני ליה שיאכל לאלתר, שכבר עבר על איסור תורה. וראה מה שדון (אורח חיים ס"א י"ב) כיצד יהא ניתן להתרות על

שסיים את המלאכה נתחייב עליה ולא מהני מה שאחר כך יחשוב לדבר אחר, דבשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה, ולכן

2 שו"ת שבט הלוי ח"ה סכ"ד.
3 הבן איש חי בספרו רב פעלים (ח"א א"ח ס"י י"ב) הוכיח מדברי הגמרא (שבת צ) שלאחר

מנורת זהב המבואר

להרה"ק רבי
משולם זוסיא
מהאניפולי
זיע"א

אור חדש על מנורת הזהב:

ילקוט חדש נרחב ומקיף מתורתו של הרה"ק זיע"א שלא היה כמותו
כמהדורה חדשה ומבוארת • ביאור נרחב להבנת דבריו • השלמת מובאות
הערות וצינונים • נעוד מחדש ועוד בניקוד מלא עם כותרות משנה
מפתחות המקורות ומפתחות ענינים

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66